

UNIVERZITET SINGIDUNUM

DEPARTMAN ZA POSLEDIPLOMSKE STUDIJE

MASTER STUDIJE

STUDIJSKI PROGRAM POSLOVNA EKONOMIJA

RAČUNOVODSTVO I REVIZIJA

MASTER RAD

**TEMA: REZERVISANJE I MEĐUNARODNI
RAČUNOVODSTVENI STANDARDI 37**

MENTOR

Prof. dr Milovan Stanišić

STUDENT

Vuk Krnetić 401780/2012

Beograd, decembar 2014. godine

SADRŽAJ:

UVOD	4
1. Definisanje rezervisanja i troškova rezervisanja	10
2. Računovodstveni tretman rezervisanja	13
2.1. Pojam i delokrug rezervisanja	13
2.2. Rezervisanje sa računovodstvenog stanovišta	14
2.2.1. <i>Priznavanje i merenje rezervisanja</i>	<i>14</i>
2.2.2. <i>Nadoknađivanje od drugih, promene i ukidanje rezervisanja ...</i>	<i>17</i>
2.2.3. <i>Objavljivanje rezervisanja</i>	<i>19</i>
2.2.4. <i>Diskontovanje rezervisanja</i>	<i>19</i>
2.2.5. <i>Manipulisanje rezervisanjima</i>	<i>20</i>
2.3. Računovodstveni aspekt upravljanja poslovnim rizicima putem rezervisanja	21
3. Međunarodni računovodstveni standardi	23
4. Međunarodni računovodstveni standardi 37 – Rezervisanja, potencijalne obaveze i potencijalna sredstva	30
4.1. Delokrug Standarda	36
4.2. Priznavanje rezervisanja	38
4.2.1. <i>Priznavanje potencijalnih obaveza</i>	<i>43</i>
4.2.2. <i>Priznavanje potencijalnih sredstava</i>	<i>44</i>
4.3. Vrednovanje rezervisanja	44
4.3.1. <i>Rizici i neizvesnosti pri procenjivanju rezervisanja</i>	<i>46</i>
4.3.2. <i>Sadašnja vrednost rezervisanja</i>	<i>46</i>
4.3.3. <i>Uticaj budućih događaja na rezervisanja</i>	<i>48</i>
4.3.4. <i>Uticaj očekivanog otuđenja imovine na rezervisanje</i>	<i>49</i>
4.3.5. <i>Nadoknađivanje sadašnjih obaveza privrednog subjekta s strane drugih</i>	<i>49</i>

4.3.6. Promene u rezervisanjima	50
4.3.7. Promene rezervisanja za koja se koristi diskontovanje	51
4.4. Priznavanje i vrednovanje rezervisanja u pojedinim situacijama	53
4.4.1. Budući poslovni gubici rezervisanja	53
4.4.2. Nepovoljni ugovori	54
4.4.3. Restruktuiranje	54
4.5. Obelodanjivanje u vezi sa rezervisanjem	57
5. NIS – Naftna industrija Srbije	60
5.1. Opšte informacije o NIS-u	60
5.2. Pregled značajnih računovodstvenih politika i računovodstvenih promena	63
5.2.1. Osnove za sastavljanje finansijskih izveštaja	63
5.2.2. Nova računovodstvena saopštenja	64
5.3. Dugoročna rezervisanja	71
5.4. Promena računovodstvenih politika	82
5.5. Novi računovodstveni standardi	83
5.6. Potencijalne obaveze	87
5.6.1. Finansijske garancije	87
5.6.2. Zaštita životne sredine	87
5.6.3. Ostale potencijalne obaveze	88
5.7. Transakcije sa povezanim pravnim licima	88
ZAKLJUČAK	90
Literatura	99

UVOD

Pod rezervisanjem se podrazumevaju obveze koje su neizvesnog roka dospeća i iznosa. Obveza predstavlja sadašnju obvezu koja proističe iz prošlih događaja, čije izmirenje zahteva odliv iz društva resursa koja stvaraju ekonomske koristi.

Sama obveza može da bude zasnovana na:

- ugovoru,
- zakonu,
- aktivnosti društva koje iziskuju opravdano očekivanje drugih strana da će društvo postupiti na određen način, tj. da prihvata određene obveze.

Rezervisanja se formiraju radi potpunog iskazivanja obaveza (polazeći od statičke teorije bilansa), takođe rezervisanja se formiraju radi pravilnog periodiziranja rashoda i gubitaka (prema dinamičkoj teoriji bilansa).

Rezervisanja mogu biti priznata u izveštaju o finansijskom položaju /bilansu stanja/ kada i samo kada: privredni subjekt ima sadašnju obvezu (zakonsku ili izvedenu) kao rezultat prošlog događaja, kada postoji verovatnoća da će do izmirenja obaveze doći putem davanja njegovih sredstava sa ekonomskom koristi i kada je moguće uraditi realnu procenu iznosa obaveze.

Rezervisanja se vrednuju po principu najbolje procene iznosa sredstava potrebnih za izmirenje sadašnje obaveze na datum bilansa, to jest vrednuju se u visini iznosa koji bi privredni subjekt efektivno izdvojio za izmirenje obaveze ili preneo trećem licu na dan bilansa. U tu svrhu privredni subjekt mora uzeti u obzir sve potencijalne rizike i nesigurnosti. Privredni subjekt bi trebao da koriguje iznos rezervisanja u slučaju kada je uticaj vremenske vrednosti novca evidentan, i da uzme u obzir buduće događaje, kao na primer, izmene propisa i tehnološke promene, u slučaju da postoje objektivni dokazi da će do tih događaja u budućnosti doći. Rezervisanje se ne priznaje za buduće poslovne gubitke. Rezervisanje se priznaje u slučaju nepovoljnih ugovora- ugovora kod kojih neizbežni troškovi ispunjenja ugovornih obaveza premašuju iznos očekivanih ekonomskih koristi i rezervisanje u vezi sa troškovima restrukturiranja se priznaje jedino u slučaju da privredni subjekt poseduje detaljan formalan plan restrukturiranja kojim je izazvao određena osnovana očekivanja kod zainteresovanih strana da će

postupak sprovesti kroz početak implementiranja tog plana ili kroz obelodanjivanje osnovnih elemenata plana restrukturiranja zainteresovanim stranama.

Standard Rezervisanja, potencijalne obaveze i potencijalna sredstva zabranjuje priznavanje potencijalnih obaveza i potencijalnih sredstava. Privredni subjekt obelodanjuje postojanje potencijalne obaveze, osim u slučaju da je verovatno da će u nekoj daljoj budućnosti doći do njenog izmirenja putem izdavanja sredstava sa ekonomskom koristi, a obelodanjivanje postojanja potencijalnih sredstava radi samo ako je pritanje ekonomskih koristi u privredni subjekt verovatno.

Računovodstvo rezervisanja, potencijalnih obaveza i potencijalnih sredstava ne treba shvatati kao neko posebno, osamostaljeno računovodstvo, već kao deo računovodstva privrednog subjekta koji se bavi priznavanjima, vrednovanjima, prikazivanjima i obelodanjivanjima u vezi sa rezervisanjem, potencijalnim obavezama i potencijalnim sredstvima.

Problematiku ovog istraživačkog rada predstavljaju rezervisanja i njihov uticaj na iskazivanje dobiti. Koliko se god činilo da su rezervisanja u računovodstvenom i poreskom postupku jednostavna, praksa pokazuje da nije tako.

U današnjem poslovnom svetu opstanak preduzeća je sve teži zbog sve zaoštrenije situacije na tržištu. Preduzeća trebaju imati kvalitetne informacije o situaciji na tržištu, te o svojim konkurentima kako bi na vreme uočili opasnosti koje im prete ili iskoristili neku dobru poslovnu priliku. U današnjoj turbulentnoj okolini praćenje trendova treba biti konstantno jer se situacije brzo menjaju te najmanja greška može bitno uticati na poslovanje.

U ovom radu problem će se obraditi na uzorku preduzeća iz veleprodaje prehrambenih proizvoda. Konkurencija i celokupna situacija na tržištu spomenute veleprodaje je sve zaoštrenija tako preduzeća pre svega trebaju imati kvalitetne i kompetentne menadžere i ostalo rukovodstvo za upravljanje. Iz finansijskih izveštaja videće se kako preduzeća posluju, kako se prilagođavaju promenama tržišta te da li je bilo manipulacija u poslovanju. Borba za tržište je sve veća, sve je više konkurenata, a trenutna ekonomska kriza još je više otežala situaciju. Preduzeća moraju prihvatiti sve veći rizik da bi se borila za opstanak na tržištu.

Predmet istraživanja

Predmet ovog master rada je opisivanje odgovarajućih kriterijuma i postupaka za priznavanje i vrednovanje rezervisanja, potencijalnih obaveza i potencijalnih sredstava, kao i obelodanjivanja u napomenama, koja bi trebalo da omoguće korisnicima finansijskih izveštaja bolje razumevanje njihove prirode, vremena (dospeća) i iznosa. Kao konkretan primer, naveli smo poslovanje kompanije NIS, pokazali njihove finansijske izveštaje i ukazali na rezervisanja, s akcentom na dugoročna rezervisanja.

Rezervisanje predstavlja obavezu neizvesnog roka dospeća ili iznosa, odnosno obavezu tekućeg prema budućim obračunskim periodima. Rezervisanja se formiraju radi potpunog iskazivanja obaveza odnosno rezervisanja se formiraju radi pravilnog periodiziranja rashoda i gubitaka.

Ciljevi istraživanja

Ciljevi istraživanja u ovom radu su naučni u društveni.

Naučni cilj ovog istraživanja biće detaljna i podrobna deskripcija rezervisanja, njenog definisanja uticaja na sastavljanje finansijskih izveštaja i iskazivanje dobiti preduzeća a sve to u skladu sa Međunarodnim računovodstvenim standardima.

Društveni cilj istraživanja je prevashodno sadržan u upotrebi daljeg i dubljeg pojašnjenja rezervisanja odnosno Međunarodnih računovodstvenih standarda 37.

Metode istraživanja

U cilju izrade ovog rada, koristiće se osnovne metode istraživanja. U radu će biti primenjivane osnovne analitičke i sintetičke metode. Od opšte - naučnih metoda biće korišćene hipotetičko- deduktivna metoda i statistička metoda.

Za izradu teorijskog dela rada koristiće se javno dostupne informacije objavljene u stručnoj i poslovnoj literaturi, publikacijama, kao i podaci dostupni putem interneta.

Osnovne metode naučnog istraživanja koristiće se da bi se dobili odgovori na postavljene hipoteze. Od osnovnih metoda koristićemo metod analize. Metoda komparacije će se koristiti za upoređivanje uspešnosti poslovanja preduzeća s obzirom na procenat rezervisanja. Prilikom opisivanja činjeničnog stanja, korišćenih postupaka i procesa i preduzetih mera koristiće se metoda deskripcije.

U najvećem delu ovog rada biće korišćena literatura iz oblasti računovodstva. Osnovni izvor podataka za analizu su eksterni finansijski izveštaji preduzeća NIS kao i dodatni finansijski izveštaji koji su dostupni na web stranici kompanije NIS. Takođe biće prisutne i savremene informacione tehnologije kao što su baze podataka sa interneta, *web* sajtovi i elektronska literatura.

Hipoteze istraživanja

Generalna hipoteza – Međunarodni računovodstveni standarda služe da se osiguraju odgovarajući kriterijumi priznavanja i osnove merenja primenjuju na rezervisanja, potencijalne obaveze i potencijalna sredstva.

Posebne hipoteze:

- ✎ Pod rezervisanjima ne treba podrazumevati rezerve, na nekom računu ostavljen novac ili neko drugo sredstvo kojim će se izmiriti neka obaveza.
- ✎ Iznos po kojima se priznaju rezervisanja treba da budu najbolja procena izdataka koje bi bilo neophodno učiniti ako bi se na datum bilansa podmirivale sadašnje obaveze proistekle iz prošlih događaja.
- ✎ Rezervisanja se priznaju i za slučajeve kada to predviđa zakon ili drugi propis, odnosno kada je to uslovljeno ugovorom.
- ✎ Knjigovodstveni iznos rezervisanja se povećava u svakom periodu ako se koristi diskontovanje da se odrazi proteklo razdoblje, a samo povećanje se priznaje kao rashod za kamatu.

- ↪ Primena računovodstvenih standarda omogućava bolju, lakšu i pouzdaniju informaciju o finansijskom položaju nekog ekonomskog subjekta kao i prikaz njegove zarađivačke sposobnosti.
- ↪ Priznavanja rezervisanja je povezano sa načelom uzročnosti prihoda i rashoda, prema kojem se za prihode tekućeg perioda vezuju rashodi nastali ostvarivanjem ih prihoda, nezavisno od priliva odnosno odliva sredstava.

Struktura rada

Rad se sastoji iz sedam delova.

U prvom odnosnom uvodnom delu rada, će biti objašnjen pojam rezervisanja i Međunarodni računovodstveni standardi 37 – koji se odnose na rezervisanja i ukazati na njegov metodološki značaj odnosno predmet, ciljeve, hipoteze i metode istraživanja.

Drugi deo rada će se odnositi na definisanje rezervisanja i troškove rezervisanja.

Treći deo rada će se odnositi na računovodstveni tretman rezervisanja. U ovom delu detaljno će biti objašnjeno rezerevisanje u računovodstvu, odnosno sa aspekta računovodstva. Između ostalog, biće objašnjeno priznavanje i merenje rezervisanja, objavljivanje i diskontovanje rezervisanja kao i manipulisanje rezervisanjima.

Četvrti deo rada će se odnositi na Međunarodne računovodstvene standarde i cilj njihove primene, kao primenu Standarda u našoj računovodstvenoj praksi.

U petom delu rada akcenat će biti na Međunarodnom računovodstvenom standardu 37- Rezervisanja, potencijalne obaveze i potencijalna sredstva. U ovom delu rada biće opisan cilj standarda, delokrug standarda kao i datum stupanja na snagu ovog standarda. Takođe, u ovom delu rada biće opisano i priznavanje rezervisanja, potencijalnih obaveza i potencijalnih sredstava, vrednovanje i upotreba rezervisanja. Takođe, osvrt će biti i na rizike i neizvesnost pri procenjivanju rezervisanja, sadašnju vrednost rezervisanja, uticaj budućih događaja i očekivanog otuđenja imovine na rezervisanje, naknađivanje sadašnjih obaveza privrednog subjekta od strane drugih, i promene u rezervisanjima.

Šesti deo rada ili studija slučaja će se odnositi na rezervisanje na primeru Naftne industrije Srbije – NIS. U ovom delu ćemo dati kratak istorijat kompanije, prikazati finansijske izveštaje kompanije u 2013. i 2014. godini (zaključno sa 30.09.2014.) i rezervisanja ove kompanije odnosno Društva u 2013. i 2014. godini.

Sedmi deo je zaključni deo i tu ćemo izneti zaključke do kojih se došlo u radu u vezi rezervisanja odnosno primene Međunarodnih računovodstvenih standarda na rezervisanje.

1. DEFINISANJE REZERVISANJA I TROŠKOVA REZERVISANJA

Izraz „rezervisanje” ima najmanje dva značenja:

1) u pitanju je obaveza neizvesnog ili roka dospeća ili iznosa. Neizvesnost roka dospeća se prevashodno odnosi na neizvesnost kada će obaveza morati da se izmiri, a u manjoj meri i na to da li će se izmirivati. Radi se o specifičnim obavezama. Njihov nastanak nije vezan za prijem nekog sredstva, kao što je to slučaj sa obavezama prema dobavljačima. U pitanju su „obaveze” tekućeg i prošlih obračunskih perioda prema budućim obračunskim periodima. Naime, troškovi i rizici su nastali u tekućem ili nekom od prethodnih obračunskih perioda, a prispeće faktura i obračuna u vezi sa nastalim troškovima i rizicima će biti u sledećem ili u nekom od narednih obračunskih perioda. Rezervisanje kao „obaveza” se razlikuje od „običnih” obaveza iz poslovnih odnosa, kao što je obaveza prema dobavljačima za kupljeni materijal, u sledećem:¹

- kod obaveza iz poslovnih odnosa tačno je preciziran njihov iznos i vreme dospeća, što sa rezervisanjem nije slučaj, jer je kod njega u pitanju „obaveza neodređenog veka dospeća i iznosa”;
- kod obaveza iz poslovnih odnosa, uglavnom, je moguće precizno odrediti poverioca, tj. lice prema kome preduzeće ima obavezu, dok su kod rezervisanja česte situacije kada je obaveza šireg javnog značenja, tj. postoji prema društvu (pogotovu kada se radi o rezervisanjima za obnavljanje prirodnih bogatstava ili otklanjanja ekoloških šteta čiji je izazivač preduzeće).

U odnosu na vremenska razgraničenja neizvesnost kod rezervisanja je mnogo veća;

2. rezervisanje je i postupak priznavanja, vrednovanja i prestanka priznavanja rezervisanja kao obaveza (u nastavku ovog izlaganja pod rezervisanjem uglavnom podrazumevamo obavezu preduzeća).

Pod rezervisanjima ne treba podrazumevati rezerve, na nekom računu ostavljen novac ili neko drugo sredstvo kojim će se izmiriti neka obaveza.

¹ Stanišić N., Petrović Z., Vićentijević K., Računovodstvo, Univerzitet Singidunum, Beograd, 2013., str. 175-179

Svrha formiranja rezervisanja je da se svakom obračunskom periodu dodele rashodi koji se na njega odnose.

Rezervisanje se priznaje kada su ispunjeni svi sledeći uslovi:

- preduzeće ima sadašnju obavezu (zakonsku ili izvedenu) kao rezultat prošlog događaja - bilans stanja i bilans uspeha kao delovi finansijskih izveštaja prikazuju finansijski položaj nekog preduzeća na datum bilansa, a ne njegov mogući položaj u budućnosti. Zbog toga se rezervisanje ne vrši za buduće aktivnosti koje će, u budućnosti, proizvesti obaveze zbog kojih će doći do odliva resursa sa ekonomskim koristima. Na primer, poslovni događaj generalne popravke kamiona, koji će se desiti za nekoliko godina od njegove nabavke, ne može biti osnov za vršenje rezervisanja, jer će se tako popravljeni kamion koristiti u vremenu koje sledi nakon te popravke, pa će u tom periodu biti izvršeno amortizovanje uloženog iznosa. Sem toga, radi se o obavezama koje preduzeće može izbeći. U navedenom primeru generalna popravka kamiona se može izbeći na sledeći način: da se kamion više ne koristi ili da se proda. Preduzeće, dakle, nema nikakvu obavezu da izvrši tu generalnu popravku, sem, možda ekonomskog interesa da to uradi, ako proceni da mu je isplativije da izvrši popravku nego da kupuje novi kamion. Ovim smo potvrdili i dokazali prvu posebnu hipotezu, odnosno dokazali da rezervisanja nisu štednja da bi se pokrile neke obaveze koje će nastati u budućnosti, već su to sredstva koja su namenjena pokrivanju odgovarajućih rashoda u obračunskom periodu.
- verovatno je da će podmirenje obaveze zahtevati odliv resursa sa ekonomskim koristima - ovaj uslov sadrži dva poduslova koja moraju biti ispunjena:
 - (1) Prvi poduslov je da je u pitanju odliv resursa (sredstava) sa ekonomskim koristima. Na primeru iskopa kvarcnog peska to bismo mogli da obrazložimo na sledeći način: Za sada ne postoji čarobni štapić kojim se za tren, bez ikakvih troškova, može izvršiti rekultivacija zemljišta iz koga se pesak vadi. Ona se može izvršiti samo radom mašina i radne snage i upotrebom sadnica, a to košta.
 - (2) Drugi poduslov je da je veća verovatnoća da će do tog odliva doći nego verovatnoća da neće;
- pouzdanom procenom može se utvrditi iznos obaveze - sastavni deo posla rezervisanja je procenjivanje.

U nastavku navodimo nekoliko primera poslovnih događaja (i obaveza) koji ispunjavaju kriterijume za priznavanje rezervisanja i mogući kontraračun u stavu za knjiženje u kojem se vrši priznavanje rezervisanje, a zatim ćemo navesti nekoliko primera koji ne ispunjavaju kriterijume za priznavanje rezervisanja:

Rezervisanje se može izvršiti na primer za:

- davanje garancija kupcima robe ili proizvoda preduzeća, ako troškovi eventualnih garancija padaju na teret preduzeća,
- davanje garancije (jemstva) drugom preduzeću za izmirenje njegovih obaveza u slučaju da ono zapadne u finansijske probleme,
- ekološko zagađenje okoline od strane preduzeća, u slučaju kada postoji zakonska obaveza otklanjanja zagađenja,
- ekološko zagađenje okoline od strane preduzeća, u slučaju kada ne postoji zakonska obaveza otklanjanja zagađenja, ali se preduzeće javnosti obavezalo da će zagađenje otkloniti,
- iskop peska, gde postoji zakonska obaveza rekultivisanja zemljišta na kome se nalazi ležište (ako ležište ne iscrpi do kraja, već ranije prestane sa iskopom peska, to preduzeće ne oslobađa obaveze da izvrši rekultivaciju zemljišta).

2. RAČUNOVODSTVENI TRETMAN REZERVISANJA

U delu koji sledi ovjasnićemo rezervisanja u računovodstvu odnosno objasniti računovodstveni tretman rezervisanja, knjiženja i evidentiranja.

2.1. Pojam i delokrug rezervisanja

Rezervisanje se može definisati kao svota troška koja tereti sadašnji račun dobiti i gubitka zbog nastalog događaja koji će prouzrokovati izdatke u narednim periodima i čija se svota ne može odrediti sa potpunom tačnošću nego je treba proceniti.

U okviru računa ove grupe knjiže se rezervisanja za troškove za koje se s velikom verovatnoćom očekuje da će nastati u periodima posle datuma bilansa, a posledica su sadašnjeg obavljanja delatnosti. Ovde se radi o najosetljivijem načinu stvaranja obaveza za događaje (izdatak) koji će verovatno nastati i koje (obaveze) se vode u okviru računa grupe 28, odnosno sučeljavanju prihoda s očekivanim rashodima. Ako se to ne učini poslovanje ne iskazuje tačan i istinit rezultat (on je preceđen).

Problem rezervisanja objašnjen je MRS - om 37- Rezervisanja, potencijalne obaveze i potencijalna sredstva. Cilj ovog Standarda je da se osiguraju odgovarajući kriterijumi priznavanja i osnove merenja primenjuju na rezervisanja, potencijalne obaveze i potencijalna sredstva i da se objavljuje dovoljno informacija u napomenama uz finansijske izveštaje koji će omogućiti korisnicima razumevanje njihove prirode, vremena i iznosa.

No, nisu svi oblici rezervisanja obuhvaćeni ovim standardom. Tamo gde drugi standard određuje određene vrste rezervisanja subjekt primenjuje taj standard umesto MRS - a 37.

MRS 37 trebaju primenjivati svi subjekti u računovodstvu za rezervisanja, potencijalne obaveze i potencijalna sredstva, osim:²

² Ranković, J., Teorija bilansa I, Ekonomski fakultet, Beograd, 1998., str. 225

- a) onih koji proizlaze iz izvršivih ugovora, izuzev štetnih ugovora; (izvršive ugovori jesu ugovori prema kojima niti jedna strana nije izvršila neku svoju obavezu ili su obe strane delimično izvršile svoju obavezu u jednakoj meri) i
- b) onih koje obuhvata drugi standard (tamo gde drugi standard obrađuje određene vrste rezervisanja subjekt primenjuje taj standard umesto MRS - a 37). Standard (MRS 37) ne primenjuje se na finansijske instrumente (uključujući garancije) koji su u delokrugu MRS - a 39- Finansijski instrumenti.

2.2 . Rezervisanja s računovodstvenog stanovišta

2.2.1 . Priznavanje i merenje rezervisanja

Rezervisanje treba priznati tj. uključiti u obaveze na datum bilansa i u rashode do datuma bilansa kada :³

- a) subjekat ima sadašnju obavezu (zakonsku ili izvedenu) kao rezultat prošlog događaja;
- b) je verovatno da će podmirenje obaveze zahtevati odliv resursa sa ekonomskim koristima i
- c) pouzdanom procenom može se utvrditi iznos obveze.

Iako su jednako važni svi navedeni uslovi priznavanja, pri utvrđivanju da li postoje ili ne postoje zahtevani uslovi, treba poći od ispitivanja svakog uslova redosledom kako su nabrojani.

Rezervisanja se priznaju i za slučajeve kada to predviđa zakon ili drugi propis, odnosno kada je to uslovljeno ugovorom. Rezervisanja nisu dopuštena za "buduće poslovne gubitke", za nameravane investicije i za investiciono održavanje .

Banke i osiguravajuća društva sprovode rezervisanja u skladu sa propisima koji uređuju njihovo poslovanje. Na osnovu prethodnih stavki dolazimo da zaključka da je i treća posebna hipoteza potvrđena, odnosno dolazimo do toga da je pravna regulativa rezervisanja jako bitna i to i u slučaju preduzeća i finansijskih institucija. Rezervisanja svakako moraju biti osigurana ugovorima.

Utvrđivanje postojanja sadašnje obaveze izuzetno je teško, stoga pri proceni treba uzeti u obzir sve raspoložive dokaze. S aspekta standarda smatra se da sadašnja obaveza postoji ako je

³ Ranković, J., Upravljanje finansijama preduzeća, Ekonomski fakultet, Beograd, 1999., str. 117

verovatnije da postoje dokazi da sadašnja obaveza postoji na datum izrade finansijskih izveštaja nego da ista ne postoji (dakle, verovatnoća veća od 50%). Zbog toga se u pravilu zahteva pomoć stručnih osoba pri utvrđivanju postojanja sadašnje obaveze. Za obavezu koja se treba priznati kao rezervisanje treba utvrditi da li je to sadašnja obaveza proizašla iz prošlih događaja.

Prošli događaj iz kojeg može proizaći obaveza pa i rezervisanje, mora biti obavezujući događaj, tj. događaj koji dovodi do zakonske ili izvedene obaveze koji ima za posledicu da preduzeće nema adekvatnih alternativa da podmire tu obavezu.⁴

Dakle, osnovni uslov da bi neke obaveze bile priznate kao rezervisanje je da su proizašle iz prošlih događaja. To mogu biti npr. isplate za otklanjanje kvarova u garantnom roku za proizvode koji su prodati tokom izveštajnog perioda i ranije, a još uvek se mogući kvar mora otkloniti jer garantni rok nije istekao. Takođe, mogu se rezervisati očekivane isplate po započetim sudskim sporovima. Predmet rezervisanja mogu biti i očekivani izdaci za zaštitu okoline i neke obaveze koje su nastale ili će nastati na temelju preuzetih obaveza iz potpisanih ugovora (npr. iz kolektivnog ugovora, zbrinjavanje viška zaposlenih zbog restrukturiranja preduzeća, prelaska na korišćenje novih tehnologija i slično).

Iako rezervisanje mora udovoljiti uslovima iz opšte definicije obaveza, između rezervisanja kao obaveze i već nastalih obaveza, dakle, obaveza koje su nastale istovremeno sa već nastalim događajima, postoji razlika. Iako se rezervisanje uz ispunjenje svih navedenih uslova uključuje u sadašnje obaveze (u obavezu na datum bilansa) između njih i drugih dakle već nastalih obaveza postoji ekonomska i finansijska razlika. U ekonomskom smislu sadašnje već nastale obaveze u trenutku nastanka prošlog događaja imale su za efekat priliv budućih ekonomskih koristi u primljenoj imovini ili uslugama. Ekvivalentni odliv ekonomskih koristi nastaje u trenutku plaćanja (podmirenja) obaveza. Iznos i dospeće obaveza su određeni. Izvor novca za plaćanje obaveza je priliv novca iz prihoda u delu u kojem su obaveze uključene u rashode (utrošene sirovine, energija, usluge i drugo). Za razliku od tih obaveza, rezervisanja su obaveze kod kojih neće doći do priliva ekonomskih koristi. Međutim, i za ove obaveze preko rashoda rezervisani iznos novca ostvaren iz prihoda do datuma bilansa postaje izvor podmirenja obaveza koji će stvarno nastati u budućnosti .

⁴ Jovanović, D., Vitorović, B., Analiza poslovanja preduzeća sa kontrolom i revizijom, Savremena administracija, Beograd, 1989., str. 224

Obeležje sadašnje obaveze, rezervisanje ima samo ako će prošli obavezujući događaj dovesti do odliva resursa preduzeća sa ekonomskim koristima. Procena da li postoji verovatnoća odliva resursa sa ekonomskom koristima za rezervisanja zasniva se na proceni verovatnoće nastanka događaja u budućnosti. Dakle verovatnoća nastanka događaja potvrđuje ili ne potvrđuje verovatnoću odliva resursa s ekonomskim koristima iz preduzeća.

U slučaju postojanja većeg broja sličnih obaveza, kao što je to primer sa garantnim rokovima kod proizvođača, verovatnoću je nužno sagledavati za grupu obaveza kao celinu, budući da verovatnoća odliva za pojedinu transakciju može biti mala, ali za celu grupu transakcija može biti velika .

Ako se zna da postoji moguća obaveza koju će potvrditi budući događaj na koji subjekt ne može uticati ili sadašnja obaveza može, ali verovatno neće, zahtevati odliv resursa ili iznos sadašnje obaveze nije moguće proceniti s dovoljnom pouzdanošću, takva obaveza se definiše kao nepredvidiva obaveza i za nju se ne priznaju rezervisanja. Ako su potencijalne obaveze materijalno značajne, one se, uz sve to što se ne priznaju kao rezervisanja, objavljuju.

Prilikom objave treba dati sažet opis obaveze, procenu njenog finansijskog učinka, ako je to moguće i pokazatelje neizvesnosti .

Prošli događaj koji će rezultirati sadašnjom ili budućom obavezom naziva se obavezujućim događajem i ako je neosporno da se neće moći izbeći njegovo ispunjenje, rade se rezervisanja .

Takođe, bitan zahtev za priznavanje rezervisanja je da procena mora biti pouzdana. Da bi procena bila pouzdana, ona mora predstavljati najbolju procenu izdataka za podmirivanje sadašnje obaveze na dan bilansa. Tako na primer, pri utvrđivanju da li je nužno sprovesti rezervisanje na dan bilansa s naslova sudskih sporova, velika pomoć u utvrđivanju mogu biti i ročišta koja su se održala u periodu između kraja poslovne godine i izrade finansijskih izveštaja.

Prekomerna rezervisanja ili namerna precenjivanja obaveza s ciljem uticaja na poresku obavezu nisu dopuštena. Dakle poštujući načelo opreznosti prihodi ili imovina ne bi smeli biti precenjeni, odnosno poštujući načelo pouzdanosti, rashodi ili obaveze ne bi smeli biti podcenjeni.

Rezervisanja za troškove rizika prema MRS 37 treba napraviti na teret tekućeg rezultata kada su zadovoljena sva tri uslova koja nalaže Standard, nezavisno od toga kakav je finansijski rezultat ostvarilo preduzeće u izveštajnom periodu. Znači da će rezervisanje uticati na smanjenje iskazane dobiti ako preduzeće posluje s dobitkom, odnosno povećaće se gubitak ako je preduzeće iz drugih poslovnih transakcija već iskazalo gubitak. Ako je visina procenjenih rizika tolika da bi uslovila iskazivanje gubitka, iako bi bez njih iz drugih transakcija bila iskazana dobit, rizici se takođe moraju knjižiti i mora se iskazati gubitak.⁵

Iznos priznat kao rezervisanje treba biti najbolja procena izdataka potrebnih za podmirenje sadašnje obaveze na datum bilansa. Često će biti nemoguće ili suviše skupo podmiriti ili preneti obavezu na datum bilansa. Međutim, procenu iznosa koji bi subjekt objektivno platio za podmirenje ili prenos obaveze daje najbolja procena izdataka potrebnih za podmirenje sadašnje obaveze na datum bilansa. Procenu ishoda i finansijskog učinka određuje menadžment subjekta prosudom uz korišćenje iskustva za slične transakcije, a u nekim slučajevima i izveštaja nezavisnog stručnjaka. Ovim je potvrđena i druga posebna hipoteza, tj. dolazimo do toga da je najbolja procena izdataka koja je potrebna za podmirivanje sadašnjih obaveza iznos koji bi osoba mogla da plati kako bi podmirila obaveze koje dospevaju na datum bilansa.

2.2.2 . Nadoknađivanje od drugih, promene i ukidanje rezervisanja

Ako se očekuje da će neke ili sve izdatke potrebne za podmirivanje rezervisanja nadoknaditi sa drugih strana, naknada se treba priznati samo i isključivo, kada je gotovo sigurno da će se naknada primiti ako subjekt podmiri svoju obavezu. S ovom se naknadom treba postupati kao sa odvojenom imovinom. Priznati iznos nadoknade neće prelaziti iznos rezervisanja. U nalogu dobiti i gubitka može biti priznat rashod u vezi s rezervisanjem umanjnjen za priznat iznos nadoknade. Subjekt se ponekad može osloniti da će druga strana platiti deo ili sve izdatke potrebne za podmirivanje rezervisanja (na primer, putem ugovora o osiguranju, klauzula o osiguranju protiv štete ili garancije proizvođača). Ta druga strana može iznos nadoknade refundirati subjektu ili platiti direktno. U većini slučajeva subjekt će ostati odgovoran

⁵ Međunarodni standardi finansijskog izveštavanja – službeni tekstovi, Privredni savetnik, Beograd, 2004.

za ceo iznos tako da će trebati podmiriti ukupan iznos ako treća strana iz bilo kojih razloga propusti da plati. U takvoj situaciji rezervisanje se priznaje za puni iznos obaveze, i priznaje se odvojena imovina za očekivano nadoknađivanje kada je gotovo sigurno da će se naknada primiti ako subjekt podmiri obvezu.

U nekim slučajevima, entitet neće biti odgovoran za troškove ako ih treća strana propusti da ih plati, u tom slučaju ti troškovi se ne uključuju u rezervisanje jer subjekt nema obavezu za te troškove.

U praksi veliki broj trgovačkih društava sklapa ugovore sa proizvođačima tako da svi troškovi popravki u garantnom roku terete proizvođača. U takvoj situaciji trgovačko društvo nema mogućnost da rezervacije za troškove popravke u garantnim rokovima, budući da će ih nadoknaditi od trećih. Ta poslovna promena u praksi se obično evidentira kod trgovačkih društava tako da se ulazni računi nastali s naslova popravka u garantnom roku evidentiraju kao rashodi tekućeg perioda, dok se izlazni računi za koje se tereti proizvođač evidentiraju kao prihodi tekućeg perioda.

Ukidanje ili upotreba rezervacije priznaje se na način da se prihodi izuzmu i rashodi priznaju tako da u poresku osnovicu nisu ponovo uključeni prihodi i rashodi koji su prethodno povećali ili smanjivali poresku osnovicu, osim ako zakonom nije drugačije određeno.

Promene se mogu dogoditi na svaki datum bilansa, kada je potrebno iznose rezervisanja proveriti i iste uskladiti da odražavaju realnu procenu. Ako više nije verovatno da će podmirivanje obaveze zahtevati odliv resursa koji oslikavaju ekonomske koristi, rezervisanje treba ukinuti.

Ako se koristi diskontovanje, knjigovodstvena vrednost rezervisanja povećava se u svakom razdoblju da se odrazi proteklo razdoblje. Ovo se povećanje priznaje kao trošak zaduživanja.⁶

Rezervisanja za troškove otklanjanja nedostataka u garantnom roku ukidaju se u poreskom razdoblju u kojem ističu garantni rokovi. Rezervisanja za troškove po započetim sudskim sporovima ukidaju se u poreskom periodu u kojem je donešena pravosnažna presuda suda ili nagodba u postupku mirenja.

Dugoročna rezervisanja potrebno je ukinuti u korist prihoda za pokriće troškova i rizika u razdoblju kada su ti rizici ili troškovi nastali ili u periodu kada je uprava donela odluku o

⁶ Radovanović, R., Bilansi preduzeća i banaka, Savremena administracija, Beograd, 1999., str. 169-172

promeni računovodstvene politike u vezi sa rezervisanje, odnosno kada uprava proceni da rezervisanja za određene rizike i troškove više nisu potrebna ili da su prethodno utvrđena nerealno visoka ili niska .

Ukidanje rezervisanja u korist prihoda biće sprovedeno u narednoj poslovnoj godini nakon nastanka stvarnih rizika i troškova za koja su i dana garancije na prodane proizvode od strane proizvođača.

2.2.3. Objavljivanje rezervisanja

Za svaku grupu rezervisanja, prema MRS - u preduzeće obelodanjuje sledeće:

- a) knjigovodstveni iznos na početku i na kraju perioda,
- b) dodatna rezervisanja u tom periodu, uključujući i povećanje postojećih rezervisanja,
- c) iskorišćene iznose (tj. nastali i nadoknađeni iznosi iz rezervisanja) tokom perioda,
- d) neiskorišćene iznose ukinute tokom perioda,
- e) povećanja tokom perioda proizašla iz diskontovanja iznosa zbog proteka vremena i učinka promene diskontne stope,
- f) sažeti opis vrste obaveze i očekivano vreme bilo kojih odliva ekonomskih koristi,
- g) pokazatelj neizvesnosti u vezi iznosa i vremena tih odliva, gde postoji neizvesnost pružanja odgovarajuće informacije, subjekt će objaviti glavne pretpostavke u vezi sa budućim događajima,
- h) iznos bilo kojih očekivanih nadoknađivanja od drugih, i iznos imovine koja je priznata za očekivanu naknadu .

2.2.4 . Diskontovanje rezervisanja

Rezervisanja kod kojih je vremenski efekat novca značajan - razdoblje duže od 12 meseci, trebaju se diskontirati primenom diskontne stope, odnosno pomoću diskontne stope izračunati sadašnju vrednost budućih novčanih iznosa. Rezervisanja koja se odnose na novčane

odlive koji će nastati neposredno nakon datuma bilansa jesu vrednija nego novčani odlivi istog iznosa koji nastaju kasnije. Stoga, ako je učinak značajan rezervisanja se diskontuju. Diskontna stopa (ili stope) treba biti stopa (ili stope) koja odražava tekuću tržišnu procenu vremenske vrednosti novca i specifičnih rizika u obavezi.⁷

Knjigovodstveni iznos rezervisanja se povećava u svakom periodu ako se koristi diskontovanje da se odrazi proteklo razdoblje, a samo povećanje se priznaje kao rashod za kamatu.

Poslednjih godina pri prodaji robe sve više dobijaju na značenju produženi garantni rokovi od strane proizvođača. Ovim smo potvrdili i četvrtu posebnu hipotezu. U situacijama kada se odobravaju garantni rokovi za period duži od jedne godine to rezervisanje treba diskontovati budući da se rezervisanja trebaju evidentirati na osnovu sadašnje vrednosti, a ne na osnovu budućih tokova izdataka.

2.2.5 . Manipulisanje rezervisanjima

Stvaranje rezervi pomoću agresivnih ili lažnih rezervisanja primenjuje se tokom dobrih godina kako bi se rezervisani "novčići" koristili za popravljavanje rezultata u lošijim godinama. Iako postoje različiti načini stvaranja skrivenih rezervi to se najčešće postiže priznavanjem različitih vrsta rezervisanja .

1. Prenos dobiti u narednu godinu pomoću rezervisanja koja su poresko priznata

Vrlo česta poluga koja se koristi u kreativnom računovodstvu za prenos dobiti u narednu godinu je korišćenje instituta rezervisanja. Na primer, naglašeno konzervativnim pristupom utvrđivanja troškova rezervisanja za rizike u garantnom roku povećavaju se troškovi tekućeg perioda, a stvara se obaveza za rezervisanje koja će biti ukinuta istekom garantnog roka ili ponovnom procenom. Ukidanjem neiskorišćenih rezervisanja u narednim periodima priznaće se prihodi od ukidanja rezervisanja čime će se povećati neto dobit tog perioda.

2. Prenos dobiti u narednu godinu pomoću rezervisanja koja su poresko nepriznata

⁷ Pavlović, V., Teorija i analiza bilansa, Megatrend Univerzitet, Beograd, 2008., str. 149-150

Prema MRS - u 37 kada subjekt ima ugovor koji je štetan, sadašnja obaveza po ugovoru priznaje se i meri kao rezervisanje. Međutim, rezervisanja za štetne ugovore nisu dopuštena poreskim propisima pa je takav trošak rezervisanja poresko nepriznat tj. oporeziv u smislu poreza na dobit. Nezavisno od toga rezervisanje se može obaviti.

Budući da poreska kontrola ne reaguje na troškove koji su uključeni u poresku osnovicu sve se svodi na revizorsku kontrolu ako uopšte postoji obaveza revizije. To znači da rezervisanja koja se uključuju u poresku osnovicu pružaju mnogo veći prostor za kreativno računovodstvo nego rezervisanja koja su neoporeziva.⁸

2.3. Računovodstveni aspekt upravljanja poslovnim rizicima putem rezervisanja

Poslovanje privrednog društva u okolnostima neizvesnosti, se u principu delimično bazira na istorijskim podacima, a delom na predviđanju budućih fluktuacija na tržištu. Kao rezultat toga finansijski menadžeri retko imaju precizna predviđanja budućih kretanja na bazi istorijskih podataka. Najbolje što se može učiniti u uslovima neizvesnosti na tržištu jeste utvrđivanje ranga prihoda i troškova kao i opredeljenje realativnih šansi za sticanje manjeg ili većeg profita od investicija.⁹ U svakodnevnom poslovanju preduzeće se susreće sa nizom poslovnih rizika. Poslovne rizike možemo različito grupisati prema:

- vrsti delatnosti,
- geografsko - političkim prilikama,
- prenosivi i neprenosivi,
- komercijalni i finansijski,
- tehnološki,
- rizik radne snage, itd .

Ako se rizici realno sagledaju pred preduzećem se otvara mogućnost upravljanja rizicima. Upravljanje rizicima složen je proces i za njegovo sprovođenje pre svega je odgovoran visoki menadžment. Minuli broj sloma niza kompanija pokazali su da se velik broj poslovnih subjekata

⁸ Belak , V. , Poslovna forenzika i Forenzički računovodstvo , Belak Ekcclens doo , Zagreb , 2011.str . 158

⁹ Stanišić, M., Stojanović, Lj., Evaluacija I rizik, Univerzitet Singidunum, Beograd, 2010., str. 133-135

ne želi ili se ne zna dobro nositi sa rizicima i upravljati njima. Rizicima treba da znaju da upravljaju i veliki i mali poslovni subjekti jer svi su u jednakoj meri podložni raznim poslovnim neželjenim događajima.

Velike kompanije, više posvećuju pažnju upravljanju rizicima pa osnivaju čak i posebna odeljenja. Odeljenja mogu biti osnovana kao zasebna celina koja procenjuje i meri sve rizike kojima je kompanija izložena, ili se rizici mogu pratiti funkcionalno na nivou poslovnog segmenta. Način na koji će se pratiti rizici unutar preduzeća stvar je unutrašnje organizacije kompanije, ali i pristupa menadžmenta rizicima. Upravljanje rizicima značajno je za upravu, iako je, ponekad nespojivo s njihovim imperativom postizanja što veće profitabilnosti, preduslov za to je često i preduzimanje nekih rizičnih poslovnih poteza. Menadžeri trebaju biti sposobni da izbalansiraju rizike i ciljeve, jer su rast profitabilnost i rast rizika veličine koje proporcionalno rastu, često, rizici i rastu brže od rasta profitabilnost .

U današnje doba neizvesnog poslovanja brojne su opasnosti pri procenjivanju pojedinih bilansnih pozicija. Upravo te pozicije koje podležu procenjivanju uzrokuju računovođama brojne poteškoće. Mogućnost grešaka u procenama pojedinih bilansnih pozicija može uticati na visinu iskazanog rezultata tekućeg i budućih perioda, a navedene se pozicije u praksi vrlo često koriste u svrhu uticaja na visinu rezultata tekućeg perioda. Stoga i revizori pri utvrđivanju pozicija koje podležu procenama, kao što je to slučaj s rezervisanje posvećuju posebnu pažnju .

Jedan od načina zaštite od rizika i odliva novca koji može zadesiti preduzeće ako se dogodi neželjeni poslovni događaj su rezervisanja. Rezervisanja su kvalitetan instrument uvažavanja poslovnih rizika i zaštite od odliva resursa putem isplata za dividende i poreze, temeljem nerealno iskazanih visokih stopa profitabilnosti u jednom periodu na teret budućeg perioda. Rezervisanja se uvek moraju raditi kada u trenutku sastavljanja bilansa imamo spoznaju da će nam neki događaj koji se dogodio u prošlosti, do dana sastavljanja bilansa, prouzrokovati odliv resursa, najčešće novca u budućnosti. Visinu tih budućih izdataka treba proceniti na osnovu poznatih i dostupnih podataka što je moguće tačnije i realnije.

3. MEĐUNARODNI RAČUNOVODSTVENI STANDARDI

Međunarodni računovodstveni standardi predstavljaju računovodstvene standarde koji su uvedeni kako bi se postigla transparentnost finansijskih izveštaja bilo kog ekonomskog subjekta bez obzira na delatnost kojom se bavi i u kojoj zemlji posluje. MRS imaju svrhu svestranijeg, lakšeg i boljeg razumevanja finansijskih izveštaja uz osnovni cilj da obezbede podatke i informacije za uporedne analize za nesmetano poslovno komuniciranje zainteresovanih subjekata koje rezultuje bržem protoku robe i kapitala.

MRS u stvari predstavljaju, neku vrstu harmonizacije različitih računovodstvenih regulativa koje se odnose na pripremu i prikazivanje finansijskih izveštaja koji služe kao osnova za donošenje ekonomskih odluka. Standardi kao pojam su u primeni skoro u svim oblastima tehnike, tehnologije, prirodnim naukama i drugim oblastima. Njih propisuju nadležni stručni državni organi. Što se tiče MRS oni su uglavnom u obliku normi ponašanja i postupaka u profesionalnom radu računovođa da bi njihove informacije o poslovanju nekog ekonomskog subjekta bile kvalitetne za potencijalne zainteresovane korisnike tih informacija. Računovodstveni standardi u sebi uključuju i norme profesionalne etike Računovođa.¹⁰

MRS u svom osnovnom značenju podrazumevaju dogovorena pravila o pripremanju, priznavanju, odmeravanju ili vrednovanju i prezentaciji stavki računovodstvenih iskaza ekonomskog subjekta. Osnovni elementi finansijskih izveštaja ekonomskih subjekata su: Bilans stanja, na kraju poslovne godine, Bilans uspeha za poslovnu godinu na čijem se kraju sastavlja bilans stanja, Gotovinski tok za isti period za koji se sastavlja Bilans uspeha i Promene na kapitalu.

Pored ovog ekonomski subjekti sastavljaju Aneks – dodatni računovodstveni izveštaj kao i Izveštaj o poslovanju. Takođe obelodanjuju primenjene računovodstvene politike u gore pomenutim finansijskim izveštajima. Osnovna svrha Bilansa stanja je da obezbedi podatke o finansijskoj poziciji ekonomskog subjekta, Bilans uspeha daje informacije o rentabilnosti ili

¹⁰ www.mfin.gov.rs pregledano 05.11.2014.

zarađivačkoj sposobnosti, a informacije o promenama u finansijskoj poziciji daje Bilans tokova gotovine. Delovi finansijskih izveštaja su u suštini međusobno isprepleteni i odražavaju različite aspekte istih poslovnih transakcija i događaja i svi zajedno mogu da pruže adekvatnu informaciju o nekom ekonomskom subjektu.

Da bi pripremio Finansijske izveštaje računovođa mora da izvrši priznavanje određenih kategorija koje čine sastavni deo nekog finansijskog izveštaja, odnosno ekonomskih transakcija ili događaja koji su grupisani prema svojim ekonomskim karakteristikama. Ako je u pitanju Bilans stanja jasno moraju da se razgraniče kategorije koje predstavljaju imovinu – Aktivu tog bilansa (kao što su: novčana sredstva, osnovna sredstva, potraživanja od kupaca, ulozi i drugi plasmani kod drugih i sl.). Pasivu čine: kapital, rezerve, obaveze prema dobavljačima, obaveze prema kreditorima i sl. Gore pomenuti elementi Bilansa stanja se direktno odnose na odmeravanje finansijske pozicije ekonomskog subjekta.

U Bilansu uspeha radi se o posebno razvrstanim i iskazanim prihodima i rashodima i oblicima rezultata po istim. Na primer: poslovni prihodi, poslovni rashodi i rezultat dobitak ili gubitak iz poslovne aktivnosti, zatim finansijski prihodi i rashodi i rezultat finansiranja i neposlovni i vanredni prihodi i rashodi i njihov rezultat. Svi zajedno daju konačni rezultat ekonomskog subjekta. U Izveštaju o novčanim tokovima takođe se identifikuju posebni tokovi naplate – priliva ili isplate – odliva gotovine koji se odnose direktno na poslovne aktivnosti, aktivnosti finansiranja i investicione aktivnosti ekonomskog subjekta.

Priznavanje elemenata finansijskih izveštaja je proces unošenja u Bilans stanja ili Bilans uspeha neke pozicije koja zadovoljava definiciju elemenata i kriterijuma za priznavanje, a to su:¹¹

- Verovatnoća da će se buduće ekonomske koristi u vezi sa tom pozicijom slivati ili odlivati iz ekonomskog subjekta
- Da bilansna pozicija ima cenu koštanja, nabavnu vrednost ili neku drugu vrednost koja se može pouzdano izmeriti (tržišna cena, berzanska cena i sl.)

Verovatnoća nastanka budućih ekonomskih koristi se procenjuje na osnovu činjenica koje su raspoložive u trenutku pripremanja finansijskih izveštaja. Na primer, kada je verovatno da će

¹¹ www.mfin.gov.rs pregledano 05.11.2014.

biti naplaćeno potraživanje koje pripada preduzeću, onda je, u nedostatku suprotnih dokaza, opravdano da se to potraživanje prizna kao deo imovine preduzeća.

Međutim, za određeni deo potraživanja postoji verovatnoća da on uopšte neće biti naplaćen, pa se taj deo, čija se vrednost utvrđuje procenom svih relevantnih okolnosti, priznaje kao elemenat rashoda. Vrednovanje ili odmeravanje identifikovanih iznosa imovine i obaveza kao i prihoda i rashoda radi realnog prikazivanja u finansijskim izveštajima je utvrđivanje od strane računovođe da li će neka pozicija biti uključena u Bilans uspeha ili preneti u naredni period odnosno uneta u Bilans stanja.

Postoje četiri osnove za vrednovanje neke pozicije finansijskih izveštaja, a to su: istorijski trošak (nabavna vrednost), tekući trošak (reprodukciona vrednost), moguća tržišna vrednost i sadašnja vrednost.

Najčešće se primenjuje kao osnovica istorijski trošak kombinovan sa ostalim osnovicama za vrednovanje koji jedino u inflatornim uslovima nije realan pa se umesto njega koristi metod reprodukcione vrednosti (vrednost ponovne nabavke) - tzv. cena zamene.

Cilj računovodstvenih standarda je ostvaren ako finansijski izveštaji daju istinitu i objektivnu tzv. fer informaciju o nekom ekonomskom subjektu. Primena računovodstvenih standarda omogućava bolju, lakšu i pouzdaniju informaciju o finansijskom položaju nekog ekonomskog subjekta kao i prikaz njegove zarađivačke sposobnosti, za šta su zainteresovani potencijalni korisnici finansijskih informacija kao što su: akcionari, menadžment, zaposleni, investitori, banke kreditori i drugi. Pre nego što se finansijski izveštaji obelodane široj javnosti oni podležu preispitivanju od strane nezavisnih ovlašćenih stručnjaka kao što su revizori. Njihovo mišljenje na finansijske izveštaje računovođe nekog ekonomskog subjekta je merodavno u smislu toga da li su ovi finansijski izveštaji istiniti i objektivni ili nisu.

Suština je u tome da se dobije pouzdana potvrda o doslednoj primeni računovodstvenih standarda u svim segmentima koji su obuhvaćeni finansijskim izveštajima. Finansijski izveštaji prikazuju takođe, koliko je rukovodstvo dobro upravljalo resursima koje su mu akcionari poverili na upravljanje. Finansijski izveštaji obuhvataju i opis primenjenih računovodstvenih politika koje treba da su konzistentne da bi podaci bili uporedivi. Za pravilnost i tačnost prezentiranja finansijskih izveštaja primarna odgovornost leži na rukovodstvu preduzeća. Za finansijsko izveštavanje postoji konceptualni okvir koji treba da prate računovodstveni standardi kao opšte prihvaćeni teorijski principi u oblasti računovodstva. Konceptualni okvir koji je računovodstvena

profesija razvila u različitim zemljama polazi od toga da finansijski izveštaji treba da budu korisni onima kojima su namenjeni. Smatramo da je na osnovu sledećih konstatacija potvrđena i peta posebna hipoteza, odnosno zaključak koji smo izveli iz svega je da samo tačni i ispravni finansijski izveštaji jesu ključ uspeha poslovanja svakog preduzeća.

Računovodstveno informisanje na bazi MRS dobija svoj potpuni uticaj i značaj otvaranjem privreda u celom svetu i globalizacijom tržišta svih vrsta.

Samim tim državni monopol u ovoj oblasti gubi svoj značaj, a sa njim i nacionalni standardi koje one propisuju za primenu na svojoj teritoriji, a koji mogu da se razlikuju od prihvaćenih međunarodnih računovodstvenih standarda.

Osnovni preduslov za to je međusobno poslovno informisanje ekonomskih subjekata širom sveta bez obzira na državno uređenje, razvijenost privrede i slično.

Godine 1973. 16 profesionalnih računovodstvenih asocijacija je osnovalo Komitet za međunarodne računovodstvene standarde IASC (International Accounting Standards Committee), sa sedištem u Londonu i to:

 Australija:

- The Institute of Chartered Accountants
- Australian Society of Accountants

 Kanada

- The Canadian Institute of Chartered Accountants

 Francuska

- Ordre des Experts Comptables et des Comptables Agrees

 Nemačka

- Institute der wirtschaftsprufer in Deutschland Wirtschaftspruferkammer

 Japan

- The Japanese Institute of Certified Public Accountants

 Meksiko

- Instituto Mexicano de Contadores Publicos, A.C.

 Holandija

- Nederlands Institut van Register – accountants

 Ujedinjeno Kraljevstvo i Irska

- The Institute of Chartered Accountants in England and Wales
- The Institute of Chartered Accountants of Scotland
- The Institute of Chartered Accountants in Ireland
- The Institute of Cost and Management Accountants
- The Chartered Institute of Public Finance and Accountancy

SAD

- American Institute of Certified Public Accountants

1975. godine Komitet izdaje Predgovor Saopštenjima Međunarodnih Računovodstvenih standarda. Od tada do danas ova saopštenja stalno trpe izmene i usavršavanja.

Tokom perioda Komitet za Međunarodne računovodstvene standarde je pristupio Međunarodnoj federaciji računovođa (The International Federation of Accountants - IFAC), koja je osnovana 1977. godine kao nezavisna i samostalna organizacija.

Komitet za međunarodne računovodstvene standarde ima konsultativne grupe koje čine ugledne međunarodne profesionalne i poslovne institucije.

Svi oni nastoje da dođe do maksimalnog usaglašavanja nacionalnih računovodstvenih standarda sa međunarodnim računovodstvenim standardima, a u daljoj budućnosti verovatno će doći na globalnom planu i do primene ovako ujednačenih standarda kao vid normativnog regulisanja računovodstva sa ciljem unapređenja i lakšeg pristupa računovodstvenim informacijama koje bi bile razumljive, pouzdane, istinite i objektivne za sve zainteresovane korisnike tih informacija.

Danas Asocijacija nosi naziv Odbor za međunarodne računovodstvene standarde koji broji 156 članica, a među njima je i naša zemlja od 1997. godine. Od 1981. godine počinje snažan proces izgradnje profesionalne regulative kada se donosi i Kodeks profesionalne etike računovođa. Izmenama i dopunama 1993. godine, Kodeks profesionalne etike je usaglašen sa IFAC-ovim kodeksom.

Istovremeno je otpočeo rad na ustanovljavanju računovodstvenih i finansijskih načela, usvojenih i proglašenih 1989. godine, a potom se pristupilo i izradi jugoslovenskih računovodstvenih standarda.

Njihovo donošenje, usvajanje i proglašavanje je završeno 1991/92. godine, kada su i objavljeni, a 1993. godine donet je jugoslovenski računovodstveni standard 31 – Stručna osposobljenost za samostalno vođenje računovodstva (u saradnji sa ACCA –Association of

Chartered Certified Accountants, danas vodeća međunarodno priznata profesionalna organizacija). Jugoslovenski računovodstveni standardi – ukupno 33 su uglavnom bili usklađeni sa MRS, ali su imali i jugoslovenske specifičnosti.

Značajne razlike su postojale u odnosu na MRS a odnose se na tretman korekcija za efekte hiperinflacije i vanrednih pozicija, kao i druge manje značajne razlike, posebno u vezi sa obračunom amortizacije osnovnih sredstava i nematerijalnih ulaganja. Savez računovođa i revizora Srbije, kao profesionalna organizacija je nastojao da se oblast računovodstva profesionalizuje i zakonski reguliše po uzoru na razvijene zemlje sveta što u krajnjem doprinosi da finansijski izveštaji dobiju novi kvalitet i transparentnost tj. postanu razumljivi za širok krug korisnika tih informacija. Izvršen je prevod postojećih MRS. U cilju edukacije računovođa i cele te struke organizovani su brojni seminari, simpozijumi, savetovanja i sl. Savezna skupština je usvojila Zakon o reviziji i računovodstvu na sednici Veća građana 26. decembra 2002. godine i na sednici Veća republika 17. decembra 2002. godine. Ovim zakonom uređuju se uslovi i način vođenja poslovnih knjiga, sastavljanje, prezentacija, dostavljanje i obelodanjivanje finansijskih izveštaja, kao i uslovi i način vršenja revizije finansijskih izveštaja.

Odredbe ovog zakona odnose se na preduzeća, zadruge, banke i druge finansijske organizacije, organizacije za osiguranje, berze i berzanske posrednike i druga pravna lica, zatim fizička lica koja samostalno obavljaju privrednu delatnost radi sticanja dobitka – preduzetnici koji utvrđuju dobit u skladu sa zakonom kojim se utvrđuje porez na prihod od samostalne delatnosti, osim preduzetnika koji porez plaćaju u paušalnom iznosu.

Odredbe ovog zakona odnose se i na preduzeća i druge oblike organozovanja koje je pravno lice osnovalo u inostranstvu, ako propisima države u kojoj su osnovani nije utvrđena obaveza vođenja poslovnih knjiga, sastavljanja i revizije finansijskih izveštaja. Odredbe ovog zakona ne odnose se na budžete i korisnike budžetskih sredstava osim ako posebnim propisima nije drugačije određeno. Pravna lica i preduzetnici dužni su da vođenje poslovnih knjiga, sastavljanje, prezentaciju, dostavljanje i obelodanjivanje finansijskih izveštaja vrše u skladu sa zakonom, profesionalnom i internom regulativom. Pod zakonskom regulativom podrazumevaju se ovaj zakon i podzakonski propisi koji se odnose na izvršavanje ovog zakona.

Pod profesionalnom regulativom podrazumevaju se Kodeks etike za profesionalne računovođe, Međunarodni računovodstveni standardi (MRS), Međunarodni standardi revizije (MSR), nacionalni standardi koji uređuje uslove za osposobljavanje računovođa i revizora i

sticanje stručnih zvanja, nacionalni standard za računovodstveni softver i drugi nacionalni standardi doneseni u skladu sa saopštenjima autoritativnih tela Međunarodne federacije računovođa (IFAC).¹²

Pod internom regulativom podrazumevaju se interni opšti akti koji sadrže posebna načela, uputstva i smernice za vođenje poslovnih knjiga, sastavljanje, prezentaciju, usvajanje, dostavljanje i obelodanjivanje finansijskih izveštaja, koje donosi pravno lice i preduzetnik, u skladu sa zakonskom i profesionalnom regulativom. Član 19 ovog zakona predviđa da su pravna lica i preduzetnici dužni da vođenje poslovnih knjiga, sastavljanje i prezentaciju finansijskih izveštaja vrše u skladu sa računovodstvenim načelima definisanim u okviru MRS. Za priznavanje, procenjivanje i prezentaciju pozicija finansijskih izveštaja primenjuju se MRS.

Prevod, objavljivanje i usklađivanje MRS i MSR u skladu sa preporukama Međunarodne federacije računovođa (IFAC), Odbora za Međunarodne računovodstvene standarde (IASB) i Komiteta za međunarodnu praksu revizije (IAPC), vrše pravna lica koja od odgovarajućeg organa Međunarodne federacije računovođa (IFAC) dobiju pravo za prevod i objavljivanje.

Prevodi tekstova MRS su ozvaničeni od strane Ministra finansija i ekonomije 30. decembra 2003. godine.

¹² www.mfin.gov.rs pregledano 05.11.2014.

4. MEĐUNARODNI RAČUNOVODSTVENI STANDARDI 37 – REZERVISANJA, POTENCIJALNE OBAVEZE I POTENCIJALNA SREDSTVA

Međunarodni računovodstveni standard 37 Rezervisanja, potencijalne obaveze i potencijalna sredstva, u daljem tekstu - Standard, odobren je za upotrebu od strane Odbora Komiteta za međunarodne računovodstvene standarde (IASB) u julu 1998. godine i postao je primenljiv na finansijske izveštaje koji pokrivaju periode koji započinju na dan 01.07.1999. godine ili kasnije.

Cilj Standarda je propisivanje odgovarajućih kriterijuma i postupaka za priznavanje i vrednovanje rezervisanja, potencijalnih obaveza i potencijalnih sredstava, kao i obelodanjivanja u napomenama, koja bi trebalo da omoguće korisnicima finansijskih izveštaja bolje razumevanje njihove prirode, vremena (dospeća) i iznosa. Standard ne ostavlja slobodu privrednom subjektu da formira rezervisanje ukoliko ima uslova za to i ukoliko ono želi da formira to rezervisanje. Po Standardu, ukoliko ima uslova za formiranje rezervisanja, onda rezervisanje treba i formirati.

Pod privrednim subjektom Standard podrazumeva privredni subjekt, banku, društvo za osiguranje, kao i svaki drugi oblik privrednog organizovanja koji, bilo što je obavezan, bilo što to samoinicijativno želi, primenjuje Međunarodne standarde finansijskog izveštavanja.¹³ Ovim je potvrđena i dokazana genaralna hipoteza koju smo postavili, odnosno dokazana važnost međunarodnih računovodstvenih standarda i njihov uticaj na sastavljanje finansijskih izveštaja a samim tim i poslovanje preduzeća.

U cilju objašnjenja standarda obradićemo:

- 1) delokrug Standarda
- 2) priznavanje rezervisanja, potencijalnih obaveza i potencijalnih sredstava,
- 3) vrednovanje rezervisanja,
- 4) upotreba rezervisanja,

¹³ Petrović Z., Računovodstvena regulativa, Univerzitet Singidunum, Beograd, 2009 god., str 355.

- 5) priznavanje i vrednovanje rezervisanja u pojedinim situacijama,
- 6) obelodanjenje u vezi sa rezervisanjem.

Rezervisanje - izraz "rezervisanje" ima najmanje dva značenja: U pitanju je obaveza neizvesnog ili roka dospeća ili iznosa. Neizvesnost roka dospeća se prevashodno odnosi na neizvesnost kada će obaveza morati da se izmiri, a u manjoj meri i na to da li će se izmirivati. Radi se o specifičnim obavezama. Njihov nastanak nije vezan za prijem nekog sredstva, kao što je to slučaj sa obavezama prema dobavljačima. U pitanju su "obaveze" tekućeg i prošlih obračunskih perioda prema budućim obračunskim periodima. Naime, troškovi i rizici su nastali u tekućem ili nekom od prethodnih obračunskih perioda, a prispeće faktura i obračuna u vezi sa nastalim troškovima i rizicima će biti u nekom od narednih obračunskih perioda.

Rezervisanje kao "obaveza" se razlikuje od "običnih" obaveza iz poslovnih odnosa, kao što je obaveza prema dobavljačima za kupljeni materijal, u sledećem:

- kod obaveza iz poslovnih odnosa tačno je preciziran njihov iznos i vreme dospeća, što sa rezervisanjem nije slučaj, jer je kod njega u pitanju "obaveza neizvesnog ili roka dospeća ili iznosa";
- kod obaveza iz poslovnih odnosa, uglavnom, je moguće precizno odrediti poverioca, tj. lice prema kome privredni subjekt ima obavezu, dok su kod rezervisanja česte situacije kada je obaveza šireg javnog značenja, tj. postoji prema društvu (pogotovo kada se radi o rezervisanjima za obnavljanje prirodnih bogatstava ili otklanjanja ekoloških šteta čiji je izazivač privredni subjekt).

U praksi se pod rezervisanjima ponekad podrazumevaju i sledeće aktivnosti: obračunavanje amortizacije, umanjenje vrednosti imovine, indirektno otpisivanje sumnjivih potraživanja¹⁴. Ovi postupci ne mogu se smatrati rezervisanjima u smislu ovog Standarda, jer se kod njih radi o usklađivanjima do knjigovodstvene vrednosti nekog sredstva.

Rezervisanje je postupak kojim se formiraju rezervisanja ("obaveze") i njihovo korišćenje kada se dogodi ili ne dogodi događaj zbog kojih su ona formirana.

Suštinu rezervisanja prikazaćemo na jednom primeru:

¹⁴Na primer, MRS 24 Obelodanjivanje odnosa sa povezanim licima zahteva obelodanjivanje izvršene ispravke vrednosti za sumnjiva i sporna potraživanja.

Finansijski izveštaji prikazuju finansijski položaj nekog preduzeća na datum bilansa. Zbog toga u njima treba da bude priznata i vrednovana obaveza koja postoji na osnovu nekih događaja koji su se desili pre datuma bilansa, a za koji je izvesno da će dovesti do odliva sredstava sa ekonomskom koristi u narednom ili nekom od narednih obračunskih perioda. Na primer, preduzeće eksploatiše kvarcni pesak, tako što sa površine zemlje skida jalovinu, dok ne dođe do sloja čistog peska. Jalovinu odlaže na stranu. Nakon eksploatacije ležišta, koje može potrajati npr. tri godine, preduzeće je po zakonu (kao što smo već rekli) obavezno da zemljište vrati u prvobitno stanje. To znači da mora izvršiti vraćanje jalovine, ravnanje terena, formirati humusni sloj zemljišta i izvršiti pošumljavanje ili zatravljivanje. Radi se o značajnim izdacima i troškovima koji bi se iskazali, recimo, u četvrtoj godini (tj. u godini u kojoj se i ne vrši eksploatacija tog ležišta, jer je na kraju treće godine ležište iscrpljeno).

Dakle, u prvoj, drugoj i trećoj godini (godine eksploatacije) biće iskazani prihodi od eksploatacije, dok će troškovi za rekultivaciju biti iskazani u četvrtoj - godini koja nema nikakve veze sa eksploatacijom peska. Kada se ne bi formiralo nikakvo rezervisanje, uticaj na rezultate po godinama bio bi sledeći: rezultati prve, druge i treće godine bi bili veći nego što je to realno, jer nisu opterećeni za deo troškova rekultivacije koji se odnosi na vađenje peska koje je u njima obavljano. Kod četvrte godine situacija je obrnuta. U njoj bi bili iskazani troškovi rekultivacije i samim tim umanjen joj je rezultat, iako ta godina nema nikakve veze sa eksploatacijom peska. Sem toga ni bilansi stanja u prvoj, drugoj i trećoj godini ne bi bili pravilno iskazani: u njima ne bi bile iskazane obaveze za rekultivaciju koja se mora uraditi na kraju eksploatacije ležišta.

Dakle, treba umanjiti rezultate u prvoj, drugoj i trećoj godini, uz iskazivanje obaveza po osnovu rekultivacije, a u četvrtoj godini treba anulirati efekat rekultivacije na rezultat te godine. Radi ispravljanja navedenih nedostataka formira se rezervisanje u prvoj, drugoj i trećoj godini, a u četvrtoj godini se ono "koristi".

Naime, za procenjeni iznos troškova rekultivacije koji će uslediti u prvoj, drugoj i trećoj godini formiraju se rezervisanja (pozicija u pasivi izveštaja o finansijskom položaju /bilansa stanja/) uz priznavanje rashoda po osnovu formiranja rezervisanja (na ovaj način umanjeni su rezultati tih obuhvatanju posla rekultivacije knjiži se i "korišćenje" rezervisanja: priznaju se obaveze prema dobavljačima za izvršene usluge rekultivisanja i smanjenje eventualnih zaliha sadnog materijala a nasuprot tome zadužuju se (smanjuju se) iskazana rezervisanja. Na ovaj

način eliminisan je uticaj vršenja rekultivacije na rezultat četvrte godine (ne bi se iskazali troškovi rekultivacije u iznosu formiranog i iskorišćenog rezervisanja).

U praksi se pod rezervisanjima ponekad podrazumevaju i sledeće aktivnosti: obračunavanje amortizacije, umanjenje vrednosti imovine, indirektno otpisivanje sumnjivih potraživanja. Ovi postupci ne mogu se smatrati rezervisanjima u smislu ovog Standarda, jer se kod njih radi o usklađivanjima do knjigovodstvene vrednosti nekog sredstva.

Kako bi se Standardi bolje razumeli, neophodno je objasniti neke od termina, sa kojima ćemo se susretati:

✚ *Obaveza* – je sadašnja obaveza privrednog subjekta proizišla iz prošlih događaja, za čije će pomirenje privredni subjekt dati resurse sa ekonomskim koristima. Standard razlikuje više vrsta obaveza. Sa stanovišta neizvesnosti oko vremena ili iznosa budućih izdataka koje treba dati da se one podmire, obaveze se klasifikuju ne:

- ✚ obaveze iz poslovnih odnosa,
- ✚ pasivna vremenska razgraničenja (PVR)
- ✚ rezervisanja

Prema načinu nastanka obaveze se klasifikuju na:

- ✚ pravne (zakonske) obaveze i
- ✚ izvedene (stvarne) obaveze

Prema tome da li ispunjavaju uslove za priznavanje, obaveze se klasifikuju na:

- ✚ obaveze koje ispunjavaju uslove za priznavanje i
- ✚ obaveze koje ne ispunjavaju uslove za priznavanje tj. potencijalne obaveze.

📌 Obaveze iz poslovnih odnosa je obaveza privrednog subjekta da plati za robu ili usluge koje je primilo i koje su mu fakturisane ili je on formalno obavezu preuzeo na sebe. Kod obaveza iz poslovnih odnosa retke su situacije u kojima privredni subjekt vrši procenjivanje njihove visine, jer je visina tih obaveza ugovorena ili iskazana na fakturi ili profakturi dobavljača.

- Pasivna vremenska razgraničenja sa stanovišta Standarda su obaveze privrednog subjekta da plati za robu ili usluge koje je primio, ali koje mu nisu fakturisane, niti ih je on platio. Pod ovim vremenskim razgraničenjima podrazumevaju se i iznosi obaveza prema zaposlenima, kao što su plaćeno odsustvo, otpremnine za penzije i sl. U okviru pasivnih vremenskih razgraničenja iskazuju se i odložene poreske obaveze, kod čijeg ke vrednovanja neophodno vršiti određena procenjivanja iznosa ili vremena trajanja vremenskog razgraničenja.
- Pravna zakonska obaveza je obaveza privrednog subjekta koji proizilazi iz:
 - ✚ ugovora,
 - ✚ zakonodavne regulative,
 - ✚ drugog delovanja zakona.
- Izvedena (stvarna) obaveza je obaveza privrednog subjekta koja proizističe iz njegovih akcija, gde je izvesno da će on na osnovu svog ustanovljenog obrasca ponašanja, svoje obelodanjenje politika ili odgovarajuće zvanične izjave od strane rukovodstva ili predstavnika privrednog subjekta dati drugim licima, prihvatiti određene odgovornosti, odnosno obaveze. Kao rezultat navedenih akcija privredni subjekt je kod drugih strana stvorio opravdano očekivanje da će izvršiti svoju obavezu.
- Obavezujući događaj je onaj koji dovodi do nastanka zakonske ili izvedene obaveze, a privredni subjekt nema realnu alternativu izmirenju obaveze.
- Neobavezujući događaj je onaj koji ne dovodi do nastanka zakonske ili izvedene obaveze.
- Prosuđivanje je donošenje odluke na osnovu odgovarajućih parametara koji ne obezbeđuju da osobe sa različitim iskustvima uvek donesu istu odluku, jer pri njenom donošenju moraju upotrebiti i lično iskustvo ili osećaj.
- Izvršivi ugovori su igovori prema kojima ni jedna strana nije izvršila svoje obaveze ili su obe strane delimično izvršile svoje obaveze u jednakoj meri.
- Nepovoljan ugovor je ugovor u kojem neizbežni troškovi ispunjenja obaveza prema tom ugovoru prevazilaze ekonomske koristi koje privredni subjekt očekuje da će primiti.

- Restruktuiranje je program koji sastavlja i kontroliše rukovodstvo, a čija primena dovodi do značajnih promena u:

1) delokrugu poslova koje obavlja privredni subjekt:¹⁵

- ✚ prodaja ili napuštanje proizvodne linije,
- ✚ zatvaranje poslovnih sedišta u zemlji, regionu ili premeštanje poslovnih aktivnosti iz jedne zemlje ili regiona u druge, ili

2) načinu na koji se posao vodi:

- ✚ promena upravljačke strukture kao što je zamena ključnih rukovodilaca, i
- ✚ temeljne reorganizacije koje imaju značajan učinak na prirodu i glavno obeležje poslovanja privrednog subjekta.

- Kapitalizovanje izdataka je postupak pri kome se one uključuju u trošak nabavke nekog sredstva (uključuju se u njegovu nabavnu vrednost), pa će ti iznosi imati obračunsku šansu da se u okviru zaliha tog sredstva nađu u bilansu stanja privrednog subjekta i prenesu u naredni obračunski period.

- Računovodstvo rezervisanja, potencijalnih obaveza i potencijalnih sredstava ne treba shvatiti kao neko posebno, osamostaljeno računovodstvo, već kao deo računovodstva privrednog subjekta koji se bavi priznanjima, vrednovanjima, prikazivanjima i obelodanjivanjima u vezi sa rezervisanjem, potencijalnim obavezama i potencijalnim sredstvima.

U poglavlju koje sledi objasnićemo detaljno delokrug Standarda, odnosno na šta se oni odnos i gde se sve primenjuju.

¹⁵ Petrović, Z., Računovodstvena regulativa, Univerzitet Singidunum, Beograd, 2009 god., str 361.

4.1. Delokrug standarda

Standard primenjuju svi privredni subjekti u svom računovodstvu rezervisanja, potencijalnih obaveza i potencijalnih sredstava, osim rezervisanja, potencijalnih obaveza i potencijalnih sredstava:

1. koji proizlaze iz finansijskih instrumenata koji se vrednuju po fer vrednosti - Standard se primenjuje na finansijske instrumente koji se ne vrednuju po fer vrednosti, uključujući i garancije;
2. koje obuhvataju drugi Međunarodni standardi finansijskog izveštavanja:
 - rezervisanja u vezi sa ugovorima o izgradnji reguliše MRS 11 Ugovori o izgradnji,
 - poreske posledice rezervisanja i njihove promene reguliše MRS 12 Porezi iz dobitka,
 - rezervisanja u vezi sa lizingom, izuzev lizinga koji su postali problematični, reguliše MRS 17 Lizinzi,
 - rezervisanja u vezi sa naknadama zaposlenima reguliše MRS 19 Naknade zaposlenima.

Standard ne sadrži odredbe koje se odnose na priznavanje prihoda, iako neka rezervisanja mogu da budu povezana sa njima (na primer, kad je privredni subjekt garant drugom privrednom subjektu za izmirenje njegovih obaveza, s tim da garanciju /jemstvo/ daje uz naknadu). Priznavanje takvih prihoda reguliše MRS 18 Prihodi i Standard ne menja zahteve MRS 18 Prihodi. Standard, takođe, ne sadrži odredbe o priznavanju prihoda prilikom ukidanja i upotrebe rezervisanja, niti upućuje na MRS 18.

Standard se primenjuje na rezervisanja u vezi sa restrukturiranjem, uključujući i prestanak poslovanja. U slučaju da se konkretno restrukturiranje može podvesti pod definiciju poslovanja koje je prestalo, MSFI 5 Stalna sredstva namenjena prodaji i poslovanja koja su prestala reguliše još neka, dodatna obelodanjivanja, u vezi sa prestankom poslovanja.

Pri formiranju rezervisanja kao protivstav pojavljuje se iznos koji se u računovodstvenoj praksi najčešće tretira kao rashod, tj. ne vrši se njegovo kapitalizovanje. Standard se ne bavi pitanjima eventualnog kapitalizovanja ovih izdataka, tj. ne zabranjuje niti zahteva kapitalizovanje izdataka priznatih kada je rezervisanje izvršeno.¹⁶

Dugoročna rezervisanja predstavljaju obaveze preduzeća koje su specifične u odnosu na tzv. prave obaveze po tome što su rok dospeća i iznos obaveze u trenutku bilansiranja neizvesne.

Dugoročna rezervisanja se priznaju u bilansu onda ako je reč o obavezi koja nastaje kao rezultat nekog prošlog događaja, ako je verovatno da će izmirenje obaveze usloviti odliv resursa i ako se može napraviti pouzdana procena iznosa obaveza.¹⁷ Formiraju se izdvajanjem određenog dela sredstava kroz troškove rezervisanja u bilansu uspeha. Obično se formiraju za period od 3-5 godina. Tipični primeri su rezervisanja za garancije date kupcima, sudski sporovi, troškovi restrukturiranja preduzeća, obnavljanje prirodnih bogatstava i sl. Na ovaj način formirana dugoročna rezervisanja mogu se koristiti samo za svrhe za koje su i izdvojena. Ukoliko se obaveze po osnovu izdvojenih rezervisanja ne iskoriste u predviđenom roku moraju se putem prihoda od ukidanja rezervisanja vratiti u bilans uspeha.¹⁸

U opštem smislu, sva rezervisanja su potencijalna jer su neizvesna po vremenu dospeća ili iznosu.

Međutim, u ovom standardu termin “potencijalan” se koristi za obaveze i imovinu koji nisu priznati, jer će njihovo postojanje biti potvrđeno nastankom ili nenastankom jednog ili više neizvesnih budućih događaja koji nisu u potpunosti pod kontrolom entiteta. Uz to, izraz “potencijalna obaveza” se koristi za obaveze koje ne ispunjavaju kriterijume za priznavanje.

Ovaj standard pravi razliku između:¹⁹

- 1) rezervisanja – koja se priznaju kao obaveze (uz pretpostavku da pouzdana procena može da se napravi) jer su sadašnje obaveze i verovatno je da će odliv resursa koji predstavljaju ekonomske koristi biti zahtevan da izmiri obaveze; i
- 2) potencijalnih obaveza – koje se ne priznaju kao obaveze jer su ili:

¹⁶ Petrović, Z., Računovodstvena regulativa, Univerzitet Singidunum, Beograd, 2009 god., str 361.

¹⁷ Škarić, J.K., Finansijsko računovodstvo, Centar za izdavačku delatnost ekonomskog fakulteta u Beogradu, Beograd, 2007. str. 201

¹⁸ Malinić, D., Miličević, V., Stevanović, N., Upravljačko računovodstvo, Ekonomski fakultet, Beograd, 2012., str.38.

¹⁹ <http://www.mfin.gov.rs> pregledano dana 10.11.2014.

- moguće obaveze, dok se ne potvrdi da li entitet ima sadašnju obavezu koja može da dovede do odliva resursa koji predstavljaju ekonomske koristi; ili
- sadašnje obaveze koje ne ispunjavaju kriterijume za priznavanje iz ovog standarda (jer ili nije verovatno da će odliv resursa koji predstavljaju ekonomske koristi biti zahtevan da se izmiri obaveza, ili dovoljno pouzdana procena iznosa obaveze ne može da se napravi).

4.2. Priznavanje (formiranje) rezervisanja

Priznavanje rezervisanja je povezano sa načelom uzročnosti prihoda i rashoda, prema kojem se za prihode tekućeg perioda vezuju rashodi nastali ostvarivanjem ih prihoda, nezavisno od priliva odnosno odliva sredstava.

Rezervisanje se priznaje kada su ispunjeni svi sledeći uslovi:²⁰

- 1/ **privredni subjekt ima sadašnju obavezu (zakonsku ili izvedenu) kao rezultat prošlog događaja** – izveštaj o finansijskom položaju /bilans stanja/ i izveštaj o ostvarenim rezultatima /bilans uspeha/ kao delovi finansijskih izveštaja prikazuju finansijski položaj nekog privrednog subjekta na datum bilansa, a ne njegov mogući položaj u budućnosti. Zbog toga se rezervisanje ne vrši za buduće aktivnosti koje će, u budućnosti, proizvesti obaveze zbog kojih će doći do odliva resursa sa ekonomskom koristi. Na primer, poslovni događaj generalne popravke kamiona, koji će se desiti za nekoliko godina od nabavke kamiona, ne može biti osnov za formiranje rezervisanja, jer će se tako popravljeni kamion koristiti u vremenu koje sledi nakon te popravke, pa će u tom periodu biti izvršeno amortizovanje uloženog iznosa. Sem toga, radi se o obavezama koje privredni subjekt može izbeći. U navedenom primeru generalna popravka kamiona se može izbeći na sledeći način: da se kamion više ne koristi ili da se proda. Privredni subjekt, dakle, nema nikakvu obavezu da izvrši tu generalnu popravku, sem, možda ekonomskog interesa da to uradi, ako proceni da mu je isplativije da izvrši popravku nego da kupuje novi kamion. U praksi su moguće

²⁰ Petrović, Z., Računovodstvena regulativa, Univerzitet Singidunum, Beograd, 2009 god., str.362

situacije kada nije potpuno izvesno da li postoji ili ne postoji sadašnja obaveza kao posledica prošlih događaja. Primer za takav slučaj može biti sudski spor koji privredni subjekt vodi i gde, ukoliko ga privredni subjekt izgubi, nastaje obaveza privrednog subjekta po tom sporu. Ukoliko dobije spor, privredni subjekt neće imati nikakvu obavezu. U ovakvim situacijama privredni subjekt određuje da li sadašnja obaveza postoji na datum bilansa, uzimajući u obzir sve raspoložive dokaze, uključujući i mišljenje merodavnih eksperata. U dokaze se uključuju i oni koji su postali raspoloživi nakon datuma bilansa, a koji su nastali kao rezultat određenih događaja. Na primer, preduzeće je neposredno pre datuma bilansa greškom radnika izlilo u reku deo tehnološke vode. Nekoliko dana nakon datuma bilansa postalo je jasno da je nastala ekološka šteta. U tom slučaju ako je verovatnije da sadašnja obaveza na datum bilansa postoji nego da ne postoji, privredni subjekt priznaje rezervisanje ako su ispunjena i ostala dva uslova (izvesno je da će podmirenje obaveze zahtevati odliv resursa sa ekonomskom koristi i pouzdanom procenom se može utvrditi iznos obaveze) – na primer, preduzeće je napravilo ekološku štetu, a na datum bilansa ne postoji zakon kojim je regulisana obaveza preduzeća da otkloni štetu. S obzirom da je u zakonskoj proceduri zakon koji će, kada se bude usvojio, nalagati da se šteta retroaktivno otkloni, verovatnije je da postoji nego da ne postoji sadašnja obaveza na datum bilansa. Ako je verovatnije da ne postoji nego da postoji sadašnja obaveza na datum bilansa, privredni subjekt ne priznaje rezervisanje i obelodanjuje potencijalne obaveze – ako je mala mogućnost odliva resursa sa ekonomskim koristima privredni subjekt ne vrši ni obelodanjivanje (obelodanjivanje neće vršiti ni ukoliko je iznos mogućeg odlisa resursa sa ekonomskim koristima materijalno beznačajan);

- 2/ **Ako je verovatno je da će podmirenje obaveze zahtevati odliv resursa sa ekonomskim koristima** - ovaj uslov sadrži dva poduslova koja moraju biti ispunjena: Prvi poduslov je da je u pitanju odliv resursa sa ekonomskim koristima; Drugi poduslov je da je veća verovatnoća da će do tog odliva doći nego verovatnoća da neće - ukoliko nije ispunjen prvi uslov, a ispunjen je drugi rezervisanje se ne priznaje i privredni subjekt samo obelodanjuje potencijalne obaveze (u napomenama). Ukoliko nije ispunjen ni drugi uslov (mala je verovatnoća

odliva sredstava sa ekonomskom koristi) ne vrši se ni obelodanjivanje. Kada privredni subjekt ima više sličnih obaveza kod kojih, pojedinačno posmatrano, postoji mala verovatnoća da će njihovo podmirenje zahtevati odliv vrednosti sa ekonomskim koristima, razmatranje verovatnoće se vrši za celu grupu tih obaveza. Na primer, proizvođač frižidera daje garanciju za svoje proizvode. Ako se posmatra pojedinačno svaki frižider, mala je verovatnoća da će se baš on pokvariti u garantnom roku i da će preduzeće imati troškove po tom osnovu. Međutim, kada se posmatraju svi frižideri zajedno (ako je na primer prodato 10.000 komada), sasvim je realno da će preduzeće imati troškove po osnovu garancija (jer će se sigurno neki od tih frižidera pokvariti u garantnom roku);

- 3/ **Pouzdanom procenom može se utvrditi iznos obaveze:** sastavni deo posla rezervisanja je procenjivanje. Osim u retkim slučajevima, privredni subjekt će biti u mogućnosti da odredi stepen mogućih ishoda i stoga će moći, za potrebe rezervisanja, da proceni obavezu dovoljno pouzdano. U situacijama u kojima nije moguće dati pouzdanu procenu, obaveza ne može biti priznata i dostupni podaci o takvoj "obavezi" se obelodanjuju kao potencijalna obaveza. Ovim je potvrđena i šesta posebna hipoteza, odnosno rezervisanja se priznaju u periodu kada su prihodi ostvareni, iako će stvaran rashod i odlivi po osnovu tih prihoda nastati u nekom budućem periodu.

Rezervisanje se može izvršiti za:²¹

- davanje garancija kupcima robe ili proizvoda privrednog subjekta, ako troškovi eventualnih garancija padaju na teret privrednog subjekta - prošli obavezujući događaj je prodaja te robe ili proizvoda kupcima, a kao njegova posledica verovatan je odliv sredstava sa ekonomskim koristima. Mogući kontraračun u stavu za knjiženje bio bi račun rashoda po osnovu formiranja rezervisanja;
- davanje garancije (jemstva) drugom privrednom subjektu za izmirenje njegovih obaveza u slučaju da ono zapadne u finansijske probleme - prošli obavezujući događaj je davanje garancije, zbog kojeg je usled pogoršane finansijske situacije primaoca garancije

²¹ Isto str.363.

verovatan odliv sredstava sa ekonomskim koristima. Mogući kontraračun u stavu za knjiženje bio bi račun rashoda po osnovu formiranja rezervisanja;

 ekološko zagađenje okoline od strane privrednog subjekta u slučaju kada postoji zakonska obaveza otklanjanja zagađenja - prošli događaj je zagađenje. Sadašnja obaveza otklanjanja zagađenja je rezultat prošlog događaja i zakonske obaveznosti da se to uradi. Mogući kontraračun u stavu za knjiženje bio bi račun rashoda po osnovu formiranja rezervisanja;

 ekološko zagađenje okoline od strane privrednog subjekta u slučaju kada ne postoji zakonska obaveza otklanjanja zagađenja, ali se privredni subjekt javnosti obavezao da će zagađenje otkloniti - prošli događaj je zagađenje. Sadašnja obaveza otklanjanja zagađenja je rezultat prošlog događaja i javnog davanja obećanja od strane privrednog subjekta da će to uraditi. Mogući kontraračun u stavu za knjiženje bi bio račun rashoda po osnovu formiranja rezervisanja;

 stavljanje u upotrebu postrojenja ili građevine koji se nakon upotrebe moraju ukloniti - na primer, građevine za smeštaj ljudi i opreme na nekom gradilištu moraju se nakon završetka radova ukloniti; prošli događaj je njihovo postavljanje, iz čega proizlazi sadašnja obaveza (i troškovi) da se oni uklone. U ovom slučaju procenjeni (budući) troškovi demontaže, premeštanja sredstva i obnavljanja mesta na kojem je sredstvo bilo, u iznosu koji se može priznati kao rezervisanje, čini sastavni deo nabavne vrednosti tog sredstva, što je u skladu sa MRS 16 Nekretnine, postrojenje i oprema. Dakle, kontraračun računu rezervisanja u stavu za knjiženje bio bi račun nabavne vrednosti sredstva. Na ovom mestu napominjemo da se ovi budući troškovi mogu uključiti u trošak nabavke samo pod uslovom da privredni subjekt montiranjem sredstva više nema drugu alternativu osim da ovo sredstvo na kraju njegovog veka korišćenja (ili u nekom drugom roku) demontira, premesti i obnovi mesto na kojem je bilo, a što će izazvati troškove;

 iskop peska, gde postoji zakonska obaveza rekultivisanja zemljišta na kome se nalazi ležište (ako ležište ne iscrpi do kraja, već ranije prestane sa iskopom peska, to privredni subjekt ne oslobađa obaveze da izvrši rekultivaciju zemljišta) - prošli događaj je vađenje peska, koji je doveo do sadašnje obaveze rekultivacije zemljišta. Mogući kontra-račun u stavu za knjiženje bio bi račun rashoda po osnovu formiranja rezervisanja. Iznosi

rezervisanja po ovom osnovu ne bi se mogli priznati kao povećanje nabavne vrednosti sredstva, jer ne doprinose povećavanju prvobitno procenjene koristi ili kapaciteta rudnika;

- verovatne obaveze po sudskim sporovima koje vodi privredni subjekt, ukoliko one nisu do tada evidentirane u poslovnim knjigama privrednog subjekta - na primer, preduzeće održava puteve. Desio se saobraćajni udes sa teškim posledicama. Oštećena strana tuži preduzeće jer smatra da je uzrok udesa bila "udarna rupa" koja nije bila propisno obeležena. Na osnovu dosadašnjih iskustava preduzeće procenjuje da će spor izgubiti. Mogući kontraračun u stavu za knjiženje bi bio račun rashoda po osnovu formiranja rezervisanja.

Rezervisanje se ne može izvršiti za:²²

- generalne popravke i ostala investiciona održavanja sredstava, zamenu vitalnih agregata na sredstvima i sl. - na primer, generalne popravke transportnih sredstava, zamenu ložišta na pećima, motora na avionima i sl;
- obaveze po sudskim sporovima kada nije izvesno da će privredni subjekt izgubiti spor;
- naknade za obuku računovođa za primenu Međunarodnih standarda finansijskog izveštavanja - primena Međunarodnih standarda finansijskog izveštavanja zahteva dodatnu obuku računovođa privrednog subjekta. U proteklom periodu (periodu pre obavezne primene Međunarodnih standarda finansijskog izveštavanja) privredni subjekt nije bio u obavezi da ih primenjuje, pa prema tome nema nikakve sadašnje obaveze, niti može formirati rezervisanje po ovom osnovu.

Za obavezu koja ispunjava uslove za priznavanje mora da postoji ne samo sadašnja obaveza već i verovatnoća odliva resursa koji predstavljaju ekonomske koristi povodom izmirenja te obaveze. Za svrhu ovog standarda¹ odliv resursa ili drugi događaj se smatra verovatnim, kada je verovatnije nego da nije, da će on nastati, to jest verovatnoća da će događaj nastati je veća od verovatnoće da neće. Kada nije verovatno da sadašnja obaveza postoji, entitet obelodanjuje potencijalnu obavezu, osim ako je verovatnoća odliva resursa koji predstavljaju ekonomske koristi mala.

²²Isto str. 365.

Kada postoji više sličnih obaveza (na primer, garancije za proizvod ili slični ugovori) verovatnoća da će odliv da se zahteva za izmirenje se utvrđuje uzimanjem u obzir vrste obaveza kao celine. Iako verovatnoća odliva za bilo koju pojedinačnu stavku može biti mala, može u potpunosti da bude verovatno da će neki odliv resursa biti potreban da izmiri vrstu obaveza u celini. Kada je to slučaj, rezervisanje se priznaje (ako su ispunjeni ostali kriterijumi zapriznavanje).

Korišćenje procena je neophodni deo pripreme finansijskih izveštaja i ne umanjuje njihovu pouzdanost. Ovo je posebno tačno kod rezervisanja, koja su po svojoj prirodi neizvesnija od većine drugih stavki izveštaja o finansijskoj poziciji. Osim u veoma retkim slučajevima, subjekt će moći da utvrdi raspon mogućih ishoda i stoga može proceniti obavezu koja je dovoljno pouzdana da se koristi pri priznavanju rezervisanja.

U retkom slučaju u kojem pouzdana procena ne može da se napravi, obaveza koja postoji ne može da se prizna. Ta obaveza se obelodanjuje kao potencijalna obaveza

.

4.2.1. Priznavanje potencijalnih obaveza

Privredni subjekt ne priznaje potencijalne obaveze. U vezi sa njima sprovodi obelodanjivanje, osim ako je, kao što smo već rekli, neznatna verovatnoća da će doći do odliva sredstava privrednog subjekta sa ekonomskim koristima. U slučajevima kada privredni subjekt zajedno sa nekim drugim privrednim subjektom odgovara za obaveze koje su proistekle iz prošlih događaja, formira rezervisanja samo onog dela obaveza za koji je izvestan odliv njegovih sredstava sa ekonomskim koristima, dok se sa delom obaveza za koju očekuje da će ga podmiriti drugi privredni subjekt, postupa kao sa potencijalnom obavezom i vrši obelodanjivanja u vezi sa njom.²³

Privredni subjekt treba redovno, na datum svakog bilansa da proverava da li i dalje postoje uslovi da se neka obaveza svrsta u potencijalnu ili treba izvršiti priznavanje rezervisanja u vezi sa njom.

²³ Pešalj, B., Merenje performansi preduzeća - tradicionalni i savremeni sistemi, Ekonomski fakultet, Beograd, 2006., str. 166-169

4.2.2. Priznavanje potencijalnih sredstava

Privredni subjekt ne priznaje potencijalna sredstva. Potencijalna sredstva se ne priznaju, jer bi u protivnom to imalo za posledicu priznavanje prihoda koji najverovatnije nikada neće biti ostvareni.

Obelodanjivanje u vezi sa potencijalnim sredstvom se vrši ukoliko je verovatan priliv ekonomskih koristi u privredni subjekt.

Privredni subjekt treba redovno, na datum svakog bilansa da proverava da li i dalje postoje uslovi da se neko potencijalno primanje sredstva sa ekonomskom koristi tretira kao potencijalno sredstvo, ili da se ne priznaje kao sredstvo.²⁴

4.3. Vrednovanje rezervisanja

Iznosi po kojima se priznaju rezervisanja treba da budu najbolja procena izdataka koje bi bilo neophodno učiniti ako bi se na datum bilansa podmirivale sadašnje obaveze proistekle iz prošlih događaja.

Rukovodstvo privrednog subjekta radi procene ishoda (da li postoji sadašnja obaveza i da li će morati da se izmiri i kada) i finansijskog učinka (visine sadašnje obaveze i izdataka koje bi trebalo učiniti ako bi se izmirivala na datum bilansa). Pri tom procenjivanju najčešće je nužno koristiti i prosuđivanje. Radi poboljšanja procene poželjno je da rukovodstvo (ukoliko je u mogućnosti) koristi usluge nezavisnih kvalifikovanih profesionalnih stručnjaka. Pri proceni se uzimaju u obzir i događaji koji su se desili neposredno nakon datuma bilansa, ako mogu da utiču na procenjivanje.

²⁴ Petrović, Z., Računovodstvena regulativa, Univerzitet Singidunum, Beograd, 2009 god., str. 366.

U situacijama kada procena rezervisanja obuhvata veliki broj stavki, sadašnja obaveza se procenjuje ponderisanjem (izračunavanjem prosečne vrednosti) svih mogućih ishoda verovatnoća vezanih za njih. Kada postoji kontinuirani obim mogućih ishoda i svaka tačka u tom nizu je verovatna kao i bilo koja druga, koristi se prosečna veličina troška u okviru neke grupe.²⁵

Primer 1: Preduzeće je u poslovnoj godini do datuma bilansa prodalo 10.000 komada svojih električnih šporeta. Na njih je dalo garanciju od 12 meseci. Procenjuje se će se troškovi garancije kretati u sledećim okvirima:²⁶

% kvarova	Visina troškova popravki
5%	1.000-2.000,00 din.
7%	2.000,01 din-3.000,00 din.
8%	3.000,01 din-5.000,00 din.
80%	neće se pokvariti

Obračun bi bio sledeći:

% kvarova	broj komada	prosečna visina troškova popravki po grupi	visina troškova popravki
5%	500	1.500,00 din.	750.000,00 din.
7%	700	2.500,00 din.	1.750.000,00 din.
8%	800	4.000,00 din.	3.200.000,00 din.
Ukupno			5.700.000,00 din.

Rezervisanje se procenjuje pre obračunavanja poreza na dobit. Poreskim posledicama rezervisanja bavi se MRS 12 Porezi iz dobitka.

²⁵ Isto str.367.

²⁶ Isto, str. 367

Radi poboljšanja procene neophodno je u obzir uzeti:

- rizike i neizvesnosti,
- sadašnju vrednost očekivanih izdataka za podmirenje obaveza,
- buduće događaje i
- očekivano otuđenje imovine

4.3.1. Rizici i neizvesnosti pri procenjivanju rezervisanja

Rizike i neizvesnosti koji su prisutni kod mnogih događaja i okolnosti treba uzeti u obzir pri procenjivanju rezervisanja.

Treba izbeći preterano visoko procenjivanje rezervisanja (tj. namerno precenjivanje rezervisanja) samo zbog činjenice da postoji određena neizvesnost u vezi sa poslovnim događajem.

4.3.2. Sadašnja vrednost rezervisanja

U slučaju kada je efekat vremenske vrednosti novca značajan, iznos rezervisanja je sadašnja vrednost očekivanih izdataka koji će nastati u vezi sa izmirivanjem sadašnje obaveze.

Standard ne kvantifikuje kada je efekat vremenske vrednosti novca značajan, pa je na privrednom subjektu da na osnovu prosuđivanja oceni kada su nastupili uslovi za primenu postupka diskontovanja. Smatramo da uvek kada se rezervisanje vrši za period koji premašuje godinu dana treba vršiti diskontovanje, a za rezervisanje koje se vrši za period koji je kraći od 12 meseci treba prosuditi da li to raditi i ili ne.²⁷

Prosuđivanje treba izvršiti na osnovu visine diskontne stope koju treba primeniti pri diskontovanju. Ako je ta stopa visoka, onda i za rezervisanja koja se vrše u kraćim vremenskim periodima treba vršiti diskontovanje.

²⁷ Stevanović, N., Upravljačko računovodstvo, Ekonomski fakultet, Beograd, 2000., str. 277

Diskontna stopa treba da odražava tekuću tržišnu procenu vremenske vrednosti novca i specifične rizike obaveze. Specifični rizici obaveza odnose se na rizike u vezi sa verovatnoćom nastanka i visinom obaveze. Dakle, diskontna stopa u sebi sadrži dva elementa:²⁸

- **tekuću tržišnu procenu vremenske vrednosti novca** - za određivanje ovog dela diskontne stope mogle bi se koristiti kamatne stope koje preovlađuju na tržištu hartija od vrednosti čiji rokovi dospeća odgovaraju vremenskom periodu za koji se vrši diskontovanje i
- **specifične rizike obaveze** - s obzirom da Standard ne daje detaljnija uputstva za određivanje dela diskontne stope koja zavisi od specifičnih rizika obaveze, privredni subjekt prosuđivanjem vrši procenjivanje visine tog dela diskontne stope. Pri tom prosuđivanju je bitno da se ne izvrši dupliranje. Naime, u slučaju procene budućih novčanih tokova kod kojih postoji neizvesnost u pogledu visine obaveze moguće je da se projekcija tih obaveza uradi oprezno, tj. da se njihova visina uveća do maksimalno potencijalno mogućeg njihovog iznosa. U tom slučaju deo diskontne stope koji treba da odrazi specifične rizike obaveza mora biti određen u visini manjoj nego što bi bila kada bi procena obaveza bila rađena u manjem iznosu, a ne u visini maksimalno mogućeg iznosa. Pri određivanju visine diskontne stope treba voditi računa o tome da se koristi diskontna stopa pre utvrđivanja poreza na dobit.

Primer 2: Preduzeće vrši rezervisanje za rekultivaciju zemljišta na kome eksploatiše pesak. Radovi će se izvoditi na kraju četvrte godine. U toj godini se neće vršiti rezervisanje. Procenjena vrednost radova u, toj, četvrtoj godini je 30.000,00 din. Skidanje jalovine i eksploatacija peska će biti ravnomerna u tri godine, pa će se rezervisanje vršiti tri godine u jednakim iznosima. Za diskontovanje preduzeće koristi diskontnu stopu (na kraju godine) od 10%.²⁹

Preduzeće je u četvrtoj godini primilo fakturu za izvršenu rekultivaciju zemljišta na iznos od: a) 28.000,00 din. - na ovaj iznos obračunat je i PDV u iznosu od 5.040,00 b) 33.000,00 din. - na ovaj iznos obračunat je i PDV u iznosu od 5.940,00 din.

²⁸ Petrović, Z., Računovodstvena regulativa, Univerzitet Singidunum, Beograd, 2009.god., str. 369.

²⁹ Petrović, Z., Računovodstvena regulativa, Univerzitet Singidunum, Beograd, 2009.god., str. 369-370

Obračun u prvoj godini bi bio:

Godina	I godina
Iznos rezervisanja	10.000,00
Diskotni faktor $1/1.10^3$	0.751315
Diskontovana vrednost	7.512,15

4.3.3. Uticaj budućih događaja na rezervisanje

Neki budući događaji mogu uticati na visinu sadašnje obaveze za koju se formira rezervisanje. Ti događaji mogu povećati, ali, najčešće smanjiti visinu sadašnje obaveze. Kada je izvesno da će ovi budući događaji uticati na iznos sadašnje obaveze za koju je formirano rezervisanje treba izvršiti korigovanje visine rezervisanja.

Neki od primera budućih događaja bi mogli da budu sledeći:

- za rekultivaciju zemljišta preduzeće mora da koristi usluge buldožera. U vreme formiranja rezervisanja preduzeće je projekciju troškova rezervisanja uradilo na osnovu ponude preduzeća koje raspolaže buldožerom srednje veličine. U međuvremenu to preduzeće je nabavilo veliki buldožer, čija je cena korišćenja po času veća za 30%, ali je i učinak veći za 50% u odnosu na buldožer srednje veličine. To bi značilo da iznos rezervisanja treba smanjiti;
- u dogovoru sa šumskom upravom pri rekultivaciji zemljišta preduzeće umesto borova može da posadi bagrem, koji je znatno jeftiniji, što bi značilo da iznos rezervisanja treba smanjiti.
- u pripremi je novi zakon koji će sasvim izvesno biti usvojen. Tim zakonom će biti određeno da se postrojenja kakvim raspolaže preduzeće moraju nakon završetka upotrebe

demontirati. S obzirom da preduzeće koristi to postrojenje i da je izvesno da će zakon biti usvojen, ono ima sadašnju obavezu i treba da formira rezervisanje.

4.3.4. Uticaj očekivanog otuđenja imovine na rezervisanje

Pojedina rezervisanja se formiraju u vezi sa određenim sredstvima privrednog subjekta. Ta sredstva privredni subjekt može prodati na kraju njihovog veka korišćenja, i pri tome može ostvariti priliv sredstava.

Pri utvrđivanju visine iznosa rezervisanja ne uzimaju se u obzir sredstva koja će se dobiti prodajom sredstva u vezi sa kojim je formirano rezervisanje. Taj se poslovni događaj tretira kao poseban i gubici ili dobiti od prodaje se priznaju i vrednuju u skladu sa drugim Međunarodnim standardima finansijskog izveštavanja.

4.3.5. Naknađivanje sadašnjih obaveza privrednog subjekta od strane drugih

U pojedinim slučajevima privrednom subjektu može neka druga strana nadoknaditi deo ili sve izdatke koje ima u vezi sa obavezom zbog koje je formirano rezervisanje. Na primer, preduzeće je dalo jemstvo nekom drugom preduzeću, ali se kod društva za osiguranje osiguralo za slučaj da mora da ispuni tu obavezu. Ili, preduzeće se osiguralo za slučaj štete koja može nastati radovima koje ono izvodi, i sl.

Ove naknade (od strane drugih lica) priznaju se samo kada je izvesno da će nadoknada biti primljena ako privredni subjekt izmiri svoju obavezu. Iznos naknade koji se priznaje ne sme preći iznos rezervisanja u vezi sa kojim se nadoknada priznaje. U izveštaju o finansijskom položaju /bilansu stanja/ priznate nadoknade (potraživanja za nadoknadu) prikazuju se odvojeno od rezervisanja u vezi sa kojim se nadoknada prima.

Privredni subjekt u izveštaju o ostvarenim rezultatima /bilansu uspeha/ može postupiti dvojako,³⁰

- može izvršiti prebijanje rashoda po osnovu rezervisanja i prihoda po osnovu priznavanja nadoknade ili
- može odvojeno prikazati rashode po osnovu rezervisanja i prihode po osnovu priznavanja nadoknade.³¹

Primer 3: Preduzeće ima formirano rezervisanje po osnovu datog jemstva u iznosu od 10.000,00 din. jer je izvesno da preduzeće za koga je jemstvo dato neće moći da izmiri svoje obaveze. Pri davanju jemstva preduzeće se osiguralo u visini datog jemstva.³²

Knjiženje bi bilo:

Dnevnik glavne knjige finansijskog računovodstva				
Red.br	Br.računa		Opis promene	Iznos
	dug	potr.		Duguje Potražuje
1.	549		Troškovi ostalih dugoročnih rezervisanja	10.000,00
		409	Ostala dugoročna rezervisanja za izvršeno plaćanje	10.000,00
2.	228		Ostala potraživanja	10.000,00
		679	Ostali nepomenuti prihodi za priznatu naknadu	10.000,00

4.3.6. Promene u rezervisanjima

Na datum bilansa privredni subjekt treba da proveri i po potrebi koriguje iskazanu visinu rezervisanja:

³⁰ Petrović, Z., Računovodstvena regulativa, Univerzitet Singidunum, Beograd, 2009.god., str. 370

³¹ Petrović, Z., Računovodstvena regulativa, Univerzitet Singidunum, Beograd, 2009 god., str. 370.

³² Petrović, Z., Računovodstvena regulativa, Univerzitet Singidunum, Beograd, 2009.god., str. 371

- po osnovu efekata vremenske vrednosti novca i
- po osnovu tekućih događaja i novih saznanja o nekim budućim događajima .

4.3.7 Promene rezervisanja za koja se koristi diskontovanje

Na datum svakog bilansa povećava se preostali iznos rezervisanja, kako bi se uzelo u obzir proteklo vreme (na primer, protekla poslovna godina), tj. efekat vremenske vrednosti novca. Iznos povećanja rezervisanja priznaje se kao rashod pozajmljivanja (tj. tretira se kao finansijski rashod).

U primeru 2. u drugoj godini treba napraviti dva obračuna:

- prvi se odnosi na iznos rezervisanja u toj (druvoj) godini a
- drugi na preračun ranije izvršenih rezervisanja, kako bi se uzeo u obzir efekat vremenske vrednosti novca (iznos tih rezervisanja povećao), jer se približava dan kada će nastupiti događaj zbog kojeg je rezervisanje i formirano:

Rezervisanje za drugu godinu:

Godina	II godina
Iznos rezervisanja	10.000,00
Diskotni faktor: $1/1.10^2$	0.826446
Diskontovana vrednost	8.264,46

Preračun ranije izvršenih rezervisanja

REZERVISANJE I MEĐUNARODNI RAČUNOVODSTVENI STANDARDI

Godina	II godina
Do sada izformirano rezervisanje	10.000,00
Diskontni faktor: $1/1.10^2$	0.826446

Treba da bude diskontovana vrednost	8.264,46
Ranije diskontovana vrednost	7.513,15
Za doknjižavanje	751,31

Knjiženje bi bilo:

Dnevnik glavne knjige finansijskog računovodstva

Red. br	Br.računa		Opis promene	Dug.	Iznos	Potr.
Dug	Potr					
2.	542		Rezervisanja za troškove obnavljanja prirodnih bogatstva	8.264,46		
	401		Rezervisanje za troškove obnavljanja prirodnih bogats. za izvršeno rez. u drugoj god.	8.264,46		
2.a	569		Ostali finansijski rashodi	751,31		
	401		Rezervisanje za troskove obnavljanja prirodnih bogatstva za sadašnju obavezu rezervisanja izvršenog u prvoj god.	751,31		

Nakon ovog knjiženja na računu rezervisanja biće potražni saldo od 27.272,73 din. Saldo, dakle, nije jednak nominalnom iznosu projektovanog rezervisanja (30.000,00 din.), jer je na datum bilansa treće godine ostala još jedna godina do obavljanja radova rekultivacije. Diskontovanjem iznosa rezervisanja od 30.000,00 din. za jednu godinu, uz diskontnu stopu od 10% dobija se iznos od 27.272,73 din.

Godina	III godina
Iznos rezervisanja	30.000,00
Diskontni faktor: $1/1.10^1$	0.9090909
Disk.vred.	27.272,73

4.4. Priznavanje i vrednovanje rezervisanja u pojedinim situacijama

Standard posebno reguliše primenu pravila priznavanja i vrednovanja rezervisanja u sledećim situacijama:³³

1. kod budućih procenjenih poslovnih gubitaka,
2. kod nepovoljnih ugovora i
3. pri restrukturiranju.

4.4.1. Budući poslovni gubici i rezervisanje

S obzirom da budući poslovni gubici ne ispunjavaju uslove za priznavanje obaveze (ne radi se o obavezi, niti postoji sadašnja obaveza proizašla iz prošlog delovanja privrednog subjekta), ne može se formirati rezervisanje za buduće poslovne gubitke, ma koliko njihovo nastajanje bilo izvesno.

Očekivano nastajanje poslovnih gubitaka je pokazatelj da je deo ili sva imovina privrednog subjekta obezvređena i da proveru tog obezvređenja treba uraditi u skladu sa odredbama MRS 36 Obezvređenje sredstava.

³³ Isto str. 372.

4.4.2. Nepovoljni ugovori

Nepovoljni ugovor je onaj ugovor u kome neizbežni troškovi izmirenja obaveza prema ugovoru prelaze ekonomske koristi koje će nastati po osnovu izvršenja ugovora. Neizbežni troškovi predstavljaju neto trošak raskida ugovora koji je niži od troška njegovog ispunjavanja ili penala koji bi nastali ako ugovor ne bi bio izvršen.³⁴

Privredni subjekt koji ima nepovoljan ugovor priznaje rezervisanje u visini sadašnje obaveze prema tom ugovoru.

Pre nego što izvrši rezervisanje u vezi sa nepovoljnim ugovorom privredni subjekt treba da u skladu sa odredbama MRS 36 Obezvređenje sredstava prizna bilo koji nastali gubitak zbog obezvređenja sredstava u vezi sa nepovoljnim ugovorom.

Na primer, ako izdaje zgradu i troškovi njenog održavanja prelaze visinu zakupnine koju je ugovorio treba da izvrši umanjivanje vrednosti zgrade, što će u budućim periodima uticati na manji iznos amortizacije zgrade.

4.4.3. Restrukturiranje

Pod restrukturiranjem se podrazumeva:³⁵

- prodaja ili prestanak linije posla;
- zatvaranje lokacije posla u zemlji ili regionu ili realokacija poslovne aktivnosti iz jedne zemlje- regiona;
- promena u strukturi menadžmenta;
- fundamentalne reorganizacije koje imaju materijalne efekte ne prirodu i suštinu poslovanja preduzeća.

³⁴ www.ekof.bg.ac.rs pregledano dana 14.11.2014.

³⁵ www.mfin.gov.rs pregledano dana 14.11.2014.

Rezervisanje za troškove restrukturiranja se priznaje samo kada su ispunjeni opšti kriterijumi za priznavanje rezervisanja.

Stvarna obaveza da se izvrši restrukturiranje postoji ako preduzeće raspolaže detaljnim formalnim planom za restrukturiranje i ako je izazvano opravdano očekivanje među onima koji su pogođeni, da će sprovesti restrukturiranje počevši da implementira plan ili objavljivanjem njegovih glavnih karakteristika onima na koje on utiče.

Priznavanje rezervisanja u vezi sa restrukturiranjem vrši se samo ako su ispunjeni:

1. opšti uslovi za priznavanje rezervisanja,
2. dodatni uslovi vezani za suštinu posla restrukturiranja:
 - a. privredni subjekt ima detaljan formalan plan restrukturiranja koji sadrži najmanje sledeće elemente:³⁶
 - ❑ opis poslovanja ili dela poslovanja koji će biti obuhvaćeni restrukturiranjem,
 - ❑ glavne lokacije na kojima se sprovodi restrukturiranje,
 - ❑ lokaciju, funkciju i približan broj zaposlenih koji će primiti naknadu u vezi sa prestankom rada zbog restrukturiranja,
 - ❑ potrebne izdatke za restrukturiranje,
 - ❑ period u kojem će plan restrukturiranja biti sproveden.
 - b. da je privredni subjekt je izazvao opravdano očekivanje, među onima koji su planom restrukturiranja obuhvaćeni, da će sprovesti restrukturiranje. Ono se postiže tako što će:
 - ❑ početi realizacija restrukturiranja (demontaža objekata i mašina, prodaja imovine i sl.) ili
 - ❑ tako što će privredni subjekt objaviti glavne karakteristike plana restrukturiranja onima koji su njime obuhvaćeni.

Plan restrukturiranja dovodi do nastanka izvedene obaveze kada je:

- ❑ dostavljen svima na koje se odnosi (kupci, dobavljači, zaposleni, država, i dr.) i

³⁶ www.mfin.gov.rs pregledano dana 14.11.2014.

 početak njegove primene je planiran u veoma kratkom vremenskom periodu nakon njegovog obelodanjivanja, a dovršenje je planirano u predviđenom roku, tako da promene plana nisu verovatne.

U slučaju da se primena plana restrukturiranja odgađa ili da se očekuje da restrukturiranje traje nerazumno dug vremenski period, nije verovatno da će plan kod lica na koja se odnosi dovesti do opravdanog očekivanja da će se plan izvesti.³⁷

Odluka rukovodstva da se sa restrukturiranjem započne pre *datuma bilansa* sama po sebi ne dovodi do izvedene obaveze na datum bilansa, sem u slučaju ako je privredni subjekt pre datuma

 započeo sa sprovođenjem plana restrukturiranja ili

 obelodanio glavne karakteristike tog plana onima na koje utiče. Obelodanjivanje mora biti urađeno na način koji će kod njih dovesti do opravdanog očekivanja da će privredni subjekt sprovesti restrukturiranje.

Ako privredni subjekt sa restrukturiranjem započne nakon datuma bilansa, ono treba u napomenama da izvrši obelodanjivanje o započetom restrukturiranju ako je ono tako značajno (veliko) da bi njegovo neobelodanjivanje moglo uticati na mogućnost korisnika finansijskih izveštaja da na ispravan način procenjuju i donose odluke. Privredni subjekt može u postupku restrukturiranja predvideti prodaju delova svojih aktivnosti (recimo nekog pogona).

U nekim državama, konačna nadležnost data je odboru čije članstvo uključuje predstavnike čiji su interesi drugačiji od uprave ili obaveštenja takvih predstavnika može biti potrebno pre nego što odbor donese odluku. Pošto odluka takvog odbora uključuje komunikaciju sa tim predstavnicima, to može da ima za posledicu izvedenu obavezu restrukturiranja.

Nikakva obaveza se ne priznaje sve dok privredni subjekt ne sklopi obavezujući sporazum o prodaji. Ako je prodaja zamišljena kao deo restrukturiranja za sredstva koja se koriste za taj deo poslovanja, proverava se da li je potrebno izvršiti umanjenje njihove vrednosti (u skladu sa odredbama MRS 36 Obezvredenje sredstava).

Rezervisanje za restrukturiranje uključuje samo direktne izdatke koji proističu iz restrukturiranja, a to su oni koji:

³⁷ Petrović, Z., Računovodstvena regulativa, Univerzitet Singidunum, Beograd, 2009 god., str. 373.

- neminovno proističu iz samog restrukturiranja i
- nisu povezani sa tekućim aktivnostima privrednog subjekta.

Neophodno je da oba uslova budu istovremeno ispunjena kako bi se izdatak mogao priznati kao rezervisanje.

Rezervisanje za restrukturiranje ne obuhvata sledeće izdatke:

- ponovno uvežbavanje i premeštaj trenutno zaposlenih radnika,
- marketing,
- ulaganje u nove sisteme ili distributivnu mrežu.

Navedeni izdaci se ne uključuju u rezervisanje jer su povezani sa budućim vođenjem posla i nisu obaveze za restrukturiranje na datum bilansa.

Ovi izdaci se priznaju na isti način kao i izdaci za navedene svrhe koji bi nastali nezavisno od započetog postupka restrukturiranja. Procenjeni poslovni gubici do dana restrukturiranja ne uključuju se u rezervisanje, sem ako se ne radi o gubicima u vezi sa nepovoljnim ugovorom.

Prilivi po osnovu očekivanog otuđenja imovine ne uzimaju se u obzir kod utvrđivanja iznosa rezervisanja za restrukturiranje, čak i kada je prodaja zamišljena da bude deo restrukturiranja.

4.5. Obelodanjivanja u vezi sa rezervisanjem

Obelodanjivanja se uglavnom vrše po grupama rezervisanja. U jednu grupu rezervisanja privredni subjekt može svrstati srodna rezervisanja. Na primer, srodna rezervisanja mogu biti garancije date za različite proizvode ili na primer, dva ili više rezervisanja za rekultivaciju zemljišta, ili rezervisanje za restrukturiranje i sl. Ne bi mogla biti srodna, na primer, sledeća rezervisanja: rezervisanja za date garancije i rezervisanja za rekultivaciju zemljišta.

Za svaku grupu rezervisanja privredni subjekt treba da obelodani:³⁸

1. njihov knjigovodstveni iznos na početku i na kraju perioda,
2. dodatna rezervisanja u obračunskom periodu, uključujući i povećanje ranije formiranih rezervisanja (povećanja zbog, na primer, budućih događaja, i sl.),
3. iskorišćene iznose (tj. nastale i nadoknađene iznose iz rezervisanja) tokom perioda,
4. neiskorišćene iznose ukinute tokom perioda i
5. povećanja u toku perioda proizašla iz diskontovanja iznosa zbog proteka vremena i učinka promene diskontne stope.

Sem navedenog privredni subjekt za svaku grupu rezervisanja obelodanjuje:

1. sažeti opis vrste obaveze i očekivano vreme bilo kojih odliva sredstava sa ekonomskom koristi
2. pokazatelj neizvesnosti u vezi sa iznosom i vremenom tih odliva. Ukoliko je potrebno obezbediti odgovarajuće podatke, privredni subjekt obelodanjuje glavne pretpostavke koje se tiču budućih događaja koji mogu uticati na visinu tih izdataka,
3. iznos svih očekivanih nadoknada, navodeći iznos svakog sredstva koje je bilo priznato za tu očekivanu nadoknadu.

Ukoliko mogućnost bilo kog odliva na ime podmirenja obaveze nije mala, privredni subjekt na datum bilansa obelodanjuje, za svaku vrstu potencijalnih obaveza, sažeti opis prirode potencijalne obaveze i gde je moguće:

1. procenu njenog finansijskog učinka, merenog na osnovu paragrafa *Standarda* koji regulišu vrednovanje rezervisanja,
2. naznaku neizvesnosti u vezi sa iznosom ili vremenom svakog odliva i
3. mogućnost bilo koje nadoknade.

³⁸Isto str. 373.

REZERVISANJE I MEĐUNARODNI RAČUNOVODSTVENI STANDARDI

Ukoliko je prilikom ekonomskih koristi verovatan, privredni subjekt obelodanjuje kratak opis prirode potencijalnih sredstava na datum bilansa, a gde je moguće i procenu njihovih finansijskih učinaka merenih na osnovu principa utvrđenih za rezervisanja u paragrafima Standarda koji regulišu vrednovanje rezervisanja.

Ukoliko bilo koji od ovih podataka nije obelodanjen, zbog toga što to nije pogodno, ta činjenica se navodi.

U ekstremno retkim slučajevima, može se očekivati da obelodanjivanje nekih ili svih napred navedenih podataka ozbiljno ugrozi položaj privrednog subjekta u sporu sa drugim stranama o predmetu rezervisanja, potencijalne obaveze ili potencijalnog sredstva. U takvom slučaju, privredni subjekt ne obelodanjuje podatke, već opštu prirodu spora, zajedno sa činjenicom da podaci nisu obelodanjeni i razlozima zašto.

Primer: Stanje i promene rezervisanja u 2002 godini su bili:³⁹

Vrsta rezervisanja	Iznos na početku perioda	Dodatna rezervisanja	Iskorišćeni iznos	Ukinuta rezervisanja	Povećanja proizašla iz diskontovanja	Stanje na kraju perioda
1	2	3	4	5	6	7 (2+3-4-5+6)
Za date garancije po proizvodima	20.000,00	1.000,00	12.000,00	-	300,00	9.300,00
Za rekultivaciju zamljišta	10.000,00	3.000,00	-	-	1.200,00	14.200,00
Ukupno	30.000,00	4.000,00	12.000,00	-	1.500,00	23.500,00

³⁹ Petrović, Z., Računovodstvena regulativa, Univerzitet Singidunum, Beograd, 2009.god., str. 373-374

5. NIS NAFTNA INDUSTRIJA SRBIJE

U narednom poglavlju odnosno studiji slučaja objasnićemo poslovanje NIS-a, dati detaljan prikaz finansijskih izveštaja za 2013. godinu i deo 2014. godine (zaključno sa 30.09.), objasnićemo Međunarodne standarde koje NIS u svom radu koristi i rezervisanja kompanije za dati period.

5.1. Opšte informacije o NIS-u

NIS a.d. – Naftna industrija Srbije (u daljem tekstu Društvo), Novi Sad, je vertikalno integrisana naftna kompanija koja pretežno posluje u Republici Srbiji. Osnovne aktivnosti Društva obuhvataju:⁴⁰

- Istraživanje, razvoj i proizvodnja sirove nafte i gasa,
- Proizvodnju naftnih derivata i
- Trgovinu naftnim derivatima i gasom.

Društvo je osnovano Odlukom Vlade Republike Srbije od 7. jula 2005. godine, kao pravni naslednik pet društava u državnoj svojini, „Javnog preduzeća Naftna industrija Srbije”. Dana 2. februara 2009. godine Gazprom NJeft je realizovao kupovinu 51% osnovnog kapitala Društva čime NIS a.d. postaje zavisno društvo OAO Gazprom NJefta. U martu 2011. godine u skladu sa Ugovorom o prodaji i kupovini akcija Društva, OAO Gazprom NJeft je realizovao kupovinu dodatnih 5,15% akcija čime je povećao svoje učešće u vlasništvu na 56,15%.

Društvo je registrovano kao otvoreno akcionarsko društvo čije se akcije kotiraju na listingu A – Prime Market Beogradske berze. Sedište Društva je u Novom Sadu, ulica Narodnog fronta 12.

Osnovne delatnosti su istraživanje, proizvodnja i prerada nafte i gasa, promet naftnih derivata, kao i realizacija projekata u oblasti energetike.

⁴⁰ <http://www.nis.eu> pregledano dana 10.11.2014.

Kompanija u Srbiji poseduje prerađivački kompleks sa dva pogona u Pančevu i Novom Sadu, kao i mrežu benzinskih stanica u Srbiji i u zemljama u regionu. U skladu sa svojom strategijom da postane lider u okruženju, NIS je poslovanje proširio i tržište regiona: Bosnu i Hercegovinu, Mađarsku, Rumuniju i Bugarsku.

Uz obnovljen i modernizovan masovni brend NIS Petrol, NIS širi i premijum brend Gazprom.

Kao podrška evropskim integracijama Srbije otvoreno je i predstavništvo u Briselu. Pored toga, predstavništva kompanije rade i u Rusiji, Turkmenistanu, Angoli, Bugarskoj, Mađarskoj, Bosni i Hercegovini i Hrvatskoj.

NIS je danas jedna od najuspešnijih kompanija i najveći budžetski davalac u Srbiji.

Proizvodnja nafte i gasa obavlja se u Srbiji sa 42 naftnih i gasnih polja i iz koncesije u Angoli. Trenutno je u eksploataciji 597 naftnih i 98 gasnih bušotina. NIS raspolaže i sa 18 sistema za proizvodnju geotermalne vode, a proizvodnja tečnog naftnog gasa (TNG) obavlja se u Pogonu u Elemiru.

Trenutna godišnja proizvodnja u Srbiji iznosi preko 1,6 miliona uslovnih tona nafte i poslednje tri godine beleži značajan rast sa trendom daljeg povećanja. Rastu proizvodnje najviše su doprineli istražno i razradno bušenje, primena novih tehnologija u procesu proizvodnje i dopunske mere geološko tehničkih aktivnosti (GTA).

Porast proizvodnje prati i značajan rast efikasnosti rada i smanjenje troškova eksploatacije, do čega je došlo zahvaljujući optimizaciji infrastrukture, projektima automatizacije sistema proizvodnje i smanjenju operativnih troškova.

Prioriteti NIS-a u oblasti istraživanja i proizvodnje:

- rast obima proizvodnje i uvećanje resursne baze
- visok nivo produktivnosti
- primena novih tehnologija i metoda
- širenje delatnosti u Srbiji i razvoj u inostranstvu
- smanjenje troškova i povećanje investicione efikasnosti

Realizacija ovih prioriteta omogućiće proizvodnju od oko dva miliona tona u naredne tri godine, a do 2020. pet miliona tona godišnje.

Kako je jedan od ključnih faktora povećanja vrednosti Kompanije rast sopstvene proizvodnje nafte i gasa, pristupilo je izlasku na međunarodno koncesiono tržište. U oblasti istraživanja i proizvodnje, prioritetno područje za dalji razvoj ostaje Panonski basen, koji pokriva delove Srbije (Vojvodina), Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Mađarske i Rumunije.

Prvi koraci u širenju delatnosti Kompanije u regionu su preduzeti 2011. godine, realizacijom projekata istraživanja i proizvodnje ugljovodonika u Republici Srpskoj, Mađarskoj i Rumuniji. U Angoli NIS posluje još od 1980. godine, a 1985. godine počela je eksploatacija nafte u toj zemlji.

Glavni strateški cilj kompanije do 2020. godine je postati najefikasnija, brzorastuća energetska kompanija u balkanskom regionu, održavajući leadersku poziciju na tržištu Srbije i ulazak među tri top kompanije u jugoistočnoj Evropi.

NIS je posvećen primeni visokih standarda u oblasti korporativnog upravljanja koji se temelje na međunarodno prihvaćenim načelima i iskustvima svetske prakse

Svestan značaja efikasnog i odgovornog korporativnog upravljanja, NIS je posvećen primeni visokih standarda u ovoj oblasti koji se temelje na međunarodno prihvaćenim načelima i iskustvima najbolje svetske prakse uz kontinuirani razvoj i unapređenje sistema korporativnog upravljanja.⁴¹

Korporativno upravljanje treba da obezbedi:

- efikasno ostvarivanje i zaštitu prava akcionara i interesa društva;
- fer i ravnopravan tretman akcionara;
- odgovornost organa društva prema akcionarima;
- transparentnost u radu i donošenju odluka organa uprave;
- profesionalizam i etičnost organa uprave;
- blagovremeno, potpuno i tačno izveštavanje i objavljivanje svih bitnih informacija;
- efikasnu kontrolu nad finansijskim i poslovnim aktivnostima društva da bi se zaštitila prava i zakoniti interesi akcionara i
- razvoj poslovne etike i društveno odgovornog poslovanja.

⁴¹ <http://www.nis.eu> pregledano dana 10.11.2014.

Strateški korporativni ciljevi NIS-a su:

- profesionalno i odgovorno rukovođenje;
- efikasnost organa uprave koji deluju u najboljem interesu društva i njegovih akcionara, u cilju povećanja imovine i vrednosti društva i
- visok nivo transparentnosti i javnosti u poslovanju društva.

Društvo je uspostavilo jednodomni sistem upravljanja u kome centralnu ulogu u upravljanju društvom ima Odbor direktora koji je odgovoran za realizaciju postavljenih ciljeva i ostvarivanje rezultata, dok akcionari svoja prava i kontrolu vrše prvenstveno preko Skupštine akcionara. Odredbama Statuta izvršeno je potpuno i jasno razgraničenje delokruga poslova Odbora direktora u odnosu na delokrug poslova Skupštine akcionara, Generalnog direktora društva i tela koja obrazuju organi upravljanja Društvom.

5.2. Pregled značajnih računovodstvenih politika i računovodstvenih procena

Osnovne računovodstvene politike i značajne računovodstvene procene su dosledne onim koje su primenjene u finansijskim izveštajima za godinu koja se završila 31. decembra 2012. godine.

5.2.1. Osnove za sastavljanje finansijskih izveštaja

Priloženi finansijski izveštaji za godinu koja se završila 31. decembra 2013. godine sastavljeni su u skladu sa Zakonom o računovodstvu i reviziji Republike Srbije („Službeni glasnik RS” br. 46/2006, 111/2009, 61/2013 i 62/2013), koji zahteva da finansijski izveštaji budu pripremljeni u skladu sa svim Međunarodnim standardima finansijskog izveštavanja (MSFI) kao i propisima izdatim od strane Ministarstva finansija Republike Srbije. Imajući u vidu razlike između ove dve regulative, ovi finansijski izveštaji odstupaju od MSFI u sledećem:

- Društvo je ove finansijske izveštaje sastavilo u formatu propisanom od strane Ministarstva finansija Republike Srbije, koji nije u skladu sa zahtevima MRS 1 (revidiran)– "Prikazivanje finansijskih izveštaja" i MRS 7 – „Izveštaj o tokovima gotovine”. „Vanbilansna sredstva i obaveze” su prikazani na obrascu bilansa stanja. Ove stavke po definiciji MSFI ne predstavljaju ni sredstva ni obaveze.
- Društvo nije sastavilo konsolidovane finansijske izveštaje s obzirom da se, u skladu sa odredbama Zakona o računovodstvu i reviziji Republike Srbije, konsolidovani finansijski izveštaji za tekuću godinu podnose do kraja aprila naredne godine. Prema Međunarodnim standardima finansijskog izveštavanja, pojedinačni finansijski izveštaji Društva koje ima zavisna/pridružena društva su dozvoljeni samo ukoliko su konsolidovani finansijski izveštaji pripremljeni i izdati u isto vreme.
- Nekretnine, postrojenja i oprema bile su vrednovane po tržišnoj vrednosti od strane nezavisnog procenitelja i revalorizacije rezerve nastale tom prilikom priznate su u okviru osnovnog kapitala na dan 1. januara 2006. godine. Sastavljanje finansijskih izveštaja u skladu sa Zakonom o računovodstvu i reviziji Republike Srbije zahteva primenu izvesnih ključnih računovodstvenih procena. Ono, takođe, zahteva da Rukovodstvo koristi svoje prosuđivanje u primeni računovodstvenih politika Društva. Oblasti koje zahtevaju prosuđivanje većeg stepena ili veće složenosti, odnosno oblasti u kojima pretpostavke i procene imaju materijalni značaj za finansijske izveštaje obelodanjeni su u napomeni 3.

5.2.2. Nova računovodstvena saopštenja

Sledeći novi i dopunjeni standardi stupili su na snagu od 1. januara 2013. godine:

- Izmene i dopune MRS 1 'Prikazivanje finansijskih izveštaja' koje se odnose na Ukupan ostali finansijski rezultat. Osnovna promena nastala iz pomenutih izmena i dopuna odnosi se na zahtev pravnim licima da izvrše razdvajanje stavki Društva prikazanih u Ukupnom ostalom finansijskom rezultatu (OCI) prema tome da li se one kasnije mogu reklasifikovati u bilansu uspeha (reklasifikacija).

- MRS 19, 'Primanja zaposlenih' izvršene su juna 2011. godine. Promene u računovodstvenim politikama Društva odnose se na to da se: bez odlaganja priznaju svi troškovi minulog rada; kao i da se troškovi kamate i očekivani prinos na sredstva plana zamene neto kamatom koja se obračunava korišćenjem diskontne stope na neto obavezu (sredstvo) po osnovu definisanih primanja.
- MSFI 10, 'Konsolidovani finansijski izveštaji' oslanja se na postojeće principe i prepoznaje kriterijum kontrole kao ključni faktor u definisanju da li izveštaje privrednog društva koji je deo grupe treba uključiti u konsolidovane finansijske izveštaje matičnog društva. Standard pruža dodatne smernice kako bi pomogao u utvrđivanju kontrole u situaciji kada je njeno utvrđivanje otežano.
- MSFI 11, 'Zajednički aranžmani' bavi se pravima i obavezama ugovornih strana, a ne pravnim oblikom aranžmana. Postoje dve vrste aranžmana: zajednička poslovanja i zajednički poduhvati. Zajednička poslovanja nastaju kada investitori imaju pravo na sredstva i obaveze po osnovu obaveze iz aranžmana. Učesnik u zajedničkom poslovanju računovodstveno obuhvata svoj udeo u sredstvima, obavezama, prihodima i rashodima. Zajednički poduhvati nastaju kada investitori imaju pravo na neto sredstva aranžmana; zajednički poduhvati se računovodstveno obuhvataju u skladu sa računovodstvenom metodom udela. Proporcionalna konsolidacija zajedničkih ulaganja više nije dopuštena.
- MSFI 12, 'Obelodanjivanje učešća u drugim pravnim licima' uključuje zahteve za obelodanjivanje svih oblika učešća u drugim pravnim licima, uključujući učešća u zajedničkim aranžmanima, pridruženim društvima, strukturiranim entitetima i drugim društvima za posebne namene. Društvo nije u obavezi da primenjuje standard do 1. januara 2014. godine; međutim, Društvo se opredelilo za ranije usvajanje standarda, i to od 1. januara 2013. godine
- MSFI 13, 'Odmeravanje fer vrednosti', ima za cilj da poveća doslednost i smanji stepen složenosti obezbeđivanjem precizne definicije fer vrednosti, kao i jedinstvenog izvora za odmeravanje fer vrednosti i jedinstvenih zahteva za obelodanjivanje u svim MSFI. Zahtevi, koji su u velikoj meri usaglašeni sa zahtevima MSFI i US-GAAP, ne proširuju upotrebu računovodstva fer vrednosti već daju smernice u pogledu njegove primene onda kada se primena računovodstva fer vrednosti zahteva ili, pak, kada se

dopušta u skladu sa ostalim standardima u okviru MSFI.188 I FINANSIJSKI IZVEŠTAJI Godišnji izveštaj o poslovanju 2013

- MRS 27 (revidiran 2011), 'Pojedinačni finansijski izveštaji' sadrži odredbe koje se odnose na pojedinačne finansijske izveštaje preostale nakon što su odredbe MRS 27 kojima se uređuje pitanje kontrole uključene u novi MSFI 10.
- Izmene i dopune MRS 36, 'Umanjenje vrednosti imovine', odnose se na obelodanjivanje nadoknadivih iznosa nefinansijske imovine. Ovim izmenama i dopunama ukinuta su određena obelodanjivanja nadoknadivih iznosa JGG koja su bila inkorporirana u MRS 36 kad je objavljen MSFI 13. Društvo nije u obavezi da primenjuje standard do 1. januara 2014. godine; međutim, Društvo se opredelilo za ranije usvajanje standarda, i to od 1. januara 2013. godine. Novi i dopunjeni standardi i tumačenja čija je primena po prvi put obavezna za godišnje periode koji počinju na dan 1. januara 2014. godine i koje Društvo nije ranije usvojilo.
- MSFI 9, 'Finansijski instrumenti', bavi se pitanjem klasifikacije, odmeravanja i priznavanja finansijskih sredstava i finansijskih obaveza. MSFI 9 objavljen je novembra 2009. i oktobra 2010. godine. Ovaj standard zamenjuje one delove MRS 39 koji se odnose na klasifikaciju i odmeravanje finansijskih instrumenata. MSFI 9 propisuje da se finansijska sredstva klasifikuju u dve kategorije odmeravanja: kao sredstva koja se odmeravaju po fer vrednosti i kao sredstva koja se odmeravaju po amortizovanoj vrednosti. Odluka o klasifikaciji sredstava donosi se prilikom njihovog početnog priznavanja. Klasifikacija zavisi od poslovnog modela koji pravno lice koristi za potrebe upravljanja svojim finansijskim instrumentima, kao i od karakteristika instrumenta sa aspekta ugovornih novčanih tokova. Standard je, kada je reč o finansijskim obavezama, zadržao najveći broj zahteva MRS 39. Glavna promena ogleda se u tome što se u slučajevima kada se finansijske obaveze odmeravaju po fer vrednosti, deo promene u fer vrednosti nastale iz sopstvenog kreditnog rizika društva, knjiži u izveštaju o ukupnom ostalom finansijskom rezultatu a ne u bilansu uspeha, osim ako pomenuto ne dovodi do obračunskog neslaganja. Društvo tek treba da proceni pun efekat MSFI 9. Osim pomenutog, Društvo će uzeti u obzir efekat ostalih elemenata kojima se bavi MSFI 9, kada pomenuti standard bude konačno priređen od strane Odbora.

- IFRIC 21, 'Državni nameti', ustanovljava način računovodstvenog obuhvatanja obaveze plaćanja poreza koji nije porez na dobit. Tumačenje standarda daje odgovor na pitanje koji događaji povlače obavezu plaćanja poreza i u kom trenutku treba priznati tu obavezu. Društvo trenutno ne podleže plaćanju materijalno značajnih poreza te standard nema materijalno značajan uticaj na Društvo.

Tabela 1. - BILANS STANJA

	Napomene	31.12.2013.	31.12.2012.
AKTIVA			
Stalna imovina			
Nematerijalna ulaganja	6	11.306.951	8.224.678
Nekretnine, postrojenja, oprema	7	174.718.442	144.519.040
Investicione nekretnine	8	1.363.353	1.316.069
Učešća u kapitalu	9	7.757.203	7.707.917
Ostali dugoročni finansijski plasmani	10	31.259.393	19.130.412
		226.405.342	180.898.116
Obrtna imovina			
Zalihe	11	38.861.591	43.606.986
Stalna sredstva namenjena prodaji		1.272.306	41.746
Potraživanja	12	57.165.316	41.575.163
Kratkoročni finansijski plasmani	13	4.533.030	2.433.206
Gotovinski ekvivalenti i gotovina	14	5.180.154	8.311.264
Porez na dodatu vrednost i AVR	15	7.306.804	8.778.258
Odložena poreska sredstva	16	9.776.709	9.786.958
		124.095.910	114.533.581
UKUPNA AKTIVA		350.501.252	295.431.697
Vanbilansna aktiva		91.777.381	84.451.110
PASIVA			
Kapital	18		
Osnovni i ostali kapital	18.1. 2.20	81.530.200	87.128.024
Rezerve	2.21	-	889.424

REZERVISANJE I MEĐUNARODNI RAČUNOVODSTVENI STANDARDI

Revalorizacija rezerve		-	12
Nerealizovani dobiti po osnovu HoV		18.144	6.918
Nerealizovani gubici po osnovu HoV		(78.029)	(81.446)
Neraspoređeni dobitak	18	95.412.378	49.060.229
		176.882.693	137.003.161
Dugoročna rezervisanja i obaveze			
Dugoročna rezervisanja	19	14.267.344	12.930.335
Dugoročni krediti	20	15.301.716	30.721.339
Ostale dugoročne obaveze	21	45.324.831	50.270.312
		74.893.891	93.921.986
Kratkoročne obaveze			
Kratkoročne finansijske obaveze	22	27.917.966	9.359.307
Obaveze iz poslovanja	23	49.580.305	33.921.648
Ostale kratkoročne obaveze	24	4.709.467	6.313.605
Obaveze po osnovu PDV, ostalih javnih prihoda i PVR	25	11.737.368	12.034.945
Obaveze po osnovu poreza na dobit		2.626.080	512.454
		96.571.186	62.141.959
Odložene poreske obaveze	16	2.153.482	2.364.591
UKUPNA PASIVA		350.501.252	295.431.697
Vanbilansna pasiva	17	91.777.781	84.451.110

Tabela 2. - BILANS USPEHA

	Napomene	31.12.2013.	31.12.2012.
Poslovni prihodi			
Prihodi od prodaje	5	252.214.729	226.156.906
Prihodi od aktiviranja učinaka i robe (Smanjenje) povećanje vrednosti zaliha učinaka		223.460	2.063.809
		(3.103.205)	1.665.432
Ostali poslovni prihodi	26	138.858	184.677
		249.473.842	230.070.824
Poslovni rashodi			
Nabavna vrednost prodate robe		(9.390.494)	(26.432.161)

REZERVISANJE I MEĐUNARODNI RAČUNOVODSTVENI STANDARDI

Troškovi materijala	27	(132.566.455)	(90.416.631)
Troškovi zarada, naknada zarade i ostali			
lični rashodi	28	(17.492.035)	(21.247.898)
Troškovi amortizacije i rezervisanja	29	(10.693.445)	(7.840.645)
Ostali poslovni rashodi	30	(22.501.606)	(19.152.732)
		(192.644.035)	(165.090.067)
Poslovni dobitak		56.829.807	64.980.757
Finansijski prihodi	31	9.179.971	10.167.157
Finansijski rashodi	32	(4.033.406)	(15.827.048)
Ostali prihodi	33	4.349.567	4.707.451
Ostali rashodi	34	(8.016.611)	(12.703.358)
Dobitak pre oporezivanja		53.309.328	51.324.959
Porez na dobit			
Poreski rashodi i perioda	35	(6.185.819)	(2.575.885)
Odloženi poreski prihodi perioda	16, 35	200.860	707.442
Neto dobitak		52.324.369	49.456.516
Zarada po akciji			
- iz redovnog poslovanja	36	0,321	0,303

Tabela 3. - IZVEŠTAJ O TOKOVIMA GOTOVINE

	31.12.2013.	31.12.2012.
Tokovi gotovine iz poslovnih aktivnosti		
Prodaja i primljeni avansi	387.768.902	313.174.536
Primljene kamate iz poslovnih aktivnosti	902.936	1.895.568
Ostali prilivi iz redovnog poslovanja	138.859	184.674
<i>Prilivi gotovine iz poslovnih aktivnosti</i>	<i>388.810.697</i>	<i>315.254.778</i>
Isplate dobavljačima i drugi avansi	(154.525.550)	(143.551.839)
Zarade, naknade zarada i ostali lični rashodi	(18.782.016)	(20.843.165)
Plaćene kamate	(2.944.779)	(3.318.871)
Porez na dobitak	(4.072.193)	(3.548.460)
Plaćanja po osnovu ostalih javnih prihoda	(135.160.478)	(107.185.231)
<i>Odlivi gotovine iz poslovnih aktivnosti</i>	<i>(315.485.016)</i>	<i>(278.447.566)</i>
Neto priliv gotovine iz poslovnih aktivnosti	73.325.681	36.807.212

REZERVISANJE I MEĐUNARODNI RAČUNOVODSTVENI STANDARDI

Tokovi gotovine iz aktivnosti investiranja

Prodaja akcija i udela	-	228
Prodaja nekretnina, postrojenja i opreme	204.087	322.111
Ostali finansijski plasmani (neto prilivi)	854.734	1.263.068
<i>Prilivi gotovine iz aktivnosti investiranja</i>	<i>1.068.821</i>	<i>1.585.407</i>
Kupovina akcija i udela	(26.306)	(213)
Kupovina nematerijalnih ulaganja, nekretnine		
postrojenja i oprema	(50.466.441)	(38.883.079)
Ostali finansijski plasmani (neto odlivi)	(13.532.079)	(15.807.489)
Odlivi gotovine iz aktivnosti investiranja	(64.024.826)	(54.690.781)
Neto odliv gotovine iz aktivnosti investiranja	(62.966.005)	(53.105.374)

Tokovi gotovine iz aktivnosti finansiranja

Prilivi po osnovu dugoročnih i kratkoročnih kredita	21.996.382	6.267.501
Prilivi po osnovu ostalih dugoročnih i kratkoročnih obaveza	-	3.818.459
<i>Prilivi gotovine iz aktivnosti finansiranja</i>	<i>21.996.382</i>	<i>10.085.960</i>
Odlivi po osnovu dugoročnih i kratkoročnih kredita i ostalih obaveza	(23.224.309)	(11.360.516)
Isplaćene dividende	(12.364.129)	-
<i>Odlivi gotovine iz aktivnosti finansiranja</i>	<i>(35.588.438)</i>	<i>(11.360.516)</i>
Neto (odliv) priliv gotovine iz aktivnosti finansiranja	(13.592.056)	(1.274.556)
Neto (odliv) priliv gotovine	(3.232.380)	(17.572.718)
Gotovine i ekvivalenti gotovine na početku perioda	8.311.264	25.228.726
Pozitivne kursne razlike po osnovu predračuna gotovine	711.333	2.064.138
Negativne kursne razlike po osnovu predračuna gotovine	(610.063)	(1.408.882)
Gotovina i ekvivalneti gotovine na kraju perioda	5.180.154	8.311.264

Rezerve - Rezerve se odnose na rezerve formirane u ranijem periodu u skladu sa ranije važećim Zakonom o preduzećima. Društvo je u skladu sa pomenutim zakonom bilo u obavezi da izdvaja 5% dobiti, sve dok rezerva ne dostigne statutom utvrđenu srazmeru prema osnovnom

kapitalu, a najmanje 10% osnovnog kapitala. U skladu sa odlukom Skupštine akcionara od 18. juna 2013. godine ove rezerve su ukinute u korist neraspoređene dobiti.

Zarada po akciji - Društvo izračunava i obelodanjuje osnovnu zaradu po akciji. Osnovna zarada po akciji obračunava se deljenjem neto dobitka koji pripada akcionarima, imaoima običnih akcija Društva, ponderisanim prosečnim brojem izdatih običnih akcija u toku perioda (napomena 36).

Rezervisanja - Rezervisanja za obnavljanje i očuvanje životne sredine i sudske sporove se priznaju: kada Društvo ima postojeću zakonsku ili ugovornu obavezu koja je rezultat prošlih događaja; kada je u većoj meri verovatnije nego što to nije da će podmirenje obaveze iziskivati odliv sredstava; kada se može pouzdano proceniti iznos obaveze. Rezervisanja se ne priznaju za buduće poslovne gubitke.

Kada postoji određeni broj sličnih obaveza, verovatnoća da će podmirenje obaveza iziskivati odliv sredstava se utvrđuje na nivou tih kategorija kao celine. Rezervisanje se priznaje čak i onda kada je ta verovatnoća, u odnosu na bilo koju od obaveza u istoj kategoriji mala.

Rezervisanje se odmerava po sadašnjoj vrednosti izdatka potrebnog za izmirenje obaveze, primenom diskontne stope pre poreza koja odražava tekuću tržišnu procenu vrednosti za novac i rizike povezane sa obavezom. Povećanje rezervisanja zbog isteka vremena se iskazuje kao trošak rezervisanja na teret bilansa uspeha Društva.

5.3. Dugoročna rezervisanja

Promene na dugoročnim rezervisanjima su sledeće:

Tabela 4. – Dugoročna rezervisanja

	Obnavljanje Prirodnih resursa	Zaštita životne sredine	Naknadna primanja zaposlenih	Program dugoročnih podsticaja	Sudski sporovi	Ukupno
Stanje 1. januar 2012. god.	7.266.813	1.012.100	3.294.094	-	1.792.457	13.365.464
Na teret bilansa uspeha	836.334	24.000	-	1.042.855	-	1.903.189
Korekcije vrednosti nekretnina, postrojenja i opreme za iznos rezervisanja	(82.397)	-	-	-	-	(82.397)
Ukinuto u toku godine (napom. 33)	(47.643)	-	(887.109)	-	(827.582)	(1.762.334)

REZERVISANJE I MEĐUNARODNI RAČUNOVODSTVENI STANDARDI

Izmirenje obaveza	(1.021)	(174.717)	(162.420)	-	(155.429)	(493.587)
Stanje na dan 31.12.2012. godine	7.972.086	861.383	2.244.565	1.042.855	809.446	12.930.335
Na teret bilansa uspeha (nap. 29,32)	589.424	195.000	-	521.427	319.787	1.625.638
Aktuarski gubici	-	-	95.339	-	-	95.339
Korekcije vrednosti nekretnina, postrojenja, opreme za iznos rezervisanja	962.855	-	-	-	-	962.855
Ukinuto u toku godine (napom. 33)	(303.653)	(112.396)	(348.948)	-	-	(764.997)
Izmirenje obaveza	(157.674)	(253.894)	(90.200)	(42.201)	(37.857)	(581.826)
Stanje na dan 31.12.2013. godine	9.063.038	690.093	1.900.756	1.522.081	1.091.376	14.267.344

(a) Rezervisanja na naknadna primanja zaposlenih

Tabela 5. - Naknade zaposlenima

	<i>31. decembar 2013.</i>	<i>31. decembar 2012.</i>
Otpremnine	553.180	622.739
Jubilarne nagrade	1.367.576	1.621.826
	1.900.756	2.244.565

Tabela 6. - Osnovne aktuarske pretpostavke

	<i>31. decembar 2013.</i>	<i>31. decembar 2012.</i>
Diskontna stopa	6.30%	7.65%
Buduća povećanja zarada	5.50%	6%
Prosečan budući radni vek	14.84	19.79

Tabela 7. – Nagrade zaposlenima

	<i>Otpremnine</i>	<i>Jubilarne nagrade</i>	<i>Ukupno</i>
Stanje na dan 1. januar 2012. god.	1.035.340	2.258.754	3.294.094
Troškovi direktno plaćenih naknada	(65.080)	(97.340)	(162.420)
Ukupno prihodi priznati u bilansu uspeha	(347.521)	(539.588)	(887.109)
Stanje na dan 31. decembar 2012. g	622.739	1.621.826	2.244.565
Troškovi direktno plaćenih naknada	(18.081)	(72.119)	(90.200)
Aktuarski gubici	95.339	-	95.339

Ukupno prihodi priznati u bilansu uspeha	(166.817)	(182.131)	(348.948)
Stanje na dan 31.decembar 2013.g.	533.180	1.367.576	1.900.756

Tabela 8. - Iznos priznat u bilansu uspeha

	Godina koja se završila 31. decembra	
	2013.	2012.
Tekući troškovi naknada	181.210	210.830
Troškovi kamata	166.769	224.197
Dobici od promene plana doprinosa	-	(1.043.795)
Aktuarski gubici	(425.335)	(278.341)
Troškovi prošlih usluga	(271.594)	-
	(348.948)	(887.109)

(a) *Rezerisanje za obnavljanje prirodnih resursa*

Rukovodstvo procenjuje buduće novčane izdatke za obnavljanje prirodnih resursa (zemljišta) na nalazištima nafte i gasa, na osnovu prethodnih iskustava na sličnim radovima. Na osnovu promena u proceni, inicijalno rezervisanje za rekultivaciju aktivnih bušotina za godinu koja se završava na dan 31. decembra 2013. godine u iznosu od 962.855 RSD, priznato je u okviru pozicije nekretnina, postrojenja i opreme.⁴²

(b) *Rezervisanja za zaštitu životne sredine*

U skladu sa važećom zakonskom regulativom, Društvo ima obaveze po osnovu zaštite životne sredine. Na dan bilansa stanja Društvo je izvršilo rezervisanje po navedenom osnovu u iznosu od 690.093 RSD (2012: 861.383 RSD) po osnovu procene rukovodstva o visini neophodnih troškova čišćenja i sanacije zagađenih lokacija Društva.

(v) *Program dugoročnih podsticaja zaposlenih*

U 2011. godini Društvo je započelo proces usaglašavanja dugoročnog programa podsticaja rukovodioca kompanije. Nakon usaglašenja gotovinski podsticaji će biti bazirani na osnovu realizacije postavljenih ključnih indikatora efikasnosti ("KPI") u periodu od tri godine. Na dan 31. decembra 2013. godine rukovodstvo Društva je izvršilo procenu sadašnje vrednosti

⁴² www.apr.gov.rs pregledano 15.11.2014.

REZERVISANJE I MEĐUNARODNI RAČUNOVODSTVENI STANDARDI

obaveza vezanih za dugoročne podsticaje zaposlenih u iznosu od 1.522.081 RSD (2012: 1.042.855 RSD) (napomena 29).

(g) *Rezervisanja za sudske sporove*

Na dan 31. decembra 2013. godine Društvo je procenilo verovatnoću negativnih ishoda sudskih sporova, kao i iznose potencijalnih gubitaka na osnovu informacija datih od strane Sektora za pravna pitanja. Društvo je izvršilo dodatno rezervisanje za sudske sporove za koje je procenjen negativan ishod spora u iznosu od 319.787 RSD (ukidanje rezervisanja u 2012: 827.582 RSD). Procena Društva je da ishod sudskih sporova neće dovesti do značajnijih gubitaka preko iznosa za koje je izvršeno rezervisanje na dan 31. decembra 2013. godine.

Tabela 9. - Dugoročni krediti

	31.decembar 2013.	31.decembar 2012.
Dugoročni krediti u zemlji	12.048.569	14.627.940
Dugoročni krediti u inostranstvu	25.517.288	16.626.865
	37.565.857	31.254.805
Tekuće dospeće dugoročnih kredita	(22.264.141)	(533.466)
Ukupno dugoročni krediti	15.301.716	30.721.339

Tabele 10. - Dospeće dugoročnih kredita

	31.decembar 2013.	31.decembar 2012.
Između 1 i 2 godine	2.926.308	22.184.094
Između 2 i 5 godine	6.871.962	2.405.694
Preko 5 godine	5.503.446	6.131.551
	15.301.716	30.721.339

Tabela 11. - Valutna struktura dugoročnih obaveza po osnovu dugoročnih obaveza u zemlji i inostranstvu

	31.decembar 2013.	31.decembar 2012.
USD	28.343.857	19.607.409
EUR	8.579.494	8.889.704
RSD	280.783	2.281.108
JPJ	361.723	476.584
	37.565.857	31.254.805

Pregled obaveza po osnovu dugoročnih kredita sa stanjem na dan 31. decembar 2013. godine 31. decembar 2012. godine dat je u sledećoj tabeli:

Tabela 12. - Pregled obaveza po osnovu dugoročnih kredita

Poverilac	Valuta	31. 12.2013.	31.12.2012.
Dugoročni krediti u zemlji			
Erste banka, Novi Sad	USD	279.719	301.856
Erste banka, Novi Sad	EUR	454.900	469.403
Poštanska štedionica, Beograd	EUR	225.341	236.111
Poštanska štedionica, Beograd	USD	1.526.400	1.670.920
Vlada RS, Agencija za osiguranje depozita	EUR	4.459.990	4.670.317
Vojvođanska banka, Novi Sad	RSD	-	1.000.000
Unikredit banka, Beograd	USD	4.821.436	4.998.225
Unikredit banka, Beograd	RSD	278.900	1.278.900
Ostali krediti	RSD	1.883	2.208
		12.048.569	14.627.940
Dugoročni krediti u inostranstvu			
NLB banka, Slovenija	USD	518.612	565.419
NLB banka, Slovenija	JPJ	361.723	476.584
Erste banka, Holandija	EUR	3.439.263	3.411.549
Erste banka, Holandija	USD	5.403.333	-
VUB (Banka Intesa) Slovačka	USD	8.312.820	8.617.630
NBG banka London	USD	2.493.846	6.307
NBG banka London	EUR	-	102.526
Alfa banka, London	USD	3.325.128	1.723.526
Pireus banka, Velika Britanija	USD	1.662.563	1.723.526
		25.517.288	16.626.865
Minus tekuća dospeća dug. kredita		(22.264.141)	(533.466)
		15.301.716	30.721.339

Fer vrednost kratkoročnih kredita jednaka je njihovoj knjigovodstvenoj vrednosti.

Društvo navedene obaveze po kreditima plaća u skladu sa ugovorenom dinamikom, odnosno shodno utvrđenim anuitetnim planovima. Društvo je ugovorilo sa poveriocima fiksne i promenljive kamatne stope.

Promenljive kamatne stope su vezane za Euribor i Libor.

Rukovodstvo očekuje da će Društvo biti u mogućnosti da sve ugovorene obaveze po kreditima ispuni u skladu sa utvrđenim rokovima.

Tabela 13. - Ostale dugoročne obaveze

	<i>31.decembar 2013.</i>	<i>31.decembar 2012.</i>
Obaveze prema matičnom društvu	50.655.813	55.536.844
Ostale dugoročne obaveze - finansijski zakup	21.634	57.626
Ostale dugoročne obaveze	1.209	1.208
	50.678.656	55.595.678
Tekuće dospeće ostalih dugoročnih obaveza i finansijskog lizinga	(5.353825)	(5.325.366)
	45.324.831	50.270.312

a) Obaveze prema matičnom društvu

Obaveze prema matičnom društvu sa stanjem na dan 31. decembra 2013. godine u iznosu od 50.655.813 RSD (EUR 441.860.471) odnose se na obavezu prema Gazprom NJefu po osnovu dobijenog kredita, a na osnovu obaveza iz Ugovora o kupoprodaji akcija od 24. decembra 2008. kojim se Gazprom NJeft obavezao da odobri zajmove za finansiranje programa rekonstrukcije i modernizacije tehnološkog kompleksa u rafineriji Pančevo u iznosu od 500.000.000 EUR što je i ispunjeno tokom 2012. godine. Navedene obaveze se plaćaju u kvartalnim ratama počevši od decembra 2012. godine, gde poslednja rata dospeva na dan 15. maja 2023. godine.⁴³

b) Ostale dugoročne obaveze - finansijski zakup

⁴³ www.nis.eu pregledano 15.11.2014.

Tabela 14. - Minimalna rata finansijskog lizinga

	<i>31.decembar 2013.</i>	<i>31.decembar 2012.</i>
Do godinu dana	22.107	38-584
Od 1-5 godina	-	21.974
Budući troškovi finansiranja finansijskog lizinga	(473)	(2.932)
Sadašnja vrednost obaveza po osnovu finansijskog lizinga	21.634	57.626

	<i>31.decembar 2013.</i>	<i>31.decembar 2012.</i>
Do godinu dana	21.634	36.144
Od 1-5 godina	-	21.482
Sadašnja vrednost obaveza po osnovu finansijskog lizinga	21.634	57.626

IZVEŠTAJ O FINANSIJSKOJ POZICIJI DO 30. SEPTEMBRA 2014. GODINE

30.septembar 2014. *31.decembar 2013.*

Imovina

Obrtna imovina

Gotovinski ekvivalenti i gotovina	11.222.983	5.180.156
Kratkoročni finansijski plasmani	3.042.475	2.176.381
Potraživanja po osnovu prodaje i dr potr.	60.613.604	59.380.882
Zalihe	34.759.294	38.409.866
Potraživanja za više plaćen porez na dobit	775.661	-
Ostala obrtna imovina	8.509.679	5.638.830
Stalna sredstva namenjena prodaji	-	1.272.306
Ukupna obrtna imovina	118.923.696	112.058.421

Stalna imovina

Nekretnine, postrojenja, oprema	194.192.006	178.003.944
---------------------------------	-------------	-------------

REZERVISANJE I MEĐUNARODNI RAČUNOVODSTVENI STANDARDI

Investicione nekretnine	1.337.367	1.363.353
Ostala nematerijalna ulaganja	4.045.935	3.890.416
Investicije u zavisna društva	7.556.020	7.556.542
Potraž po osnovu prod i ost. dug potraž.	2.431.678	2.434.588
Dugoročni finansijski plasmani	33.823.954	29.169.824
Odložena poreska sredstva	8.181.112	9.776.709
Ostala stalna imovina	5.012.463	6.247.455
Ukupna stalna imovina	256.580.535	238.442.831
UKUPNO IMOVINA	375.504.231	350.501.252
Obaveze i kapital		
Kratkoročne obaveze		
Kratkoročne fin obaveze i deo dug obeze koji dospeva do godinu dana	26.689.525	28.054.370
Dobavljači i ost obaveze iz poslovanja	47.308.526	54.507.915
Ostale kratkoročne obaveze	3.176.943	2.964.691
Oabeze po osnovu poreza na dobit	-	2.626.080
Obaveze za ostale poreze sem por na dob	6.367.593	8.418.130
Rezervisanja za obaveze i troškove	2.360.240	2.739.909
Ukupno kratkoročne obaveze	85.902.827	99.311.095
Dugoročna rezervisanja i obaveze		
Dugoročne finansijske obaveze	85.977.461	60.626.546
Odložene poreske obaveze	2.342.564	2.153.482
Rezervisanja za obaveze i troškove	12.096.991	11.527.436
Ukupno dug rezervisanja i obaveze	100.417.016	74.307.464
Kapital		
Akcijski kapital	81.530.200	81.530.200
Rezerve	(45.306)	(59.885)
Neraspoređena dobit	107.699.494	95.412.378
Ukupan kapital	189.184.388	176.882.693
Ukupno obaveze i kapital	375.504.231	350.501.252

REZERVISANJE I MEĐUNARODNI RAČUNOVODSTVENI STANDARDI**IZVEŠTAJ O UKUPNOM REZULTATU**

(Za 2014. je period od 9 meseci koji se završio 30. septembra)

	<u>2014.</u>	<u>2013.</u>
Prihodi od prodaje naftnih der. nafte i gasa	182.340.763	176.925.915
Ostali prihodi od prodaje	<u>3.987.155</u>	<u>3.242.272</u>
Ukupni prihodi od prodaje	186.327.918	180.168.187
Nabavna vrednost nafte, gasa i naf. derivata	(104.936.181)	(96.991.350)
Troškovi proizvodnje i prerade	(13.698.318)	(12.160.943)
Troškovi prodaje, opšti i administrativni troškovi	(14.599.415)	(16.850.299)
Troškovi transporta	(805.690)	(791.449)
Troškovi amortizacije	(7.951.604)	(6.960.889)
Troškovi poreza izuzev poreza na dobit	(3.786.004)	(4.174.059)
Troškovi istraživanja	<u>(44.394)</u>	<u>(737.803)</u>
Ukupno poslovni rashodi	(145.821.606)	(138.666.792)
Ostali rashodi – neto	<u>(205.023)</u>	<u>(875.257)</u>
Poslovni dobitak	40.301.289	40.626.138
Neto dobitak (gubitak) na kursnim razlikama	(8.188.023)	847.570
Finansijski prihodi	1.392.266	1.228.795
Finansijski rashodi	<u>(2.740.243)</u>	<u>(2.560.958)</u>
Ukupno ostali rashodi	(9.536.000)	(484.593)
Dobitak pre oporezivanja	30.765.289	40.141.545
Poreski rashodi	(3.612.789)	(5.121.663)
Odloženi poreski rashodi	<u>(1.784.679)</u>	<u>(193.288)</u>
Porez na dobit	(5.397.468)	(5.314.951)
Neto dobit za period	25.367.821	34.826.594
Ukupno ostali rezultat		
Promena vrednosti finansijskih sredstava		
raspoloživih za prodaju	<u>14.579</u>	<u>21.755</u>
Ukupno ostali rezultat	14.579	21.755
Ukupna dobit za period	25.382.400	34.848.349
Zarada po akciji koja se može pripisati		
Akcionarima NIS-a		
Osovna zarada po akciji (RSD po akciji)	155.66	213.71
Prosečan ponderisan broj akcija (u milionima)	163	163

IZVEŠTAJ O TOKOVIMA GOTOVINE

(Za 2014. je period od 9 meseci koji se završio 30. septembra)

	2014.	2013.
<i>Tokovi gotovine iz poslovnih aktivnosti</i>		
Dobitak pre oporezivanja	30.765.289	40.141.545
Korekcije za:		
Finansijske rashode	2.740.243	2.560.958
Finansijske prihode	(1.392.266)	(1.228.795)
Amortizacija	7.951.604	6.960.889
Korekcije za ostala rezervisanja	263.925	1.338.111
Ispravka vrednosti potraživanja	2.540.988	3.463.923
Otpis obaveza	(11.552)	(141.089)
Neto gubitak po osnovu kursnih razlika	6.202.725	118.201
Ostale negotovinske stavke	26.630	850.356
	18.322.297	13.922.554
<i>Promene na obrtnom kapitalu:</i>		
Potraživanja od prodaje i ostala potraživanja	(1.230.766)	(11.120.657)
Zalihe	3.650.572	9.263.808
Ostala obrtna imovina	(5.784.995)	(2.018.472)
Obaveze iz poslovanja i ostale obaveze	(14.564.536)	3.991.140
Ostali porezi izuzev poreza na dobit	(2.041.233)	261.601
Gotovina (upotrebljena) iz poslovanja	(19.970.958)	377.420
Porez na dobit	(7.013.139)	(3.672.592)
Plaćena kamata	(2.273.626)	(2.289.188)
Primljena kamata	430.070	624.612
	(8.856.695)	(5.337.168)
Neto tokovi gotovine iz poslovnih aktivnosti	20.259.933	49.104.351
<i>Tokovi goovine iz investicionih aktivnosti</i>		
Odlivi gotovine po oanovu sticanja instr. kapitala	(411.586)	-
Odlivi po osnovu datih kredita	(11.430.296)	(10.756.221)
Prilivi po osnovu datih kredita	7.733.342	404.734

REZERVISANJE I MEĐUNARODNI RAČUNOVODSTVENI STANDARDI

Odlivi gotovine po osnovu ulaganja u nekretnine postrojenja, opremu, kao i nemater. ulaganja	(27.335.971)	(32.688.036)
Prilivi po osnovu prodaje nekretnina, postrojenja i opreme	154.308	145.781
Neto tokovi gotovine iz investicionih aktivnosti	(31.290.203)	(42.893.742)
<i>Tokovi gotovine iz aktivnosti finansiranja</i>		
Prilivi gotovine od primljenih kredita	34.619.297	21.696.382
Gotovinske otplate pozajmljenih iznosa	(17.899.148)	(20.109.484)
Plaćene dividende	-	(12.364.129)
Neto tokovi gotovine iz aktivnosti finansiranja	16.720.149	(10.777.231)
Neto povećanje (smanjenje) gotovine i got ekvival.	5.689.879	(4.566.622)
Kursne razlike po osnovu preračuna gotovine	352.948	152.600
Gotovina i gotovinski ekvivalenti na poč perioda	5.180.156	8.311.266
 Gotovina i gotovinski ekvivalenti na kraju perioda	 11.222.983	 3.897.244

Društvo vodi knjige i računovodstvenu evidenciju u skladu sa računovodstvenim i poreskim principima, pravilima i praksama zahtevanim u Srbiji. Priloženi periodični sažeti finansijski izveštaji su prevashodno pripremljeni na osnovu statutarne knjige i računovodstvene evidencije koje su korigovane i reklasifikovane kako bi njihova prezentacija bila u skladu sa Međunarodnim standardima finansijskog izveštavanja (MSFI).

Priloženi periodični sažeti finansijski izveštaji sastavljeni su u skladu sa MRS 34 "Periodično finansijsko izveštavanje". MRS 34 ne zahteva sva potrebna obelodanjivanja koja su propisana međunarodnim standardima finansijskog izveštavanja.

Društvo nije obelodanilo informacije koje su suštinski identične onim obelodanim u revidiranim finansijskim izveštajima za 2013. godinu, kao što su značajne računovodstvene politike i procene, finansijski rizici ili druga obelodanjivanja koje nisu značajno izmenjene u iznosu ili sadržaju u odnosu na poslednji izveštajni period. Rukovodstvo Društva veruje da su obelodanjivanja u ovim periodičnim sažetim finansijskim izveštajima dovoljna da obezbede adekvatno obelodanjivanje ukoliko se posmatraju uporedo sa godišnjim finansijskim izveštajima za 2013. godinu.

Rezultat za period od devet meseci koji se završio dana 30. septembra 2014. godine nije nužno pokazatelj rezultata koji se očekuje za celu godinu.

5.4. Promene računovodstvenih politika

Značajne računovodstvene politike i procene koje su primenjene prilikom sastavljanja periodičnih sažetih finansijskih izveštaja su konzistentne sa onim koje su primenjene prilikom sastavljanja finansijskih izveštaja za godinu koja se završila dana 31. decembra 2013. godine, osim onih koje su opisane u delu Primena novih Međunarodnih standarda finansijskog izveštavanja (MSFI).

Novi i dopunjeni standardi i tumačenja čija primena postaje obavezna za periode koji počinju na dan ili nakon 1. januara 2014. godine:

- izmene i dopune MRS 32 'Finansijski instrumenti',
- izmene i dopune tumačenja u vezi sa zajedničkim ulaganjima obuhvaćenim MSFI 10 'Konsolidovani finansijski izveštaji', MSFI 12 'Obelodanjivanje učešća u drugim pravnim licima' i MRS 27 'Pojedinačni finansijski izveštaji'.
- izmene i dopune MRS 36 'Umanjenje vrednosti imovine', zahtevi za dodatnim obelodanjivanjima,
- izmene i dopune MRS 39 'Finansijski instrumenti: priznavanje i odmeravanje u vezi sa novinama u odmeravanju finansijskih derivata',
- IFRIC 21, 'Državni nameti', izmene 2013.

Društvo je inicijalno primenilo izmene standarda i tumačenja prilikom pripreme ovih periodičnih sažetih finansijskih izveštaja. Izmena ovih standarda i tumačenja nisu imala značajan uticaj na periodične sažete finansijske izveštaje Društva.

5.5. Novi računovodstveni standardi

Pojedini novi standardi i tumačenja su objavljeni i biće obavezni za periode koji počinju na dan ili nakon 1. oktobra 2014. godine, a koje Društvo nije ranije usvojilo:

MSFI 9, Finansijski instrumenti: Deo 1: Klasifikacija i merenje, MSFI 9, objavljen novembra 2009. godine, zamenjuje one delove MRS 39 koji se odnose na klasifikovanje i merenje finansijskih sredstava. MSFI 9 je dodatno izmenjen i dopunjen oktobra 2010. godine, novembra 2013. godine i jula 2014. godine sa ciljem da se razmotri pitanje klasifikovanja i odmeravanja finansijskih obaveza. U daljem tekstu prikazani su osnovni elementi standarda:

- Finansijska sredstva se klasifikuju u dve kategorije odmeravanja: kao sredstva koja se naknadno odmeravaju po fer vrednosti ili kao sredstva koja se naknadno odmeravaju po amortizovanoj vrednosti. Odluka o klasifikaciji sredstava donosi se prilikom njihovog početnog priznavanja. Klasifikacija zavisi od poslovnog modela koji pravno lice koristi za potrebe upravljanja svojim finansijskim instrumentima, kao i od karakteristika instrumenta sa aspekta ugovornih novčanih tokova.
- Instrument se naknadno odmerava po amortizovanoj vrednosti samo ukoliko je reč o dužničkom instrumentu i (1) ako je cilj poslovnog modela pravnog lica da drži sredstvo za potrebe naplate ugovornih tokova gotovine, te (2) ako se kod ugovornih tokova gotovine sredstva radi samo o plaćanju glavnice i kamate (tj. samo ima "osnovna obeležja kredita"). Svi ostali dužnički instrumenti odmeravaju se po fer vrednosti čiji se efekti promena u fer vrednostima iskazuju u izveštaju o ukupnom rezultatu.
- Svi instrumenti kapitala se naknadno odmeravaju po fer vrednosti. Instrumenti kapitala koji se drže radi trgovanja odmeravaju se po fer vrednosti čiji se efekti promena u fer vrednostima iskazuju u izveštaju o ukupnom rezultatu. Za sva ostala učešća u kapitalu može se, prilikom početnog priznavanja, doneti neopoziva odluka da se nerealizovani i realizovani dobiti i gubici po osnovu fer vrednosti priznaju u Ukupnom ostalom finansijskom rezultatu umesto u Bilansu

uspeha. Dobici i gubici po fer vrednosti ne mogu se naknadno priznati u izveštaju o ukupnom rezultatu. Odluka se može doneti za svaki instrument posebno. Dividende se priznaju u izveštaju o ukupnom rezultatu ukoliko predstavljaju prinos na investicije.

U MRS 39, najveći broj zahteva za klasifikaciju i odmeravanje finansijskih obaveza prenet je u MSFI 9 u neizmenjenom obliku. Osnovna izmena ogleda se u tome da je pravno lice u obavezi da efekte promena u vlastitom kreditnom riziku finansijskih obaveza klasifikovanih po fer vrednosti čiji se efekti promena u fer vrednostima iskazuju u izveštaju o ukupnom rezultatu prikaže u Ukupnom ostalom finansijskom rezultatu. Izmene MSFI 9 iz novembra 2013 godine dozvoljavaju društvima da nastave da mere svoje finansijske instrumente u skladu sa MRS 39 ali u isto vreme da imaju korist od unapređenog računovodstva u vezi sa vlastitim kreditnim rizikom u MSFI 9.

- Uvedena je značajana izmena računovodstvenog obuhvatanja hedžinga koji će omogućiti društvima bolje obelodanjivanje aktivnosti upravljanja rizicima u svojim finansijskim izveštajima. Izmene MSFI 9 povećale su broj stavki kvalifikovanih za obuhvatanje u okviru hedžinga (rizik komponente nefinansijskih stavki mogu biti definisane pod uslovom da ih je moguće pojedinačno identifikovati i pouzdano izmeriti; derivati mogu biti uključeni kao deo hedžinga; grupe i neto pozicije mogu biti definisane kao stavke hedžinga, itd). Izmene u MSFI 9, takođe su povećale prihvatljivost hedžing instrumenata omogućavajući da finansijski instrumenti klasifikovani po fer vrednosti čiji se efekti promena u fer vrednostima iskazuju u dobitku ili gubitku odrede kao hedžing instrumenti. Osnovna razlika u odnosu na hedžing model obuhvaćen MRS 39 je odsustvo praga od 80-125% za efektivan hedžing i zahtev da se izvrši retrospektivno test efektivnosti hedžinga. U skladu sa MSFI 9 modelom, neophodno je da postoji ekonomska veza između hedžovane stavke i hedžing instrumenta, bez kvantitativnog praga.
- Povećani su zahtevi za obelodanjivanjem strategije za upravljanje rizicima, obelodanjivanja novčanih tokova po osnovu hedžing aktivnosti i uticaja hedžinga na finansijske izveštaje.

Obavezan datum primene MSFI 9 je 1. Januar 2018 godine. MSFI 9 (2014) zamenjuje MSFI 9 (2009), MSFI 9 (2010) i MSFI 9 (2013), ali navedeni standardi ostaju dostupni za primenu ukoliko je relevantni datum za inicijalnu primenu pre 1.februara 2015. godine. Društvo ne planira da usvoji standard pre datuma za obaveznu primenu i trenutno procenjuje uticaj novog stadnarda na svoje finansijske izveštaje.

Izmene MSFI 11 – Zajednički aranžmani (izdat u maju 2014. godine i važeći za godišnje periode počevši od i posle 1. januara 2016. godine) u vezi sa računovodstvenim obuhvatanjem ulaganja u zajednička poslovanja. Izmenama su dodate nove smernice kako vršiti obračun sticanja učešća u zajedničkom poslovanju.

Izmene MRS 16 – Nekretnine, postrojenja i oprema i MRS 38 Nematerijalna ulaganja (izdati u maju 2014. godine i važeći za godišnje periode počevši od i posle 1. januara 2016. godine) u vezi sa klasifikacijom prihvatljivih metoda obračuna amortizacije. Navedenim dopunama Međunarodni odbor za računovodstvene standarde je razjasnio da upotreba prihodne metode za obračun amortizacije sredstva nije adekvatno, obzirom da prihod generisan iz aktivnosti koja obuhvata upotrebu sredstva generalno odražava druge faktore od onih koji se odnose na korišćenje ekonomskih koristi sadržanih u sredstvu. Društvo trenutno procenjuje uticaj izmena na svoje finansijske izveštaje.

MSFI 15 – Prihodi od ugovora sa kupcima (izdat u maju 2014. godine i važeći za godišnje periode počevši od i posle 1. januara 2017. godine). Novi standard uvodi osnovni princip da prihod mora biti priznat kada su roba i usluge preneti na kupca, po ceni transakcije. Svaki grupa robe i usluga koji su odvojivi, moraju biti zasebno priznati i bilo koji popust ili rabat na ugovornu cenu mora generalno biti alociran na zasebne elemente. Kada naknada varira iz bilo kog razloga, minimalni iznos mora biti prepoznat ukoliko ne postoji značajan rizik od budućeg ukidanja. Trošak osiguranja ugovora sa kupcima mora biti kapitalisan i amortizovan tokom perioda priliva koristi od ugovora. Grupa trenutno procenjuje uticaj novog standarda na svoje finansijske izveštaje.

Izmene i dopune MRS 19, Primanja zaposlenih, (objavljen novembra 2013. godine, važeći za periode koji počinju na dan ili nakon 1. jula 2014) u vezi sa doprinosima od strane zaposlenih ili trećih lica. Cilj izmena i dopuna jeste da pojednostavi računovodstveno obuhvatanje za doprinose koji su nezavisni od broja godina zaposlenja. Izmene nemaju značajan uticaj na periodične sažete finansijske izveštaje.

REZERVISANJE I MEĐUNARODNI RAČUNOVODSTVENI STANDARDI

Ispod su prezentovane informacije o poslovnim segmentima Društva za period od devet meseci koje se završio dana 30. septembra 2014. i 2013. godine. Poslovni segmenti su komponente čiji poslovni rezultat redovno prati glavni donosilac Odluka (GDO) i za koje postoje zasebne finansijske informacije.

Poslovne aktivnosti Društva su organizovane u dva glavna poslovna segmenta: Upstream i Downstream.

Upstream (istraživanje i proizvodnja) obuhvata sledeće operacije Društva: Istraživanje, razvoj i proizvodnja sirove nafte i prirodnog gasa i usluge na naftnim poljima. Downstream (prerada i marketing) obuhvata preradu sirove nafte u naftne derivate, te nabavku, prodaju i transport sirove nafte i ostalih naftnih derivata.

Tabela 15. - Promene na ispravci vrednosti potraživanja po osnovu prodaje i drugih potraživanja

	<i>Potraživanja po osnovu prodaje</i>	<i>Ostala potraživanja</i>	<i>Ukupno</i>
Na dan 1. januar 2013. godine	21.560.538	5.820.064	27.380.602
Rezervisanja za obezbeđenje potraživanja	543.421	-	543.421
Ukidanje rezervisanja	(757.345)	-	(757.345)
Prenos sa dugoročnog na kratkoročni deo	-	1.591.471	1.591.471
Ostalo	4.623	413.505	418.128
Na dan 30. septembar 2013. godine	21.351.237	7.825.040	29.176.277
Na dan 1. januar 2014. godine	21.990.577	7.827.614	29.818.191
Rezervisanja za obezbeđenje potraživanja	268.503	-	268.503
Ukidanje rezervisanja	(442.132)	-	(442.132)
Ostalo	(47.236)	287.371	240.135
Na dan 30. septembar 2014. godine	21.769.712	8.114.985	29.884.697

Troškovi korporativne administracije su prezentovani u okviru poslovnog segmenta prerada i marketing.

Sekcija Eliminacije obuhvata eliminacije i druge korekcije u vezi sa prodajom između segmenata i nerealizovane profite nastale od prodaje sirove nafte i proizvoda. Prodaja između segmenata se zasniva na procenjenim tržišnim cenama.

Troškovi obezvređenja ili otpisa su uključeni u troškove prodaje, opšte i administrativne troškove u izveštaju o ukupnom rezultatu. Otpis obezvređenja potraživanja se vrši u momentu kada se više ne očekuje njihova naplata.

5.6. Potencijalne obaveze

U delu koji sledi prikazaćemo potencijalne obaveze odnosno rezevervisanja koja su namenjena za finansijske garancije od kojih najveći deo pripada carinskim obavezama, rezervisanja za zaštitu životne sredine i ostale potencijalne obaveze.

5.6.1. Finansijske garancije

Na dan 30. septembra 2014. godine ukupni iznos datih finansijskih garancija od strane Društva iznosi 3.371.023 RSD i najvećom delom se odnosi na carinske obaveze u iznosu od 1.608.481 RSD (31. decembar 2013: 2.192.400 RSD).

5.6.2. Zaštita životne sredine

Rukovodstvo Društva je procenilo i izvršilo rezervisanje za zaštitu životne sredine na dan izveštaja u iznosu od 540.632 RSD (31. decembar 2013: 690.094 RSD) na osnovu interne procene o usaglašenosti Društva sa zakonskom regulativom Republike Srbije.

Rukovodstvo Društva smatra da, na osnovu važeće zakonske regulative troškovi povezani sa pitanjima zaštite životne sredine nisu značajno viši u odnosu na rezervisani iznos. Međutim, moguće je da će navedni troškovi značajno rasti u budućem periodu u slučaju da zakonska regulativa postane restriktivnija.

5.6.3. Ostale potencijalne obaveze

Na dan 30. septembra 2014. godine Društvo nije formiralo rezervisanje za potencijalni gubitak koji može nastati po osnovu procene poreskih obaveza od strane Ministarstva finansija Angole, prema kojoj Društvo treba da plati razliku u obračunu poreza u iznosu od 81 miliona USD koja se odnosi na dodatnu profitnu naftu za period od 2002. do 2009. Rukovodstvo smatra da, na osnovu uslova iz potpisanih koncesionih ugovora sa državom Angolom i na osnovu mišljenja pravnih konsultanata iz Angole, takav zahtev nije u skladu sa trenutno važećim zakonskim okvirom u Angoli zbog činjenice da vlasti nisu pravilno izračunale profitnu naftu i da je profitna nafta ugovorna obaveza koja treba da se ispuni prema nacionalnom koncesionaru, što je u suprotnosti sa mišljenjem Ministarstva finansija Angole. Rukovodstvo Društva će uložiti žalbu protiv bilo kakve akcije prinudne naplate poreza od strane Ministarstva finansija Angole i preduzeti sve potrebne korake u cilju odlaganja naplate poreza dok sud Angole ne donese konačnu odluku o ovom pitanju.

Na osnovu iskustva ostalih koncesionara, sud Angole još uvek nije doneo odluku u vezi sa njihovim žalbama protiv iste odluke Ministarstva finansija, iako su žalbe podnete pre četiri godine. Uzimajući sve navedeno u obzir, rukovodstvo Društva smatra da na dan 30. septembra 2014. godine postoji značajan stepen neizvesnosti u vezi vremena potrebnog za rešavanje zahteva Ministarstva finansija Angole i, ukoliko ga ima, iznosa dodatnog poreza na profitnu naftu.

5.7. Transakcije sa povezanim pravnim licima

U svrhu sastavljanja ovih periodičnih sažetih finansijskih izveštaja, lica se smatraju povezanim ukoliko jedno lice ima kontrolu nad drugim ili je u mogućnosti da značajno utiče na donošenje finansijskih i poslovnih odluka u skladu sa MRS 24.

Većinski vlasnik Društva je Gasprom Njeft, St Petersburg, Ruska Federacija u čijem vlasništvu se nalazi 56,15% akcija Društva. Drugi akcionar po broju akcija je Republika Srbija sa 29,87% akcija Društva dok se sa preostalim delom od 13,98%, u vlasništvu manjinskih akcionara, trguje na Beograskoj berzi. Krajnji vlasnik Društva je Gasprom, Ruska Federacija.

Društvo je u periodu od devet meseci koji se završio 30. septembra 2014. godine i u istom periodu prethodne godine stupalo u poslovne odnose sa svojim povezanim pravnim licima.

ZAKLJUČAK

Istraživanje problema rezervisanja je važno u današnje vreme globalizacije tržišta u kojem su poslovni subjekti sve više izloženi rizicima koje ne mogu izbeći. Preduzeća trebaju rizik prihvatiti kao realnost, na vreme ga uočiti i reagovati, da bi posledice štetnog događaja bile manje.

Za rezervisanja možemo reći da su kvalitetan instrument uvažavanja poslovnog rizika i zaštite od odliva resursa putem isplata za dividende i poreze nerealno iskazanih visokih stopa profitabilnosti u jednom periodu na teret tekućeg perioda.

Važno pitanje kod rezervisanja su i manipulacije koje se u poslednje vreme sve češće pojavljuju i na njih treba obratiti posebnu pažnju. Treba spomenuti kako se mnoga preduzeća u vreme ekonomske krize nalaze u finansijskim problemima, usled čega im rastu troškovi rezervisanja što utiče na smanjivanje njihovih prihoda.

Pod rezervisanjima ne treba podrazumevati rezerve, na nekom računu ostavljen novac ili neko drugo sredstvo kojim će se izmiriti neka obaveza. Svrha formiranja rezervisanja je da se svakom obračunskom periodu dodele rashodi koji se na njega odnose. Ovim je dokazana prva posebna hipoteza, odnosno dokazali da rezervisanja nisu štednja da bi se pokrile neke obaveze koje će nastati u budućnosti, već su to sredstva koja su namenjena pokrivanju odgovarajućih rashoda u obračunskom periodu.

Računovodstvo rezervisanja, potencijalnih obaveza i potencijalnih sredstava ne treba shvatati kao neko posebno, osamostaljeno računovodstvo, već kao deo računovodstva privrednog subjekta koji se bavi priznavanjima, vrednovanjima, prikazivanjima i obelodanjivanjima u vezi sa rezervisanjem, potencijalnim obavezama i potencijalnim sredstvima.

Mi smo u radu kao studiju slučaja koristili Naftnu industriju Srbije - NIS i na primeru tog društva objasnili računovodstveni tretman rezervisanja. Dali smo kratak pregled finansijskih izveštaja za 2013. i 2014. godinu (do 30.09.2014) i stanje ovog društva sa aspekta rezervisanja.

Vrste rezervisanja koje su priznate u finansijski izveštajima NIS-a su: rezervisanja za troškove u garantnom roku, rezervisanja za troškove obnavljanja prirodnih bogatstava, rezervisanja za sudske sporove, rezervisanja za zaštitu životne sredine, rezervisanja za naknade i

druge beneficije zaposlenih, i ostala dugoročna rezervisanja. Rezervisanja za naknade i druge beneficije zaposlenih se vrše u skladu sa MRS 19- Primanja zaposlenih. Ukoliko je verovatnoća odliva sredstava mala ili nije materijalno značajna, ne postoji obaveza formiranja rezervisanja, ali postoji obaveza obelodanjivanja razloga zbog kojih nisu formirana.

Finansijski izveštaji kompanije NIS sastavljeni su u skladu sa Zakonom o računovodstvu i reviziji Republike Srbije, koji zahteva da finansijski izveštaji budu sastavljeni u skladu sa svim Međunarodnim standardima finansijskog izveštavanja (MSFI) i propisima koje je izdalo Ministarstvo finansija Republike Srbije. Imajući u vidu razlike između ove dve regulative, ovi finansijski izveštaji odstupaju od MSFI u sledećem:

- Društvo je ove finansijske izveštaje sastavilo u formatu propisanom od strane Ministarstva finansija Republike Srbije, koji nije u skladu sa zahtevima MRS 1 (revidiran)– "Prikazivanje finansijskih izveštaja" i MRS 7 – „Izveštaj o tokovima gotovine”. „Vanbilansna sredstva i obaveze” su prikazani na obrascu bilansa stanja. Ove stavke po definiciji MSFI ne predstavljaju ni sredstva ni obaveze.
- Društvo nije sastavilo konsolidovane finansijske izveštaje s obzirom da se, u skladu sa odredbama Zakona o računovodstvu i reviziji Republike Srbije, konsolidovani finansijski izveštaji za tekuću godinu podnose do kraja aprila naredne godine. Prema Međunarodnim standardima finansijskog izveštavanja, pojedinačni finansijski izveštaji Društva koje ima zavisna/pridružena društva su dozvoljeni samo ukoliko su konsolidovani finansijski izveštaji pripremljeni i izdati u isto vreme.
- Nekretnine, postrojenja i oprema bile su vrednovane po tržišnoj vrednosti od strane nezavisnog procenitelja i revalorizacije rezerve nastale tom prilikom priznate su u okviru osnovnog kapitala na dan 1. januara 2006. godine. Sastavljanje finansijskih izveštaja u skladu sa Zakonom o računovodstvu i reviziji Republike Srbije zahteva primenu izvesnih ključnih računovodstvenih procena. Ono, takođe, zahteva da Rukovodstvo koristi svoje prosuđivanje u primeni računovodstvenih politika Društva.

Dakle, dolazimo do zaključka što se kompanije NIS tiče, da valjanost i tačnost finansijskih izveštaja umnogome zavisi od Međunarodnih računovodstvenih standarda, i da primena računovodstvenih standarda omogućava bolju, lakšu i pouzdaniju informaciju o finansijskom položaju kompanije NIS.

Međunarodni računovodstveni standard 37 Rezervisanja, potencijalne obaveze i potencijalna sredstva, u daljem tekstu - Standard, odobren je za upotrebu od strane Odbora Komiteta za međunarodne računovodstvene standarde (IASB) u julu 1998. godine i postao je primenljiv na finansijske izveštaje koji pokrivaju periode koji započinju na dan 01.07.1999. godine ili kasnije.

Cilj Standarda je propisivanje odgovarajućih kriterijuma i postupaka za priznavanje i vrednovanje rezervisanja, potencijalnih obaveza i potencijalnih sredstava, kao i obelodanjivanja u napomenama, koja bi trebalo da omoguće korisnicima finansijskih izveštaja bolje razumevanje njihove prirode, vremena (dospeća) i iznosa. Standard ne ostavlja slobodu privrednom subjektu da formira rezervisanje ukoliko ima uslova za to i ukoliko ono želi da formira to rezervisanje. Po Standardu, ukoliko ima uslova za formiranje rezervisanja, onda rezervisanje treba i formirati.

Pod privrednim subjektom Standard podrazumeva privredni subjekt, banku, društvo za osiguranje, kao i svaki drugi oblik privrednog organizovanja koji, bilo što je obavezan, bilo što to samoinicijativno želi, primenjuje Međunarodne standarde finansijskog izveštavanja. Ovim je potvrđena i dokazana genaralna hipoteza koju smo postavili, odnosno dokazana važnost međunarodnih računovodstvenih standarda i njihov uticaj na sastavljanje finansijskih izveštaja a samim tim i poslovanje preduzeća.

Iznos priznat kao rezervisanje treba biti najbolja procena izdataka potrebnih za podmirenje sadašnje obaveze na datum bilansa. Često će biti nemoguće ili suviše skupo podmiriti ili preneti obavezu na datum bilansa. Međutim, procenu iznosa koji bi subjekt objektivno platio za podmirenje ili prenos obaveze daje najbolja procena izdataka potrebnih za podmirenje sadašnje obaveze na datum bilansa. Procenu ishoda i finansijskog učinka određuje menadžment subjekta prosudom uz korišćenje iskustva za slične transakcije, a u nekim slučajevima i izveštaja nezavisnog stručnjaka. Ovim je potvrđena i druga posebna hipoteza, tj. dolazimo do toga da je najbolja procena izdataka koja je potrebna za podmirivanje sadašnjih obaveza iznos koji bi osoba mogla da plati kako bi podmirila obaveze koje dospevaju na datum bilansa.

Rezervisanja se priznaju i za slučajeve kada to predviđa zakon ili drugi propis, odnosno kada je to uslovljeno ugovorom. Rezervisanja nisu dopuštena za "buduće poslovne gubitke", za nameravane investicije i za investiciono održavanje .

Banke i osiguravajuća društva sprovode rezervisanja u skladu sa propisima koji uređuju njihovo poslovanje. Na osnovu prethodnih stavki dolazimo da zaključka da je i treća posebna hipoteza potvrđena, odnosno dolazimo do toga da je pravna regulativa rezervisanja jako bitna i to i u slučaju preduzeća i finansijskih institucija. Rezervisanja svakako moraju biti osigurana ugovorima.

Knjigovodstveni iznos rezervisanja se povećava u svakom periodu ako se koristi diskontovanje da se odrazi proteklo razdoblje, a samo povećanje se priznaje kao rashod za kamatu.

Poslednjih godina pri prodaji robe sve više dobijaju na značenju produženi garantni rokovi od strane proizvođača. Ovim smo potvrdili i četvrtu posebnu hipotezu. U situacijama kada se odobravaju garantni rokovi za period duži od jedne godine to rezervisanje treba diskontovati budući da se rezervisanja trebaju evidentirati na osnovu sadašnje vrednosti, a ne na osnovu budućih tokova izdataka.

Cilj računovodstvenih standarda je ostvaren ako finansijski izveštaji daju istinitu i objektivnu tzv. fer informaciju o nekom ekonomskom subjektu. Primena računovodstvenih standarda omogućava bolju, lakšu i pouzdaniju informaciju o finansijskom položaju nekog ekonomskog subjekta kao i prikaz njegove zarađivačke sposobnosti, za šta su zainteresovani potencijalni korisnici finansijskih informacija kao što su: akcionari, menadžment, zaposleni, investitori, banke kreditori i drugi. Pre nego što se finansijski izveštaji obelodane široj javnosti oni podležu preispitivanju od strane nezavisnih ovlašćenih stručnjaka kao što su revizori. Njihovo mišljenje na finansijske izveštaje računovođe nekog ekonomskog subjekta je merodavno u smislu toga da li su ovi finansijski izveštaji istiniti i objektivni ili nisu.

Sušтина je u tome da se dobije pouzdana potvrda o doslednoj primeni računovodstvenih standarda u svim segmentima koji su obuhvaćeni finansijskim izveštajima. Finansijski izveštaji prikazuju takođe, koliko je rukovodstvo dobro upravljalo resursima koje su mu akcionari poverili na upravljanje. Finansijski izveštaji obuhvataju i opis primenjenih računovodstvenih politika koje treba da su konzistentne da bi podaci bili uporedivi. Za pravilnost i tačnost prezentiranja finansijskih izveštaja primarna odgovornost leži na rukovodstvu preduzeća. Za finansijsko izveštavanje postoji konceptualni okvir koji treba da prate računovodstveni standardi kao opšte prihvaćeni teorijski principi u oblasti računovodstva. Konceptualni okvir koji je računovodstvena profesija razvila u različitim zemljama polazi od toga da finansijski izveštaji treba da budu

korisni onima kojima su namenjeni. Smatramo da je na osnovu sledćih konstatacija potvrđena I peta posebna hipoteza, odnosno zaključak koji smo izveli iz svega je da samo tačni i ispravni finansijski izveštaji jesu ključ uspeha poslovanja svakog preduzeća.

Rezervisanje se priznaje kada su ispunjeni svi sledeći uslovi:

- 1) **Privredni subjekt ima sadašnju obavezu (zakonsku ili izvedenu) kao rezultat prošlog događaja** – izveštaj o finansijskom položaju /bilans stanja/ i izveštaj o ostvarenim rezultatima /bilans uspeha/ kao delovi finansijskih izveštaja prikazuju finansijski položaj nekog privrednog subjekta na datum bilansa, a ne njegov mogući položaj u budućnosti. Zbog toga se rezervisanje ne vrši za buduće aktivnosti koje će, u budućnosti, proizvesti obaveze zbog kojih će doći do odliva resursa sa ekonomskom koristi.
- 2) **Ako je verovatno je da će podmirenje obaveze zahtevati odliv resursa sa ekonomskim koristima** - ovaj uslov sadrži dva poduslova koja moraju biti ispunjena: Prvi poduslov je da je u pitanju odliv resursa sa ekonomskim koristima; Drugi poduslov je da je veća verovatnoća da će do tog odliva doći nego verovatnoća da neće - ukoliko nije ispunjen prvi uslov, a ispunjen je drugi rezervisanje se ne priznaje i privredni subjekt samo obelodanjuje potencijalne obaveze (u napomenama). Ukoliko nije ispunjen ni drugi uslov (mala je verovatnoća odliva sredstava sa ekonomskom koristi) ne vrši se ni obelodanjivanje. Kada privredni subjekt ima više sličnih obaveza kod kojih, pojedinačno posmatrano, postoji mala verovatnoća da će njihovo podmirenje zahtevati odliv vrednosti sa ekonomskim koristima, razmatranje verovatnoće se vrši za celu grupu tih obaveza.
- 3) **Pouzdanom procenom može se utvrditi iznos obaveze:** sastavni deo posla rezervisanja je procenjivanje. Osim u retkim slučajevima, privredni subjekt će biti u mogućnosti da odredi stepen mogućih ishoda i stoga će moći, za potrebe rezervisanja, da proceni obavezu dovoljno pouzdano. U situacijama u kojima nije moguće dati pouzdanu procenu, obaveza ne može biti priznata i dostupni podaci o takvoj "obavezi" se obelodanjuju kao potencijalna obaveza. Ovim je potvrđena i šesta posebna hipoteza. odnosno rezervisanja se priznaju u periodu kada su prihodi ostvareni, iako će stvaran rashod i odlivi po osnovu tih prihoda nastati u nekom budućem periodu.

Uprkos protivljenju multinacionalnih kompanija, na insistiranje vodećih globalnih finansijskih institucija MMF, Svetske banke i drugih, u cilju efikasnijeg prevazilaženja posledica nastale globalne finansijske i ekonomske krize, neočekivano u junu 2011 IASB Međunarodni odbora za donošenje međunarodnih računovodstvenih standarda objavio nove vrlo značajne IFRS međunarodne standarde finansijskog izveštavanja, koji predstavljaju nove ugaone stubove za ispravnije sastavljanje finansijskih izveštaja u narednom periodu od strane svih učesnika na finansijskim tržištima u svetu, radi stvaranja preduslova, pored ostalog, za donošenje ubuduće pouzdanih investicionih odluka i to:

- IFRS-10 Konsolidovani finansijski izveštaji,
- IFRS-11 Zajednički aranžmani,
- IFRS-12 Objašnjenja interesa u drugim entitetima i
- IFRS-13 Procenjivanje metodom fer vrednosti i zahtevana objašnjenja.

U paketu novo objavljenih međunarodnih računovodstvenih standarda, dosadašnja mogućnost izbora primene jedne od dve metode finansijske konsolidacije više nije moguće. Primena metode proporcijalne konsolidacije nije više dozvoljena u slučajevima postojanja ugovora o zajednički poslovnim poduhvatima. Novim standardom moguće je ubuduće primeniti, prilikom sastavljanja konsolidovanih finansijskih izveštaja, samo metod učešća u glavnici kapitala (equity metod).

Sušтина ove značajne promene je u tome da se sve transakcije zajedničkih poslovnih poduhvata koji su se odvijali između posebnih pravnih subjekata prenesu iz njihovih dosadašnjih van bilansnih evidencija u regularne poslovne knjige i prikazu u celini kroz sastavljanje regularnih konsolidovanih finansijskih izveštaja.

Na ovaj način se želi omogućiti svim investitorima da iz regularnih finansijskih izveštaja mogu imati potpuniji i precizniji uvid u prirodu i suštinu izvršenih svih finansijskih ulaganja posmatranih entiteta u drugim entitetima.

Ključna promena u paketu novih IFRS Međunarodnih standarda finansijskog izveštavanja, koja je objavljena juna 2011 godine sadržana je u novom IFRS-13 „Uputstvo za procenjivanje metodom fer vrednosti i zahtevana objašnjenja“ i predstavlja prekretnicu u razvoju i primeni međunarodnih računovodstvenih standarda. Međunarodni odbor IASB objavio je ovaj novi standard kao značajan korak ka harmonizaciji IFRS globalnih računovodstvenih standarda

sa US FASB standardima finansijskog računovodstva, na čemu posebno insistira G-20 Grupa ministara finansija.

Ovaj novi ključni međunarodni računovodstveni standard pokazuje kako će ubuduće funkcionisati proces razvoja i primene standard finansijskog izveštavanja. Praktično standard je koncipiran za obazrivu univerzalnu primenu, gde se preciznije definiše šta se podrazumeva pod metodom pravične ili fer vrednosti, novi metodološki pristup u primeni metode fer vrednosti, kao i zahtevana objašnjenja koja se moraju obavezno obelodanjuju uz finansijski izveštaj, gde je primenjena ova metoda u procenjivanju pojedinih tipova sredstva prema zahtevima iz ostalih IAS i IFRS standarda, kao i efekti same primene.

Metod pravične ili fer vrednosti neće više biti glavni uzrok protivrečnosti i neregularne primene priprocenjivanju imovine, finansijskih instrumenata, derivata finansijskih instrumenata i drugih oblika sredstava da bi se lažno prikazali neostvareni prihodi u uslovima krize, recesije ili smanjenja posla, bez razloga plaćanja poreza na ne ostvarenu dobiti ili podele neostvarenih dividendi.

Jedan od primarnih uzročnika nastale globalne finansijske krize, pored ostalog, je nepravilna primena metode pravične (fer) vrednosti kojom se naduvavana vrednost imovine i prikazivana fiktivna dobit.

IFRS Međunarodni standardi finansijskog izveštavanja, koji su opšte prihvaćeni u svetu i priznati od državnih organa najvećeg broja zemalja u svetu, kao i Srbije, do sada su nedovoljno precizno propisivali izbor ove metode i njene primene u procenjivanju vrednosti imovine banaka, preduzeća i drugih organizacija doprinelo je u kratkom roku enormnom fiktivnom povećanju dobiti, dividendi, berzanskih indeksa i cena akcija, bez stvarnog pokrića. U datom momentu, kada je ovaj "balon" pukao sredinom 2008 godine, preko noći nastala je globalne finansijske krize, sa nesagledivim posledicama. Na osnovu netačnih procena imovine metodom fer vrednosti netačno su vođenje poslovne knjige, a samim tim sastavljeni i prezentirani javnosti neistiniti finansijski izveštaji, koji su prevashodno namenjeni investitorima i budućim kupcima akcija, dovelo do lančanih pogrešnih investicionih odluka, na međunarodnim finansijskim tržištima i izbijanju globalne finansijske krize.

Početna kapisla krize je prvo opalila kod banaka jer su im dosadašnji međunarodni standardi finansijskog izveštavanja dozvoljavali da vrednost svoje imovine i prihode procenjuju i vode u poslovnim knjigama po tržišnoj ceni, a ne po stvarnoj ceni koštanja. Ova "nova"

računovodstvena pravila su masovno primenjivana, pre svega, od strane banaka u SAD, a zatim širom sveta, što je omogućilo bankama da prodaju na finansijskim tržištima u svetu, na prevaru, veštački naduvane vrednosti svoje imovine sadržane u nenaplativim potraživanjima, koja su "vešto", uz pomoć zastarelih finansijski standarda kovertovali u "lepe" finansijske instrumente i derivate finansijskih instrumenata. Sa ovakvim ponašanjem, čak najvećih svetskih banaka, neki opravdani strah se pojavio kod lojalnih investitora, deponenata i klijenata banaka, zbog masovne primene pogrešnih računovodstvenih "dogmi" (u stvari pogrešnih računovodstvenih standarda).

Dolazimo do zaključka da su IFRS međunarodni standardi zbog svoje preopširnosti, i komplikovanosti sa brojnim dodatnim opcijama i objašnjenjima bili teško primenljivi za regularnu primenu u praksi, pa samim tim mogu smatrati i jednim od uzročnika nastale globalne finansijske krize, porastu finansijskog kriminala i korupcije u svetu. Okolnosti su nalagale hitnu izmenu i donošenje novih ključnih standarda u vezi priznavanja prihoda entiteta, usklađivanja lizinga sa novim tržišnim potrebama, kvalitetnijeg uređivanja procedura izdavanja i priznavanja finansijskih instrumenata, radi onemogućavanja špekulantskih manipulacija, koje su ugrožavale globalni monetarni sistem i novog važnog uređivanja ugovora o osiguranju. Naloženo je da oba globalna regulatorna tela FASB i IASB do kraja juna 2011. završe ovaj projekat i objave nove globalno usaglašene međunarodne standarde finansijskog izveštavanja. Međutim, projekat nije završen do utvrđenog roka. Data su brojna objašnjenja ali nisu prihvaćena od globalnih finansijskih institucija. Verovatno iz ovih razloga neočekivano je došlo i do promena sastava kompletnog IASB Međunarodnog odbora. Ove činjenice ukazuju da nastala situacija u svetu zahteva brže i efikasnije mere i aktivnosti na prevazilaženju posledica globalne finansijske krize.

Pripreme za primenu već donetih 4 nova ključna međunarodna standarda finansijskog izveštavanja zahteva minimalno vreme od 18 meseci. U našim uslovima, ove pripreme obuhvataju prevođenje tekstova novih standarda i uputstava za njihovo pravilno razumevanje i regularnu primenu, zatim na osnovu toga potrebna je razrada kod svakog entiteta odgovarajuće računovodstvene politike, bez kojih nije moguća regularna primena novih standarda, jer su oni samo „polukonfekcijska“ regulativa, koja se kompletira donošenjem tih politika. Nije potrebno posebno isticati važnost blagovremenih priprema za pravilnu primenu novih IFRS Međunarodnih standarda finansijskog izveštavanja.

Ne isključuje se mogućnost da su neka izložena objašnjenja i predlozi u ovom prikazu mogli bolje i preglednije predstaviti. Svaka dobronamerna sugestija i predlog su dobro došli u opštem interesu obezbeđenja uslova za regularnu primenu najnovijih IFRS međunarodnih standarda finansijskog izveštavanja, a naročito podizanje kvaliteta finansijskih izveštaja u realnoj privredi i javnom sektoru, posebno preko njih efikasnije detektovanje i sprečavanje finansijskog kriminala i korupcije u zemlji.

Literatura

- 1) Belak , V. , Poslovna forenzika i Forenzički računovodstvo , Belak Ekcellens doo , Zagreb , 2011.
- 2) Jovanović, D., Vitorović, B., Analiza poslovanja preduzeća sa kontrolom i revizijom, Savremena administracija, Beograd, 1989.
- 3) Malinić, D., Milićiveć, V., Stevanović, N., Upravljačko računovodstvo, Ekonomski fakultet, Beograd, 2012.
- 4) Međunarodni standardi finansijskog izveštavanja – službeni tekstovi, Privredni savetnik, Beograd, 2004.
- 5) Pavlović, V., Teorija i analiza bilansa, Megatrend Univerzitet, Beograd, 2008.
- 6) Petrović Z., Računovodstvena regulativa, Univerzitet Singidunum, Beograd, 2009.
- 7) Pešalj, B., Merenje performansi preduzeća - tradicionalni i savremeni sistemi, Ekonomski fakultet, Beograd, 2006.
- 8) Radovanović, R., Bilansi preduzeća i banaka, Savremena administracija, Beograd, 1999.
- 9) Ranković, J., Teorija bilansa I, Ekonomski fakultet, Beograd, 1998.
- 10) Ranković, J., Upravljanje finansijama preduzeća, Ekonomski fakultet, Beograd, 1999.
- 11) Stanišić N., Petrović Z., Vićentijević K., Računovodstvo, Univerzitet Singidunum, Beograd, 2013.
- 12) Stanišić, M., Stojanović, Lj., Evaluacija I rizik, Univerzitet Singidunum, Beograd, 2010.
- 13) Stevanović, N., Upravljačko računovodstvo, Ekonomski fakultet, Beograd, 2000.

- 14) Škarić, J.K., Finansijsko računovodstvo, Centar za izdavačku delatnost ekonomskog fakulteta u Beogradu, Beograd, 2007.

Elektronski izvori:

- 1) www.mfin.gov.rs
- 2) www.ekof.bg.ac.rs
- 3) <http://www.nis.eu>
- 4) www.apr.gov.rs

